

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών

Πρόγραμμα Σπουδών

Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας

Διπλωματική Εργασία

Διερεύνηση της δυνατότητας δημιουργίας
αγροτικού συνεταιρισμού αξιοποίησης-εμπορίας

της τοπικής ποικιλίας κόκκινης πιπεριάς

Αλμωπίας - Καρατζοβίτικη.

Χαράλαμπος Χωλίδης

Επιβλέπων καθηγητής: Αχιλλέας Κοντογεώργος

Αριδαία, Ιούνιος 2024

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή Χαράλαμπου Χωλίδη που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

Διερεύνηση της δυνατότητας δημιουργίας
αγροτικού συνεταιρισμού αξιοποίησης-εμπορίας
της τοπικής ποικιλίας Κόκκινης Πιπεριάς
Αλμωπίας-Καρατζοβίτικη

Χαράλαμπος Χωλίδης

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής
Αχιλλέας Κοντογεώργος
Αναπληρωτής Καθηγητής
Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος
Μέλος ΣΕΠ ΕΑΠ

Συν-Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:
Σταυριανή Κουτσού
Καθηγήτρια
Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος
Μέλος ΣΕΠ ΕΑΠ

Αριδαία, Ιούνιος 2024

Στον πατέρα μου που έφυγε...

Περίληψη

Στη διπλωματική εργασία που θα αναπτυχθεί παρακάτω, θα παρουσιάσουμε το θεωρητικό μέρος για την οργάνωση και τη λειτουργία ενός αγροτικού συνεταιρισμού που θα έχει ως κύρια και αποκλειστική δραστηριότητα του την αναβίωση-διάσωση της παραδοσιακής κόκκινης ποικιλίας πιπεριάς με το παλαιό τοπωνύμιο να την χαρακτηρίζει ως «Καρατζοβίτικη».

Ο νέος αγροτικός συνεταιρισμός της «Κόκκινης Πιπεριάς-Καρατζοβίτικης» με έδρα την Αλμωπία Πέλλας θα διαχειρίζεται την καλλιέργεια και τη διαδικασία της μεταποίησης-εμπορίας της παραδοσιακής ποικιλίας κόκκινης πιπεριάς. Εδώ θα εξεταστούν οι δυνατότητες που υπάρχουν για τη δημιουργία ενός συνεταιρισμού με αντικείμενο την αναβίωση-διάσωση της παραδοσιακής κόκκινης πιπεριάς. Θα παρατεθούν στοιχεία για τις διαδικασίες καλλιέργειας και μεταποίησης της, για τους τρόπους επίτευξης των σκοπών του νέου συνεταιρισμού, για το ποια προβλέπεται να είναι η οργανωτική δομή του και γιατί αποτελεί αναγκαιότητα για τους παραγωγούς η οργάνωση τους σε ομάδες παραγωγών ή συνεταιρισμούς.

Θα παραθέσουμε στοιχεία για τη γεωγραφική περιφέρεια της επαρχίας Αλμωπίας-Πέλλας, για τη γεωγραφική θέση και το φυσικό της περιβάλλον, ιστορικά στοιχεία για την περιοχή και στοιχεία για την αγροτική οικονομία της Αλμωπίας.

Θα αναλυθούν οι δραστηριότητες του υπό ίδρυση συνεταιρισμού, οι προμηθευτικές του δραστηριότητες και η σπουδαιότητα που θα έχει αυτός για τη μεταποίηση και την εμπορία των προϊόντων της πιπεριάς καθώς και η σημαντική λειτουργία του marketing για το νέο συνεταιρισμό.

Την οργάνωση και εγκαθίδρυση μίας συνεταιριστικής οργάνωσης αγροτών τη χαρακτηρίζουν διάφορα πλεονεκτήματα αλλά και μειονεκτήματα. Οι συνεταιριστικές οργανώσεις κατά την εγκαθίδρυση τους βρίσκονται αντιμέτωπες με πολλές εσωτερικές προκλήσεις και πολλά προβλήματα. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η ύπαρξη των αγροτικών συνεταιρισμών, γιατί αυξάνουν τα εισοδήματα των αγροτών-μελών τους, αυξάνουν την τεχνική υποστήριξη προς αυτούς και την παροχή διαφόρων εισροών για τις καλλιέργειες τους, επίσης βελτιώνουν την αποταμίευση και την πίστωση και ελέγχουν την ποιότητα των προϊόντων που παράγονται. Οι Έλληνες αγρότες είναι οργανωμένοι σε πρωτοβάθμιες αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις, που είναι συνεταιρισμοί και ομάδες παραγωγών.

Θα εξεταστεί το πως ενισχύεται η διαπραγματευτική ισχύς των παραγωγών-μελών μέσα από τη συμμετοχή τους σε οργανώσεις και θα αναφερθούν τα κριτήρια αναγνώρισης σε ομάδες.

Θα αναλυθεί το θεωρητικό μέρος για την έρευνα στο πεδίο σχετικά με τη δυνατότητα δημιουργίας ενός αγροτικού συνεταιρισμού «Κόκκινης Πιπεριάς-Καρατζοβίτικης», θα αναλυθεί ο όρος έρευνα και θα εξηγηθεί η διαδικασία της, θα αναλυθεί ο επιμέρους σχεδιασμός μιας έρευνας για ένα συγκεκριμένο θέμα και αναφερθεί ποιος θα πρέπει να είναι ο σκοπός της έρευνας. Στη συνέχεια θα δοθούν πληροφορίες για τη δειγματοληπτική έρευνα και τους σκοπούς που εξυπηρετεί, πληροφορίες για το πώς πρέπει να είναι ένα ερωτηματολόγιο, τι σειρά που πρέπει να έχουν οι ερωτήσεις, τη διάκριση τους σε δομημένα και ημιδομημένα ερωτηματολόγια. Θα διακρίνουμε τις ερευνητικές μεθόδους σε ποσοτικές και ποιοτικές. Θα χωρίσουμε τις ερωτήσεις των ερωτηματολογίων σε ανοικτού και κλειστού τύπου ερωτήσεις. Στην παρούσα διπλωματική εργασία θα συλλέξουμε πληροφορίες που θα προέρχονται από δομημένα ερωτηματολόγια, με ερωτήσεις ανοικτού και κλειστού τύπου και θα καταγράφουν πληροφορίες οι οποίες προέκυψαν από μικρές συνεντεύξεις με τα πιθανά μέλη του συνεταιρισμού.

Στην παρούσα διπλωματική το δείγμα μας είναι 7 από τα 12 πιθανά νέα μέλη του συνεταιρισμού, τα οποία θα απαντήσουν κυρίως σε ερωτήσεις της κλίμακας Linkert αλλά και σε κάποιες ελεύθερες ερωτήσεις με ελεύθερες απαντήσεις. Τα ερωτήματα έχουν ως στόχο την συγκέντρωση απαντήσεων για τη διερεύνηση της πιθανότητας δημιουργίας ενός νέου συνεταιρισμού. Στο τέλος θα γίνει παρουσίαση των αποτελεσμάτων της ποσοτικής έρευνας και του ερωτηματολογίου που απάντησαν τα πιθανά μέλη του αγροτικού συνεταιρισμού και καταγραφή των σύντομων απαντήσεων στις μικρές συνεντεύξεις που έγιναν με τα μέλη.

Λέξεις – Κλειδιά

Συνεταιρισμός, Συνεργασία, Προβλήματα, Δυνατότητα, Επικοινωνία, Διέξοδος

Master's thesis
Exploring the possibility of creation
agricultural exploitation-marketing cooperative
of the local variety of red pepper
Almopia-Karatzovitiki

Charalampos Cholidis

Aridaia, June 2024

Abstract

The development of the cooperative movement in Greece already counts many years of presence and there are many different types of cooperation in different parts of the country. Cooperation is the most dynamic implementation of collaboration, for which there are many definitions, yet all of them have in common the collaboration between people. There are specific cooperative principles and values that characterize and rule the cooperatives. In the administration and establishment of a cooperative organization there are advantages as well as disadvantages. Cooperative organizations face many internal challenges and many problems. The necessity of existence of agricultural cooperative organizations is especially important because they increase the income of their members, improve the technical support and supplies for the cultivation. They also improve the ability to save money and credit and they control the quality of the products. Greek farmers are organized in first degree rural cooperative organizations, in cooperation's and in producers' groups.

The rural cooperative "Red Pepper - Karatzovitiki" based in Almopia, in the region of Pella Greece, will manage the cultivation and process and marketing of the traditional variety of red pepper. We will see what potentials are there for the creation of a cooperation with main product the traditional red pepper. There will be given data for the cultivation and process, about the ways to achieve the goals of the cooperative, about which will be the organizational structure and about why it is a necessity for the producers to be organized in groups or cooperatives. The reinforcement of negotiation abilities of the members through their participation will be examined and there will be a reference of group recognition criteria. There will be an analysis of the activities of the cooperation, its ability to provide supplies and its significance on the field of process and commerce of the product and how marketing impacts the function of the cooperation.

There will be data about the geographical region of Almopia province in Pella, about its geographical position and its natural environment, historic data about the area and significant data on rural economy of Almopia.

The theoretical part of the Field Research, concerning the possibility of the creation of a rural cooperative "Red Pepper - Karatzovitiki" will be analyzed. And in the end there will be a presentation of the results of the quantitative research and the questionnaire answered by the possible members of the cooperative.

Keywords

Cooperation, Collaboration, Problems, Opportunity, Communication, Way Out

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	2
Abstract	5
Κατάλογος Σχημάτων / Εικόνων / Γραφημάτων	9
Εισαγωγή.....	10
1. Αγροτικοί Συνεταιρισμοί	12
1.1. Η εξέλιξη του θεσμού στην Ελλάδα	12
1.2. Ορισμός του συνεταιρισμού.....	18
1.3. Οι συνεταιριστικές αρχές και αξίες.....	23
1.4. Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της οργάνωσης των παραγωγών σε συνεταιρισμό	32
1.5. Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα εγκαθίδρυσης μίας συνεταιριστικής οργάνωσης	39
1.6. Δυσκολίες εγκαθίδρυσης μίας συνεταιριστικής οργάνωσης.....	45
1.7. Αναγκαιότητα ύπαρξης συνεταιρισμών.....	50
1.8. Δομή των αγροτικών συνεταιρισμών στην Ελλάδα.....	63
1.9. Πρωτοβάθμιες Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις	64
2. Η γεωγραφική περιφέρεια της επαρχίας Αλμωπίας - Πέλλας	65
2.1. Γεωγραφική θέση και φυσικό περιβάλλον.....	65
2.2. Ιστορικά στοιχεία της Αλμωπίας	66
2.3. Αγροτική οικονομία της Αλμωπίας	68
3. Η παραδοσιακή τοπική ποικιλία «Κόκκινης Πιπεριάς-Καρατζοβίτικη».....	73
3.1. Γενικά Στοιχεία	73
3.2. Καλλιέργεια της πιπεριάς.....	73
3.3. Μεταποίηση της πιπεριάς.....	75
4. Δυνατότητα δημιουργίας του συνεταιρισμού	77
4.1. Οι τρόποι επίτευξης των σκοπών του συνεταιρισμού.....	79
4.2. Η οργανωτική δομή του συνεταιρισμού	80
4.3. Γιατί είναι αναγκαιότητα η οργάνωση των παραγωγών σε ομάδες.....	81
4.4. Ενίσχυση της διαπραγματευτικής ισχύος των γεωργών	81
4.5. Οργανώσεις παραγωγών	82
4.6. Κριτήρια αναγνώρισης.....	82

4.7. Οι δραστηριότητες του συνεταιρισμού	83
4.7.1. Προμηθευτικές δραστηριότητες.....	84
4.7.2. Η μεταποίηση της κόκκινης πιπεριάς	84
4.7.3. Εμπορία των προϊόντων της κόκκινης πιπεριάς.....	84
4.7.4. Εξαγωγές Κόκκινης Πιπεριάς	84
4.8. Marketing αγροτικών προϊόντων του συνεταιρισμού	84
4.8.1. Γενικά.....	84
4.8.2. Οι στόχοι του Αγροτικού Marketing στον συνεταιρισμό	86
4.8.3. Οι λειτουργίες του Marketing	86
5. Μεθοδολογία διερεύνησης απόψεων υποψηφίων μελών για τη δυνατότητα δημιουργίας αγροτικού συνεταιρισμού «Κόκκινης Πιπεριάς-Καρατζοβίτικης»	88
6. Παρουσίαση των Αποτελεσμάτων της Έρευνας.....	92
Συμπεράσματα και προτάσεις	103
Επίλογος.....	106
Βιβλιογραφικές Αναφορές Ελληνόγλωσσες	107
Βιβλιογραφικές Αναφορές Ξενόγλωσσες	110
Διαδικτυακές Αναφορές.....	112
Παράρτημα Α: Ερωτηματολόγιο	113

Κατάλογος Σχημάτων / Γραφημάτων

Σχήμα 1-1 Οι επτά αρχές των συνεταιρισμών	31
Σχήμα 1-2 Ωφέλειες από την αποτελεσματική οργάνωση και διοίκηση των αγροτικών συνεταιρισμών.....	42
Σχήμα 1-3 Τα προβλήματα-ιδιαιτερότητες της διοίκησης ενός αγροτικού συνεταιρισμού.	47
Σχήμα 1-4 Συνεργασία	52
Σχήμα 2-1 Ένα προτεινόμενο μείγμα μάρκετινγκ για κοινωνικές επιχειρήσεις.....	85
Γράφημα 5-1 Φύλο: Άνδρας-Γυναίκα	92
Γράφημα 5-2 Ηλικία σε έτη	93
Γράφημα 5-3 Οικογενειακή Κατάσταση: Έγγαμος – Άγαμος.....	93
Γράφημα 5-4 Επίπεδο Εκπαίδευσης	94
Γράφημα 5-5 Οι κύριες δραστηριότητες του συνεταιρισμού	98

Εισαγωγή

Στην παρούσα διπλωματική εργασία θα εξετάσουμε και θα διερευνήσουμε τη δυνατότητα για τη δημιουργία ενός νέου αγροτικού συνεταιρισμού στην περιοχή της Αλμωπίας Πέλλας, η αποτελεσματική λειτουργία του οποίου θα δώσει τις δυνατότητες για την αποτελεσματικότερη καλλιέργεια, την καλύτερη αξιοποίηση και την εμπορία των προϊόντων της παραδοσιακής τοπικής ποικιλίας κόκκινης πιπεριάς-καρατζοβίτικης. Με τη δημιουργία θα δοθούν περισσότερες δυνατότητες στα μέλη του συνεταιρισμού για τη διάσωση αλλά και την αναβίωση της παραδοσιακής ποικιλίας πιπεριάς, θα βελτιωθούν οι καλλιεργητικές πρακτικές που εφαρμόζουν μεμονωμένα ο καθένας τους, θα αυξηθούν οι καλλιεργούμενες εκτάσεις που μέχρι τώρα είναι πολύ μικρές σε έκταση και από πολύ λίγους παραγωγούς, θα επιτευχθεί περαιτέρω η ανάπτυξη της μεταποίησης (σήμερα γίνεται μόνο με τον παραδοσιακό τρόπο) και της εμπορίας των προϊόντων της κόκκινης πιπεριάς σε περισσότερες αγορές και με καλύτερους όρους-τιμές πώλησης. Επίσης θα γίνει δυνατή η είσοδος στην εγχώρια αγορά με πιστοποιημένα προϊόντα τα οποία μπορεί να φέρουν και σήματα τοπικής προέλευσης, μιας και το προϊόν είναι μοναδικό στην Ελλάδα, με παράλληλη την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος από τους παραγωγούς-μέλη του συνεταιρισμού. Υπάρχει πίστη πως στην αρχή στο νέο εγχείρημα θα συμμετάσχουν αρχικά δώδεκα άνθρωποι, οι οποίοι θα συνεργαστούν για τη δημιουργία της νέας οργάνωσης και με το πέρασμα του χρόνου θα γίνει δυνατή η προσέλκυση και άλλων παραγωγών, ίσως και πιο νέων σε ηλικία γιατί ο συνεταιρισμός μπορεί να αποτελέσει μία διέξοδο στην αναβίωση και διάσωση της καλλιέργειας αλλά και στη λύση του βιοποριστικού τους προβλήματος όταν θα έχει δημιουργηθεί ένας απολύτως πετυχημένος συνεταιρισμός.

Στη διπλωματική θα εξετάσουμε το θεωρητικό μέρος της ίδρυσης και της λειτουργίας των συνεταιρισμών στην Ελλάδα, θα εξετάσουμε τις δυνατότητες που υπάρχουν για την ίδρυση και ανάπτυξη ενός συνεταιρισμού στην Αλμωπία, θα παρουσιάσουμε πληροφορίες για την Αλμωπία (ιστορία και αγροτική οικονομία), θα δώσουμε περισσότερα στοιχεία για την κόκκινη παραδοσιακή ποικιλία πιπεριάς.

Στη συνέχεια θα δοθούν περισσότερα στοιχεία για τον υπό ίδρυση συνεταιρισμό, για τους σκοπούς του, το πώς θα οργανωθεί, την ανάγκη της οργάνωσης των παραγωγών σε ομάδες, πως επιτυγχάνεται η αύξηση της διαπραγματευτικής τους ισχύος, τα κριτήρια

αναγνώρισης και τις οργανώσεις των παραγωγών. Θα παρουσιάσουμε αναλυτικά τις δραστηριότητες που μπορεί να έχεις ένας νέος συνεταιρισμός και τη λειτουργία marketing αυτού του συνεταιρισμού.

Στη συνέχεια θα αναλυθεί η μεθοδολογία διερεύνησης των απόψεων των υποψήφιων μελών, με τη χρήση δομημένων ερωτηματολογίων και τη χρήση ανοιχτών και κλειστών ερωτήσεων και τη παράθεση κατόπιν συζητήσεων με τους παραγωγούς των απόψεων τους. Στη συνέχεια θα ακολουθήσει η παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας στο πεδίο με τους επτά παραγωγούς.

Σο τέλος θα παρουσιαστούν τα συμπεράσματα και οι προτάσεις για τη δημιουργία του συνεταιρισμού.

1. Αγροτικοί Συνεταιρισμοί

1.1. Η εξέλιξη του θεσμού στην Ελλάδα

Η ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ των ανθρώπων έχει τις ρίζες της σε πανάρχαιους πολιτισμούς. Διαφορετικές κοινωνικές ομάδες διαμορφώνουν, στο πέρασμα των αιώνων, ποικίλες μορφές συνεργασίας, οι οποίες ταιριάζουν κάθε φορά στη νοοτροπία και στις κοινωνικοοικονομικές τους συνθήκες.

Στην ελληνική ιστορία αναφέρονται πολλά είδη συνεργασίας σε διαφορετική ποικιλία μεγεθών και φύσεων, τα οποία, ωστόσο, δεν άφησαν εκείνα τα ιστορικά σημάδια των ειρηνικών επιτευγμάτων από την οικονομική ζωή και την κοινωνική συνεργασία. Σποραδικά, από διάφορες ιστορικές πηγές αλλά και από αφηγήσεις περιηγητών νεότερων χρόνων, ανακαλύπτονται πτυχές του είδους και του τρόπου συνεργασίας ανάμεσα σε ανθρώπους διαφορετικών ομάδων.

Η συνεργασία θεωρείται μία συνηθισμένη πρακτική και αυτός είναι ο λόγος που δεν αποτέλεσε ιδιαίτερο αντικείμενο ιστορικής εγγραφής, εκτός και αν συνδεόταν με κάποιο ξεχωριστό επίτευγμα (Παπαγεωργίου, 2015).

Όσον αφορά τη συνεργασία στο πλαίσιο της ανάπτυξης του συνεταιριστικού κινήματος στην Ελλάδα, παρατηρείται καθυστέρηση, λόγω της οθωμανικής κυριαρχίας (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015).

Το συνεταιριστικό κίνημα στην Ελλάδα εκείνη την εποχή δεν ήταν υποδεέστερο από εκείνα άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Εντούτοις, όλα λειτουργούσαν υπό την εποπτεία του οθωμανικού ζυγού και, μάλιστα, σε μία ιστορική εποχή όπου οι επικοινωνίες ήταν περιορισμένες, με αποτέλεσμα οι πρωτοπόροι ελληνικοί συνεταιρισμοί να μην μπορέσουν να διαδώσουν το έργο τους και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες (Δαουτόπουλος, 20006).

Η οικονομική ζωή στην Ελλάδα είναι γεμάτη από ποικιλόμορφες συνεργασίες. Χαρακτηριστικά παραδείγματα από αυτές είναι οι εξής:

- α) Οι συνεργατικές των κτιστών στα «*Μαστοροχώρια*» της Ηπείρου, που αναλάμβαναν το κτίσιμο κατοικιών στις πόλεις, δημιουργώντας συνεργεία μαστόρων.
- β) Οι *συνεταιρισμοί κτηνοτρόφων «τα Μιτάτα»*. Πρόκειται για κτηνοτρόφους οι οποίοι παρήγαγαν πρόβειο γάλα και συνεταιριζόνταν με εκείνους που παρήγαγαν γίδινο γάλα, καθώς και με τους βοσκούς και τυροκόμους για την παραγωγή ανθότυρου και κεφαλοτυριού, μοιράζοντας τελικά σε συμφωνημένα μερίδια τα προϊόντα.

γ) Οι «Σεμπριές» κτηνοτρόφων, οι οποίες ήταν γνωστές στην Αιτωλοακαρνανία. Κατά τη διάρκεια αυτής της συνεργασίας, ο ιδιοκτήτης των ζώων ανέθετε σε ένα βοσκό να φυλάει το κοπάδι επί τρία χρόνια, και στο ενδιάμεσο διάστημα, τα προϊόντα μοιράζονταν στα δύο, ενώ στο τέλος του τρίτου χρόνου ο καθένας έπαιρνε από μισό κοπάδι.

δ) Οι «Συνεργατικές χαλιών», που είχαν αναπτυχθεί σε ελληνικές κοινότητες της Μικράς Ασίας. Η λειτουργία αυτού του συνεταιρισμού βασιζόταν στις εισφορές όλων των μελών μέσω των οποίων συγκεντρωνόταν ένα κεφάλαιο. Με αυτό το κεφάλαιο αγοράζονταν αργαλειοί και κατασκευάζονταν χαλιά. Στη διαδικασία της κατασκευής των χαλιών συμμετείχαν τα κορίτσια της κοινότητας είτε κατάγονταν από εύπορη οικογένεια είτε όχι. Τα κέρδη από τη δραστηριότητα αυτή χρησιμοποιούνταν για κοινωφελή έργα και κοινωνικούς σκοπούς.

ε) Οι «Συντεχνίες», που εξελίχθηκαν σε πιστωτικούς συνεταιρισμούς, όπως για παράδειγμα η συντεχνία των ραπτών της Φιλιππουπόλεως (σημερινό Ploudiv Βουλγαρίας), η οποία έδωσε στα μέλη της δάνεια έως και 4000 γρόσια.

στ) Οι «Θεατρικές επιχειρήσεις», οι οποίες, περίπου στο 1860, άρχισαν να οργανώνονται σε μία συνεταιριστική βάση, όταν πλέον η ηθοποιία άρχισε να γίνεται ένα αποδοτικό βιοποριστικό επάγγελμα. Έτσι οι ηθοποιοί αντί να είναι υπάλληλοι ενός επιχειρηματία, δημιουργούσαν μία δική τους συνεταιριστική επιχείρηση και διένειμαν τα κέρδη της σε προσυμφωνημένα από πριν μερίδια (Παπαγεωργίου, 2015).

Πολλές άλλες οργανώσεις ιδρύθηκαν στην Ελλάδα προς τα τέλη του 18^{ου} αιώνα, με σκοπό την κοινή παραγωγή και την εμπορία διαφόρων προϊόντων, όπως τα «Μαντεμοχώρια» της Χαλκιδικής, οι παραγωγοί του μεταξιού της Χίου, οι ναυτικοί συνεταιρισμοί των νησιών του Αιγαίου κ.ά.

Στα «Μαντεμοχώρια της Χαλκιδικής», τα οποία αποτελούν ένα γεωγραφικό σύνολο από δώδεκα χωριά στα ανατολικά παράλια της χερσονήσου και δυτικά του Στρυμονικού κόλπου, η Υψηλή Πύλη παραχώρησε την εκμετάλλευση των αργυρωρυχείων της περιοχής. Με φερμάνι του 1733 που απευθύνονταν στον Καδή της Θεσσαλονίκης τα προνόμια ανανεώθηκαν και, πλέον, οι κάτοικοι των Μαντεμοχωρίων θα απαλλάσσονταν από φόρους, καθώς και από την υποχρέωση καταβολής συνδρομής για εκστρατείες, τέλη επιθεώρησης βιγλών και εκκλησιών, έξοδα του βιλαετίου και άλλα χρήματα με διάφορες προφάσεις. Η διοίκηση στον μεταλλευτικό συνεταιρισμό με την ονομασία «Κοινό των Μαδεμίων» ασκούνταν από την κεντρική επιτροπή, η οποία αποτελούνταν από

εκπροσώπους από το κάθε ένα από τα μαντεμοχώρια. Η κεντρική επιτροπή συνεδρίαζε στην πρωτεύουσα, που ήταν στην Αρναία ή στον Μαχαλά, ως αρμόδιο όργανο για τη διαχείριση των ζητημάτων που ανέκυπταν (Δαουτόπουλος, 2006).

Αναζητώντας το θαύμα της ελληνικής εμπορικής ναυτιλίας, βρίσκουμε τις ρίζες του στις λεγόμενες «ναυτοσυντροφίες», οι οποίες ήταν συνεταιρισμοί κατασκευής και εκμετάλλευσης εμπορικών πλοίων που λειτούργησαν στην Ύδρα, στις Σπέτσες και στα Ψαρά. Από τον καπετάνιο μέχρι τον τελευταίο ναύτη του πληρώματος όλοι τους ήταν μέλη του συνεταιρισμού και μοιράζονταν ανάλογα τα κέρδη από την εκμετάλλευση του πλοίου (Δαουτόπουλος, 2006).

Ακόμη ένα αξιοσημείωτο παράδειγμα δημιουργίας συνεταιρισμού στην ελληνική επαρχία, είναι η παραδοσιακή μορφή συνεργασίας των νομάδων του ορεινού όγκου της Ελλάδας, τα αποκαλούμενα «Τσελιγκάτα». Τα μέλη των τσελιγκάτων βιοπορίζονταν από την κτηνοτροφία και μετακινούνταν από τις πεδιάδες προς τα βουνά (Όλυμπο, Πίνδο, Βέρμιο) και αντίστροφα, κάθε χρόνο, χωρίς να διαθέτουν κάπου μόνιμες εγκαταστάσεις. Οι Σαρακατσάνοι και ακολούθως οι Βλάχοι είναι οι παλαιότερες νομάδες των τσελιγκάτων. Μικρά κοπάδια αιγοπροβάτων ενώνονταν και δημιουργούσαν ένα μεγάλο κοπάδι. Ως τσέλιγκας-αρχηγός της ομάδας ήταν αυτός που κατείχε το μεγαλύτερο κοπάδι και είχε την ευθύνη για τη συγκρότηση και εύρυθμη λειτουργία του τσελιγκάτου. Δηλαδή ενοικίαζε τα βοσκοτόπια, ανέθετε καθήκοντα σε άλλα μέλη, εφοδίαζε τις οικογένειες των μελών με τα απαραίτητα αγαθά, φρόντιζε για την εκπαίδευση των παιδιών τους και διέθετε τα προϊόντα της κοινής εκμετάλλευσής τους. Η ετήσια εκκαθάριση των λογαριασμών των μελών γινόταν στο τέλος της περιόδου μέσα από τη γενική συνέλευσή τους. Τα έσοδά τους αποτελούνταν από τις εισπράξεις των πωλήσεων γάλακτος, αρνιών και μαλλιού. Στα έξοδα αθροίζονταν οι δαπάνες των καταναλωτικών αγαθών, της εκπαίδευσης, της νοσηλείας, τα ενοίκια για τους βοσκότοπους, οι μισθοί, οι φόροι. Το καθαρό υπόλοιπο διαμοιραζόταν στους βοσκούς και στον τσέλιγκα, ανάλογα με τον αριθμό των ζώων που διέθετε ο καθένας (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015).

Στην Ελλάδα το «δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι» κατοχυρώθηκε για πρώτη φορά με το άρθρο 11 του Συντάγματος του 1864 που όριζε ότι: «οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι, τηρούντες τους νόμους του κράτους, οίτινες όμως ουδέποτε δύναται να υπάγωσι το δικαίωμα τούτο εις προηγουμένην της κυβερνήσεως άδεια». Η καθιέρωση του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι πιθανώς να οφείλεται και στην ύπαρξη μιας αυτόχθονης συνεταιριστικής παράδοσης, η οποία στη διάρκεια του 18^{ου} και 19^{ου} άρχισε να αποκτά

παγιωμένες μορφές και οργανωτικά χαρακτηριστικά. Εκείνη την εποχή οι συνεταιρισμοί ήταν εξαιρετικά επιτυχημένοι καθώς λειτουργούσαν κάτω υπό αντίξοες συνθήκες, όπως ήταν οι γεωγραφικοί περιορισμοί και η υψηλή φορολόγηση από την οθωμανική διοίκηση (Σκυλακάκη κ.α, 2019)

Νωρίτερα, το 1780, ιδρύθηκε ο συνεταιρισμός Αμπελακίων Θεσσαλίας, ο οποίος από πολλούς ονομάστηκε «*Κοινή Συντροφιά Αμπελακίων*» και θεωρείται από ορισμένους συγγραφείς ως ο πρώτος συνεταιρισμός στον κόσμο, επειδή οι αρχές του πλησίαζαν σημαντικά προς τις σύγχρονες αρχές του συνεργατισμού, όπως θα διατυπώθηκαν από τους «*Δίκαιους Σκαπανείς του Ρότσντεϊλ*» το 1844.

Τα Αμπελάκια είναι κτισμένα σε ένα μικρό οροπέδιο κοντά στην κοιλάδα των Τεμπών και εκείνη την εποχή ήταν η έδρα της Αδελφότητας. Οι κάτοικοι των Αμπελακίων ένωσαν τις προσπάθειες τους και δημιούργησαν, πριν από τον Όουεν, ένα νέο πρότυπο συνεργασίας, αλληλεγγύης και κοινωνικής δράσης. Περίπου 6.000 άτομα άνδρες γυναίκες και παιδιά μετείχαν στο συνεταιρισμό, προσφέροντας τα κεφάλαια ή την εργασία τους. Οι ιδιοκτήτες γης πρόσφεραν τα χωράφια τους για την καλλιέργεια βαμβακιού και ερυθρόδανου (ριζαριού) που χρησιμοποιούνταν για τη βαφή, ενώ οι υπόλοιποι προσέφεραν την εργασία τους για τη βαφή των νημάτων. Στην παραγωγή κόκκινων νημάτων συμμετείχαν κάτοικοι και από 12 ακόμη γειτονικά χωριά. Μετά την εκτέλεση της εργασίας ή την παράδοση του προϊόντος κάθε μέλος έπαιρνε μέρος της αξίας. Με απόφαση της γενικής συνέλευσης το υπόλοιπο καταβαλλόταν με βάση τα κέρδη του συνεταιρισμού. Ο συνεταιρισμός κατά τη διάρκεια της ακμής του παρείχε στα μέλη του αξιοθαύμαστες κοινωνικές υπηρεσίες, σε τέτοιο σημείο ώστε ο Ughart να αναφέρει ότι «*τα Αμπελάκια με τη δραστηριότητα τους μοιάζουν περισσότερο με Ολλανδικό δήμο παρά με χωριό της Τουρκίας*». Η διοίκηση του συνεταιρισμού ασκούσαν από πενταμελές διοικητικό συμβούλιο με τριετή θητεία και έδρα τα Αμπελάκια, ενώ για τον έλεγχο της διαχείρισης εκλεγόταν δωδεκαμελής εξελεγκτική επιτροπή που ασκούσε τακτικούς ελέγχους. Κατά την ημέρα της γενικής συνέλευσης γινόταν η διανομή των κερδών (Παπαγεωργίου, 2007).

Το αγροτικό συνεταιριστικό κίνημα την περίοδο εκείνη ήταν περιορισμένο και προχωρούσε με πολύ αργό ρυθμό, επειδή δεν υπήρχε η κατάλληλη συνεταιριστική νομοθεσία που να διευκολύνει την ίδρυση των συνεταιρισμών. Άλλοι αποτρεπτικοί παράγοντες για την ανάπτυξη της συνεταιριστικής δράσης ήταν το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο της πλειοψηφίας των αγροτών με τις μικρές αγροτικές εκμεταλλεύσεις, καθώς και οι έντονες αντιδράσεις των μεγαλεμπόρων (Καμενίδης, 1998).

Το 1900 αρχίζει η συστηματική γεωργική συνεταιριστική κίνηση στην Ελλάδα, με την ίδρυση του αγροτικού συνεταιρισμού του Αλμυρού, με την επωνυμία «*Μετοχικός Γεωργικός Σύλλογος Αλμυρού*». Προηγήθηκαν και άλλες προσπάθειες οι οποίες δεν στέφθηκαν με τόση επιτυχία. Παραδείγματα αποτελούν η «*Εταιρεία του Εργατικού Λαού-Αυτοβοήθεια*» η οποία ιδρύθηκε το 1870, ο «*Εργάτης*» ένα σωματείο που ιδρύθηκε το 1879 στην Κύμη Ευβοίας με σκοπό να πραγματοποιήσει πιστωτικές και αποταμιευτικές εργασίες, ο «*Σπαρτιάτικος Σύνδεσμος*» το 1835, ο «*Γεωργικός Προμηθευτικός Σύλλογος Βυτίνας*» το 1839, κ.ά.

Ο «*Μετοχικός Γεωργικός Σύλλογος Αλμυρού*» ιδρύθηκε ως σωματείο και όχι ως συνεταιρισμός, αφού τότε ακόμη δεν υπήρχε η συνεταιριστική νομοθεσία ή κάποια άλλη προσφορότερη μορφή συλλογικής δράσης που να βασιζόταν στις αρχές της συνεργασίας. Ο γεωπόνος Δημήτριος Γρηγοριάδης ήταν ο ιδρυτής του συνεταιρισμού, διευθυντής της Κασσαβετείου Γεωργικής Σχολής, η οποία είχε έδρα τον Αλμυρό, καθώς και ο δάσκαλος Νικόλαος Μιχόπουλος ο οποίος υπήρξε συντάκτης του καταστατικού του συνεταιρισμού με βάση τα ευρωπαϊκά συνεταιριστικά πρότυπα. Το 1906 ο συνεταιρισμός του Αλμυρού οργανώθηκε από τον γεωπόνο Σωκράτη Ιωακειμίδα σε μία πιο συστηματική βάση, αφού ο ίδιος ήταν ειδικός στα συνεταιριστικά θέματα και κυριότερος οργανωτής των αγροτικών συνεταιρισμών στην Ελλάδα. Η δράση του συνεταιρισμού άρχισε με τη χορήγηση δανείων στους συνεταίρους του και στη συνέχεια με την παροχή αλωνιστικών εργασιών στα μέλη του, ενώ απέκτησε τη δική του αλωνιστική μηχανή το 1910 (Καμενίδης, 1998).

Είναι σημαντικό να ειπωθεί ότι ο «*Μετοχικός Γεωργικός Σύλλογος Αλμυρού*» έθεσε τις βάσεις για την απαρχή του συνεταιριστικού θεσμού στη σύγχρονη μορφή του στην Ελλάδα. Το καταστατικό του αποτέλεσε το υπόδειγμα για να δημιουργηθεί ο νόμος 602/1915, ο οποίος σηματοδότησε την υιοθέτηση του συνεταιριστικού θεσμού από το κράτος και την εξουσία και, σε συνδυασμό με τις πραγματικές ανάγκες που δημιούργησε η ανταλλαγή των πληθυσμών μετά την μικρασιατική καταστροφή, ο «*Μετοχικός Γεωργικός Σύλλογος Αλμυρού*» *λειτουργήσε* ως ο καταλύτης για την περαιτέρω ανάπτυξη της συνεταιριστικής δράσης.

Με την εφαρμογή του ανωτέρω νόμου, ο οποίος είχε ισχύ σε όλα τα είδη συνεταιρισμών μέχρι το 1979, καθιερώθηκε το πρότυπο του συνεταιρισμού που είχε ήδη επιτυχώς δοκιμαστεί σε ευρωπαϊκές χώρες (Σκυλακάκη κ.ά., 2019).

Στις επίσημες στατιστικές του 1915 παρουσιάζονται 150 συνεταιρισμοί και φτάνουν τους 5.186 μέχρι το 1929. Την ταχύτατη αυτή ανάπτυξη πυροδότησε η πολύ κακή κατάσταση

του γεωργικού τομέα, την οποία καθόριζε η τοκογλυφία και τα υπερβολικά κέρδη για τους μεσάζοντες, καθώς και η αγροτική μεταρρύθμιση που πραγματοποιήθηκε την ίδια περίοδο.

Το αποτέλεσμα των ανωτέρω εξελίξεων ήταν η διανομή 20 εκατομμυρίων στρεμμάτων καλλιεργήσιμης γης, τα οποία ήταν μεγάλα κτήματα και ανταλλάξιμα κτήματα μουσουλμάνων και Βουλγάρων για την περίοδο από το 1922 μέχρι το 1928, σε πάνω από διακόσιες εβδομήντα χιλιάδες οικογένειες. Την περίοδο 1923 - 1937 η επέκταση της αγροτικής μεταρρύθμισης στη Μακεδονία και στη Θράκη προώθησε σε σημαντικό βαθμό τη συνεταιριστική ιδέα, επειδή η συμμετοχή στους συνεταιρισμούς ήταν υποχρεωτική για τους αποκατασταθέντες πρόσφυγες και γηγενείς.

Ο δυναμισμός και η ανάπτυξη των αγροτικών συνεταιρισμών οδήγησε στην αντίδραση των ανταγωνιστών τους, που πλέον ένιωθαν ότι θα χάσουν τα κεκτημένα τους. Έτσι ερμηνεύεται η ψήφιση του δεύτερου νόμου για τους συνεταιρισμούς (νόμος 5289/1931), ο οποίος άνοιξε έναν μεγάλο κύκλο πολιτικών παρεμβάσεων κάθε είδους, ο οποίος σφράγισε την πορεία του συνεργατισμού στην Ελλάδα, μετά την αρχική επιτυχημένη πρώτη φάση ανάπτυξης του.

Στο διάστημα που μεσολαβεί μέχρι τη δεκαετία του 1980, η πιο μαζική κρατική-πολιτική παρέμβαση στον χώρο των συνεταιρισμών έγινε από τη δικτατορία των συνταγματαρχών. Να σημειωθεί ότι μέχρι την περίοδο της δικτατορίας λειτουργούσαν 7.622 συνεταιρισμοί. Με τον νόμο 31/1967 η δικτατορία παρενέβη βίαια, λήγοντας τη θητεία όλων των διοικητικών και εποπτικών συμβουλίων των συνεταιρισμών. Τα διοικητικά συμβούλια που είχε καταργήσει ο ανωτέρω νόμος επανήλθαν με το Ν.Δ. 66/1974.

Ο χώρος των συνεταιριστικών οργανώσεων άρχισε να αλλάζει ριζικά χαρακτήρα και να λαμβάνει έντονα πολιτικά και ειδικά κομματικά χαρακτηριστικά κατά την περίοδο της δεκαετίας του 1980.

Ο νόμος 921/1979 κατήργησε το άρθρο 56 του νόμου 4640/1930, όπου γινόταν αναφορά στο μερικό ασυμβίβαστο πολιτικής και αγροτοσυνεταιριστικής δράσης, σύμφωνα με το οποίο απαγορευόταν η συμμετοχή στα διοικητικά και εποπτικά συμβούλια των συνεταιρισμών επί μία τριετία σε όσους υπέβαλαν υποψηφιότητα για το αξίωμα του δημάρχου ή του βουλευτή και σε όσους είχαν διατελέσει τα προαναφερθέντα αξιώματα. Η επόμενη καθοριστική παρέμβαση ήταν ο νόμος 1257/1982, βάσει του οποίου ξεκίνησε η μετατόπιση του ενδιαφέροντος των συνεταιρισμών από την οικονομική επιτυχία στην πολιτική επιρροή, καθώς και ο νόμος 1541/1985.

Η χρήση των συνεταιρισμών ως βασικού εργαλείου κομματικών και πολιτικών παρεμβάσεων στον αγροτικό χώρο, οδήγησε πολύ γρήγορα, και μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1980, στη συσσώρευση τεράστιων χρεών για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, που απείλησε ακόμα και την ίδια την ύπαρξή τους. Με διαδοχικούς νόμους ακολούθησε η μαζική κρατική βοήθεια, ενώ, παράλληλα, προκλήθηκαν μακροχρόνιες διαμάχες με την Ευρωπαϊκή Ένωση και την απαίτηση από μέρους της για επιστροφές τεράστιων ποσών. Το αποτέλεσμα ήταν η παράταση της επιβίωσης πολλών υπερχρεωμένων συνεταιρισμών, χωρίς ουσιαστικά να λυθεί το πρόβλημα.

Από τους πραγματικά ενεργούς συνεταιρισμούς, αρκετοί ακόμη και σήμερα παραμένουν ζωντανοί και δραστήριοι, ωστόσο δεν έχουν καταφέρει να πετύχουν την ισχυρή παρουσία τους, από την πλευρά της απόκτησης μεριδίων της αγοράς σε σύγκριση με τους μεγάλους ευρωπαϊκού συνεταιρισμούς (Σκυλακάκη κ.ά., 2019).

1.2. Ορισμός του συνεταιρισμού

Χωρίς να υποτιμώνται οι υπόλοιπες μορφές συνεργασίας της κοινωνικής οικονομίας, ο συνεταιρισμός είναι η δυναμικότερη εφαρμογή των αρχών του συνεργατισμού. Ένα σύνολο προσώπων μέσω του συνεταιρισμού, συνήθως αδύναμα πρόσωπα ως μονάδες, αποφασίζουν από κοινού να συνεργαστούν, ενώνοντας τις δυνάμεις τους, σε μια δημοκρατική και ισότιμη βάση. Στην ανάγκη αντιμετώπισης των προβλημάτων, στα οποία δεν μπορεί το μεμονωμένο άτομο να ανταπεξέλθει, έγκειται το σημείο δημιουργίας των πρώτων σύγχρονων μορφών συνεταιρισμού, όπου επιτυγχάνεται με μεγαλύτερη ευχέρεια η λύση των προβλημάτων τους (Φεφές, χ.χ).

Οι συνεταιρισμοί είναι μία βασική κατηγορία των φορέων της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, οι οποίοι στο πέρασμα της ιστορίας λειτούργησαν ως ένας μηχανισμός που καλύπτει τις οικιακές και επαγγελματικές ανάγκες των εργατών και των παραγωγών. Οι οικονομικά και κοινωνικά ευάλωτες ομάδες, μέσα από την συμμετοχή και την ίδρυση συνεταιρισμών, κατάφεραν να αντιμετωπίσουν τις αρνητικές συνέπειες που έχει ο καπιταλισμός, βελτιώνοντας παράλληλα την εν γένει κοινωνική και οικονομική τους θέση, καταπολεμώντας ταυτόχρονα την άγνοια που τις εμπόδιζε να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα της εποχής (Δουβίτσα, 2023).

Για την έννοια του συνεταιρισμού έχουν δοθεί πολλοί ορισμοί σε διάφορες περιόδους και από διάφορους επιστήμονες. Η ποικιλία διατύπωσης των ορισμών οφείλεται, κυρίως, στην έμφαση σε διαφορετικά χαρακτηριστικά που δίνει ο καθένας, χωρίς ωστόσο αυτό να σημαίνει ότι υπάρχουν θεμελιώδεις διαφορές μεταξύ τους. Πληθώρα ορισμών υπάρχει και στις νομοθεσίες των διαφόρων χωρών, οι οποίοι διακρίνονται από τον τεχνοκρατικό και τον νομικό τους χαρακτήρα.

Η ποικιλομορφία που έχει ο συνεταιριστικός θεσμός, η παγκόσμια εξάπλωσή του, η εφαρμογή του σε διάφορα κοινωνικοοικονομικά καθεστάτα, καθώς και η πορεία εξέλιξής του, δυσκόλεψαν μέχρι και πρόσφατα τη δημιουργία ενός παγκοσμίως αποδεκτού συνοπτικού ορισμού (Σκυλακάκη κ.ά., 2019).

Πολλοί επιστήμονες αποφεύγουν να προβούν στη διατύπωση ενός συγκεκριμένου ορισμού του συνεταιρισμού, γιατί πιστεύουν ότι ο οποιοσδήποτε συνεταιρισμός είναι αδύνατο να είναι απαλλαγμένος από κάποια μειονεκτήματα (Παπαγεωργίου, 2015).

Η έννοια του «συνεργατισμού» σημαίνει την άμεση ή έμμεση συνεργασία που έχουν πολλά άτομα μεταξύ τους, με έναν κοινό στόχο, μέσα από τη χρησιμοποίηση κοινών δομών και πόρων. Ο άνθρωπος συνειδητοποίησε πολύ γρήγορα ότι γίνεται ισχυρότερος όταν αποτελεί μέρος μιας ομάδας με κοινά χαρακτηριστικά, παρά όταν υπάρχει ως μία μεμονωμένη μονάδα. Ο συνεταιρισμός ως ιδέα και αξία έχει τις ρίζες του στην πανάρχαια αρχή «*ισχύς εν τη ενώσει*» (Κοντογεώργος & Σεργάκη 2015).

Ο συνεταιρισμός είναι ένα προϊόν της οικονομίας της αγοράς και συνήθως είναι απόρροια μιας προσπάθειας για να διορθωθεί κάποια στρέβλωση της αγοράς. Το συνεταιριστικό μοντέλο επιλέγεται με σκοπό να ικανοποιεί τις ανάγκες των μελών και για να αποδώσει όσο το δυνατόν μεγαλύτερο κέρδος στους επενδυτές-μέλη του. Ο πρωτεύων σκοπός θα έπρεπε να είναι η παροχή αγαθών και υπηρεσιών στα μέλη του. Οι συνεταιρισμοί πρακτικά λειτουργούν στο πλαίσιο της οικονομίας της αγοράς. Μπορεί κάποιος να ορίσει τους συνεταιρισμούς τονίζοντας το πιο σημαντικό χαρακτηριστικό τους, που είναι το γεγονός ότι είναι ανθρωποκεντρικοί (Parnell, 2000).

Ο συνεταιρισμός (cooperative) είναι μία μονάδα πραγμάτωσης με τη γενική έννοια του όρου ή η συνεταιριστική επιχείρηση, ενώ η έννοια του συνεταιρισμού δηλώνει μία συγκεκριμένη μορφή συνεργασίας μεταξύ ατόμων (Κοντογεώργος κ.ά., 2015).

Ο συνεταιρισμός είναι μία οικονομική επιχείρηση με κοινωνική ταυτότητα. Η οικονομική του διάσταση θα βασιστεί στη δυνατότητα που έχει να συμβάλει με την επιχειρηματική του δραστηριότητα στην προσέγγιση συνθηκών ενός άριστου ανταγωνισμού στις αγορές που λειτουργεί, με αποτέλεσμα να έχουν ευημερία τα μέλη του. Έχει, παράλληλα, μία κοινωνική του διάσταση, αφού ενστερνίζεται και κοινωνικές αξίες οι οποίες έχουν ως στόχο τη μεγιστοποίηση των ωφελειών προς τα μέλη του. Συνοπτικά ο συνεταιρισμός λειτουργεί ως ένα απόθεμα ασφαλείας μεταξύ των μελών του και της «μεγάλης οικονομίας».

Ο ορισμός του συνεταιρισμού σύμφωνα με τη Διεθνή Συνεταιριστική Συμμαχία (ICA 1995) είναι ο εξής: *«Ο συνεταιρισμός είναι μία αυτόνομη και εθελοντική ένωση προσώπων τα οποία έχουν σκοπό να εξυπηρετήσουν τις οικονομικές, κοινωνικές και τις πολιτισμικές ανάγκες και επιδιώξεις τους μέσω μιας συμμετοχικής και δημοκρατικά ελεγχόμενης επιχείρησης»* (Σεργάκη κ.α., 2023).

Σε σύγκριση με ορισμούς που έχουν διατυπωθεί πριν από αυτόν, προβάλλεται το καινούργιο και πολύ σημαντικό στοιχείο της «αυτονομίας». Το στοιχείο αυτό δεν προτάσσεται συμπτωματικά. Η ευρύτατη διάδοση που έχουν οι συνεταιρισμοί και η συσπείρωση σε αυτούς περίπου 750 εκατομμυρίων μελών σε ολόκληρο τον κόσμο συνοδεύτηκε σε κάποιες χώρες από εξωτερικές παρεμβάσεις, με τις οποίες επιδιώχθηκε, και σε κάποιες περιπτώσεις επιτεύχθηκε η εξάρτηση των συνεταιρισμών από διάφορους άλλους φορείς για την επιδίωξη αλλότριων στόχων (Παπαγεωργίου, 2015).

Ο Κανονισμός για την Ευρωπαϊκή Συνεταιριστική Εταιρεία SCE δεν περιέχει έναν συγκεκριμένο ορισμό. Σαφώς αναγνωρίζεται η ιδιαίτερη φύση των συνεταιρισμών βάσει των αρχών από τις οποίες διέπονται. Αυτονόητο θεωρείται ότι αυτές οι αρχές που αναφέρονται στο Προοίμιο εφαρμόζονται στην SCE, αφού και αυτή είναι συνεταιρισμός. Τις επτά συνεταιριστικές θυμίζουν οι αρχές του Προοιμίου, όπως διατυπώνονται από την ICA, ενώ οι βασικές έννοιες που αναφέρονται στο Προοίμιο του Κανονισμού συνάδουν με αποδεκτές παγκόσμια έννοιες και αρχές περί των συνεταιρισμών. Δεδομένο θεωρείται ότι μια SCE ακολουθεί εκείνες τις συνεταιριστικές αρχές που έχουν διατυπωθεί από την ICA. Το Πόρισμα Διαβούλευσης (Consultation Paper) της 7/12/2001 ενισχύει την άποψη αυτή, καθώς στο εν λόγω κείμενο υπάρχει ρητή αναφορά στην έννοια του συνεταιρισμού που έχει διατυπώσει η ICA και στο οποίο αναφέρεται ότι εκείνες οι οντότητες που δεν

τηρούν πιστά τις συνεταιριστικές αρχές δεν θα μπορούν να κατατάσσονται μεταξύ των συνεταιρισμών (Φεφές, χ.χ).

Ο Σούλτσε, από τους ιδρυτές των γερμανικών συνεταιρισμών, διατύπωσε τον ορισμό του συνεταιρισμού ως: *«ένωση των όχι εύπορων, κατ' εξοχή εργαζομένων τάξεων η οποία επιδιώκει με τη συνένωση να εξασφαλίσει, όσο είναι δυνατό, στις μεμονωμένες, μικρές και στην οικονομική ζωή εξαφανιζόμενες δυνάμεις, τα πλεονεκτήματα της μεγάλης δυνάμεως».*

Ο Χ. Μύλλερ, πρώην Γραμματέας της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης, όρισε τον συνεταιρισμό ως: *«ελεύθερη κοινωνική ένωση υπό μορφή ομαδικής οικονομίας με βάση το συμφέρον της εργασίας».*

Ο Ε. Γκρύνφελτ, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Χαλ της Γερμανίας, υποστήριξε ότι οι συνεταιρισμοί είναι: *«μαζικές ενώσεις μικρών και μεσαίων οικονομικών στοιχείων στηριζόμενες στην ελεύθερη θέληση, οι οποίες επιδιώκουν κοινωνικοπολιτικούς σκοπούς μέσω της κοινής επιδιώξεως ιδιωτικών οικονομικών ωφελημάτων κατά την αρχή της οικονομίας, προς κάλυψη αναγκών».* Προβάλλοντας μόνο τον κεντρικό πυρήνα της συνεταιριστικής ιδέας, μεγάλοι κήρυκες του συνεργατισμού έδωσαν μόνο επιγραμματικούς ορισμούς σε αυτόν.

Ο Γάλλος οικονομολόγος Σαρλ Ζιντ υποστήριξε ότι ο κοινωνικός σκοπός ενός συνεταιρισμού είναι *«η συμφιλίωση της δικαιοσύνης και της ελευθερίας».* Στην πράξη ο συνεταιρισμός στηρίζεται στην ανεπηρέαστη και ελεύθερη βούληση των ατόμων και προβλέπει σε μια δίκαιη διανομή των αποτελεσμάτων των δράσεων τους.

Ο καθηγητής Π. Κάσελμαν όρισε τον συνεταιρισμό ως *«ένα οικονομικό σύστημα με κοινωνικό περιεχόμενο»*, δηλαδή ως μια πρωτοβουλία των ατόμων στον οικονομικό στίβο, η οποία όμως διέπεται από κοινωνικούς στόχους.

Ο G. Draheim, αναφερόμενος στους Γερμανικούς συνεταιρισμούς, δήλωσε ότι *«οι συνεταιρισμοί από την εμφάνισή τους επιδίωξαν να πετύχουν μία ισορροπία μεταξύ ελευθερίας και δέσμευσης, συνδυάζοντας τα πλεονεκτήματα της συνεργασίας, που διασφαλίζουν και ενδυναμώνουν την οικονομική αυτονομία του ατόμου, με τις υποχρεώσεις που προκύπτουν από την συνιδιοκτησία της επιχείρησης»* (Παπαγεωργίου, 2015).

Ο συνεταιρισμός, σύμφωνα με τον Marvin A. Schaars, καθηγητή της Αγροτικής Οικονομικής στο Πανεπιστήμιο του Winsconsin των Η.Π.Α., είναι: *«Μια επιχείρηση που αποκτάται και ελέγχεται εθελοντικά από τα μέλη του και λειτουργεί από αυτούς και γι' αυτούς σε βάση μη κερδοσκοπική ή στο κόστος».*

Ο γνωστός Έλληνας Συνεταιριστής Θόδωρος Τζωρτζάκης έδωσε τον δικό του ορισμό ως εξής: *«Ο συνεταιρισμός είναι όργανο αυτοβοήθειας ασθενών οικονομικά προσώπων, δημιουργούμενος με την ένωση των μικρών κατά μέρος δυνάμεων σε μια μεγάλη ομοειδή δύναμη, που τίθεται στη διάθεση του καθενός για την καλύτερη άσκηση της επαγγελματικής και οικιακής του οικονομίας».*

Ο καθηγητής Δ. Καλιτσουνάκης δήλωσε ότι: *«Ο συνεταιρισμός είναι ελεύθερη ένωση ασθενών οικονομικά ατόμων, προς αυτοβοήθεια με την από κοινού διεξαγωγή επιχειρήσεως, από την οποία ωφελούνται ανάλογα με την συναλλαγή τους μ' αυτή».*

Ο καθηγητής Διονύσιος Μαυρόγιαννης πρότεινε τον εξής ορισμό: *«Ο συνεταιρισμός είναι μία ελεύθερη ένωση ανθρώπων που ασκούν ομοειδή οικονομική επιχείρηση ή είναι της ίδιας κοινωνικής κατηγορίας (αγρότες, καταναλωτές κ.ά.) και αποβλέπει στην προαγωγή της οικονομίας των μελών του, έχει δημοκρατικό χαρακτήρα και μορφωτική αποστολή για τα μέλη του» (Παπαγεωργίου, 2015).*

Τέλος, η National Cooperative Business Association NBCA (Εθνική Συνεταιριστική Επιχειρησιακή Οργάνωση) των Η.Π.Α. ορίζει ότι ο συνεταιρισμός αποτελεί μία επιχείρηση *«αδιόκτητη και δημοκρατικά ελεγχόμενη από τα μέλη της» (Κοντογεώργος κ.ά., 2015).*

Ο ορισμός που έδωσε η ICA εκφράζει με έναν τρόπο λιτό, περιεκτικό και σαφή τα ουσιώδη εκείνα στοιχεία που συγκροτούν τον συνεταιρισμό αλλά ταυτόχρονα τον διαφοροποιούν από τις άλλες ενώσεις προσώπων ή τις άλλες επιχειρηματικές μονάδες. Ο ορισμός αυτός πέρασε και στην ελληνική νομοθεσία του 2000. Η συνεργασία στο πλαίσιο ενός συνεταιρισμού, σύμφωνα με τη Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση (ICA 2006), συνίσταται ουσιαστικά σε μία διαδικασία αλληλεπίδρασης ανάμεσα: α) στα πιστά στον συνεταιρισμό μέλη του, την ηγεσία, τους εργαζομένους και τις προσδοκίες που έχουν για το μέλλον τους, β) τις συνεταιριστικές αξίες που έχουν κληρονομηθεί από το παρελθόν και εκφράζονται σε αρχές, καταστατικά, προγράμματα, εκπαιδευτικά βοηθήματα, βιβλία κλπ, γ) τις πρακτικές συνεργατικές δομές, εφαρμογές, εκπαίδευση, τρόπους δράσης, κλπ, που έχουν επίσης κληρονομηθεί από το παρελθόν και δ) το ιδιαίτερο περιβάλλον των συνεταιρισμών, όπως η τρέχουσα κάθε φορά κυβερνητική πολιτική, οι θεσμικές δομές που έχει η ευρύτερη κοινωνία, το οικονομικό σύστημα, οι ιδιαίτερες αξίες της τοπικής

κοινωνίας, κλπ. Το σημαντικό στοιχείο που αναδεικνύει ο ορισμός της ICA είναι το στοιχείο της αυτονομίας (Δαουτόπουλος, 2006).

Η παγκόσμια Επιτροπή Προώθησης και Ανάπτυξης των Συνεταιρισμών (COPAC), με αφορμή τη Διεθνή Ημέρα Συνεταιρισμών (1^η Ιουλίου), υπογραμμίζει την ανάγκη να επιταχυνθούν οι προσπάθειες, ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών με έναν συνεργατικό τρόπο που θα εμπνέεται από τις συνεταιριστικές αρχές και αξίες. Ο βασικός σκοπός της σχετικής διακήρυξης είναι να εξαλειφθεί το φαινόμενο της φτώχειας και όποιες άλλες στερήσεις υπάρχουν, με τις κατάλληλες στρατηγικές που θα βελτιώνουν την υγεία, την εκπαίδευση, θα μειώνουν τις ανισότητες και θα δίνουν την απαραίτητη ώθηση στην οικονομική ανάπτυξη, πάντοτε με ξεχωριστή φροντίδα, προκειμένου να αντιμετωπιστεί η κλιματική αλλαγή και να προστατεύονται τα δάση και οι ωκεανοί (Kalogiannidis, 2020).

Σε ολόκληρο τον κόσμο είναι σημαντικές οι γεωργικές συνεταιριστικές οργανώσεις. Για παράδειγμα στην Ευρώπη πάνω από το 50% των αγροτικών προϊόντων παράγονται και διατίθενται από τους συνεταιρισμούς. Σχεδόν σε όλες τις χώρες του κόσμου οι γεωργικοί συνεταιρισμοί παίζουν σημαντικό ρόλο σε όλα τα στάδια της παραγωγής και της εμπορίας των τροφίμων (Πλιακούρα κ.α., 2019).

1.3. Οι συνεταιριστικές αρχές και αξίες

Ένα ιδιόμορφο υβρίδιο οικονομικής επιχείρησης στο οποίο έχουν εμφυτευτεί ορισμένα γονίδια κοινωνικής ευαισθησίας αποτελεί ο συνεταιρισμός. Στην ελεύθερη αγορά αναπτύσσοντας την οικονομική του δραστηριότητα ο συνεταιρισμός για να επιβιώσει είναι υποχρεωμένος να έχει την ίδια επιχειρηματική αποτελεσματικότητα με τους ανταγωνιστές του.

Παρά την πρόκληση του ανταγωνισμού, ο συνεταιρισμός παραμένει προσκολλημένος σε συγκεκριμένες αξίες. Αυτό συμβαίνει διότι θεωρεί ότι η επιτυχία του στον οικονομικό στίβο δεν συνιστά τον αυτοσκοπό του αλλά το μέσο για την ποιοτική προαγωγή των μελών του (συνεργαζόμενα άτομα) και του κοινωνικού συνόλου. Οι συνεταιρισμοί ασπάζονται εκείνες τις αξίες που είναι σύμφυτες με τη φυσιγνωμία τους, με τη συνταγή

επιτυχίας και με το ιστορικό τους παρελθόν, όπως προκύπτει από τη διεθνή εμπειρία (Παπαγεωργίου, 2015).

Οι συνεταιριστικές αξίες (cooperative values) αποτελούνται από ένα σύνολο ανθρώπινων ιδεωδών πάνω στα οποία στηρίζεται το ανθρώπινο οικοδόμημα. Στις αρχές του ιστορικού συνεταιρισμού του Rochdale της Αγγλίας το 1844 βρίσκεται η ιδεολογική βάση των αρχών αυτών. Σύμφωνα λοιπόν με τη διατύπωση που υιοθετήθηκε από το παγκόσμιο συνεταιριστικό συνέδριο στο Manchester (1995):

«Οι συνεταιρισμοί στηρίζονται στις αξίες της αυτοβοήθειας, της αυτεθύνης, της δημοκρατίας, της ισότητας και της αλληλεγγύης. Ακολουθώντας την παράδοση των πρωτεργατών, τα μέλη των συνεταιρισμών στηρίζονται στις ηθικές αξίες της εντιμότητας, της διαφάνειας, της κοινωνικής υπευθυνότητας και της φροντίδας για τους άλλους» (Σεργάκη κ.α, 2023).

Οι συνεταιρισμοί, ως συλλογικές προσπάθειες, δεν θα ήταν δυνατό να υπολογίζονται στη συλλογική τους επιτυχία χωρίς την αλληλεγγύη και χωρίς τη στήριξη σε ηθικές αξίες. Ούτε όμως χωρίς καταβολή των ατομικών και υπεύθυνων προσπαθειών με ένα αίσθημα αβεβαιότητας και ειλικρίνειας (Παπαγεωργίου, 2015).

Η «*αυτοβοήθεια*» σημαίνει την ανάληψη πρωτοβουλιών από τους ίδιους τους συνεταιίρους για να αντιμετωπίσουν και να λύσουν τα προβλήματα τους και να βελτιώσουν την κατάσταση τους («*συν Αθηνά και χείρα κίνει*»).

Η «*αυτεθύνη*» σημαίνει την ανάληψη των ευθυνών από τον ίδιο τον συνεταιρισμό για την ευθύνη που έχει για τη διαχείριση των υποθέσεων του και την οικονομική του απόδοση, χωρίς να βασίζεται σε προνομιακή μεταχείριση ή σε ενισχύσεις.

Η «*δημοκρατία*» σημαίνει την προτεραιότητα που έχει ο ανθρώπινος παράγοντας, την ιδιαιτερότητα του συνεταιίρου και τη δεύτερη μοίρα που έχει η οικονομική λειτουργία και το κεφάλαιο.

Η «*ισότητα*» σημαίνει την ίση μεταχείριση που έχουν όλοι οι συνέταιροι στη διαδικασία της λήψης των αποφάσεων, χωρίς καμία διάκριση λόγω χρώματος, θρησκείας, φυλής, οικονομικής κατάστασης ή άλλων χαρακτηριστικών.

Η «*αλληλεγγύη*» είναι η κορωνίδα των αξιών και της κατάληξής τους. Το ατομικό τους συμφέρον υποτάσσεται στο κοινό συμφέρον.

Η «εντιμότητα» στις συναλλαγές με το συνεταιρισμό, όπως και σε όλες συναλλαγές του συνεταιρισμού με τρίτους, είναι μία θεμελιώδης αρχή, διότι σε κάθε άλλη περίπτωση θα κλονιζόταν η εμπιστοσύνη στον θεσμό και αυτό θα οδηγούσε στην απαξίωση και στη διάλυσή του.

Η «διαφάνεια» είναι πλέον απαραίτητη, αφού ο συνεταιρισμός αποτελεί συνεχώς αντικείμενο ελέγχου από τους συνεταίρους του, τα μέλη του οποίου δικαιούνται να ενημερώνονται και να ελέγχουν τη λειτουργία και τα πεπραγμένα του.

Η «κοινωνική υπευθυνότητα» είναι μία θεμελιώδης αρχή του συνεταιρισμού. Όντας οι ίδιοι μέλη της κοινωνίας, οι συνέταιροι δεν μπορούν να δρουν εις βάρος της, αλλά προς το συμφέρον της, ώστε να καρπώνονται και αυτοί τα οφέλη της. Η «φροντίδα για τους άλλους» είναι η φυσική προέκταση της αξίας της αλληλεγγύης, η οποία κατευθύνεται στους συνεταίρους και στα υπόλοιπα μέλη της κοινωνίας.

Ο συνεταιρισμός λοιπόν είναι μία οικονομική επιχείρηση, η οποία από τη μία δρα και επιδιώκει την εξυπηρέτηση των συνεταίρων της, αλλά από την άλλη οι δραστηριότητες της είναι σε πλήρη αρμονία με το κοινωνικό συμφέρον, για το οποίο μεριμνά. Οι συνεταιριστές οφείλουν να επιδεικνύουν συγκεκριμένες αρετές, προκειμένου να τηρούνται οι παραπάνω συνεταιριστικές αξίες (Φεφές, χ.χ).

Το συνεταιριστικό κίνημα, στηριζόμενο σε αυτές τις αξίες, αποδεικνύει ότι οι συνεταιρισμοί αποτελούν το πιο δημοκρατικό κύτταρο μιας κοινωνίας, και αυτό διότι εκφράζουν όλα τα ιδεώδη μίας ιδανικής δημοκρατίας, τα οποία αποτελούν τα συστατικά στοιχεία της Συνεταιριστικής Ιδέας και εκφράζονται και υλοποιούνται τόσο με τη δημιουργία τους όσο και με τη λειτουργία τους (Σεργάκη κ.α., 2019).

«Συνεταιριστικές αρχές ή Συνεταιριστικοί κανόνες ονομάζονται οι κατευθυντήριες οδηγίες για την ίδρυση, οργάνωση, διοίκηση, διαχείριση και λειτουργία των συνεταιρισμών».

Μια οικονομική μονάδα χαρακτηρίζεται ως συνεταιρισμός όταν λειτουργεί με αυτές τις συνεταιριστικές αρχές, οι οποίες έχουν παγκόσμια εφαρμογή και ισχύ και καθορίζονται από τη Διεθνή Συνεταιριστική Αρχή (ICA). Δεν έχουν από τη φύση τους υποχρεωτικό χαρακτήρα οι συνεταιριστικές αρχές, και αυτό γιατί δεν είναι αποφάσεις κάποιου διεθνούς διοικητικού οργάνου (π.χ. ΟΗΕ), αλλά είναι ένα ξεχωριστό δημιούργημα των συνεταιριστικών οργανώσεων των κρατών-μελών της ICA. Οι συνεταιριστικές αρχές σε

όλες τις χώρες του κόσμου παίρνουν τη μορφή κανόνων δικαίου και εμπεριέχονται σε ένα ειδικά διαμορφωμένο νόμο, τον «Συνεταιριστικό Νόμο» (Καμενίδης, 1998).

Οι συνεταιριστικές αρχές έχουν μεγάλη απήχηση στη ψυχολογία των ανθρώπων. Αυτός είναι ο λόγος που οι συνεταιρισμοί παρουσιάζουν μια μαζικότητα, και μέσω των αρχών αυτών ενσωματώνονται οι υψηλές ανθρώπινες αξίες της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της δικαιοσύνης, της αλληλεγγύης, της ισότητας που όλες αυτές μαζί συνιστούν τις «Συνεταιριστικές Αξίες».

Ύστερα από την παρέλευση μεγάλου σχετικά χρονικού διαστήματος οι συνεταιριστικές αρχές αναθεωρούνται και αυτό γίνεται ώστε να προσαρμοστούν οι συνεταιρισμοί όσο καλύτερα γίνεται στις διαμορφωμένες νέες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες. Μέσα σε αυτές πρέπει να ενσωματώνονται οι συνεταιριστικές αξίες για να καταφέρνουν να διαφοροποιούν ουσιαστικά τους συνεταιρισμούς από τις άλλες οικονομικές εργασίες (Κιτσοπανίδης & Καμενίδης, 2003).

Οι συνεταιριστικές αξίες όπως είναι η δημοκρατική λήψη των αποφάσεων, η ισότητα και η αλληλεγγύη δίνουν στους συνεταιρισμούς μια μοναδική ταυτότητα, η οποία και τους διαφοροποιεί από όλους τους άλλους τύπους επιχειρήσεων με αποτέλεσμα να έχουν ένα ξεχωριστό οργανωτικό χαρακτηριστικό (ICA 2020) (Candemir et al., 2021).

Η Διεθνής Συνεταιριστική Οργάνωση (International Cooperative Alliance) ιδρύθηκε το 1895 και είναι μια ανεξάρτητη Μη Κυβερνητική Οργάνωση, η οποία αποτελεί την κορυφαία συνεταιριστική οργάνωση σε παγκόσμιο επίπεδο που παρακολουθεί την πορεία που έχει το συνεταιριστικό κίνημα, προσδιορίζει τις αρχές πάνω στις οποίες θα πρέπει να στηρίζεται και να υπηρετεί, ενώνει και αντιπροσωπεύει το συνεταιριστικό κίνημα σε παγκόσμιο επίπεδο. Η ΔΣΕ έχει ως μέλη της 223 συνεταιριστικούς οργανισμούς σε 89 χώρες οι οποίοι αντιπροσωπεύουν περισσότερα από 800 εκατομμύρια συνεταιριστικά μέλη (Δαουτόπουλος, 2006).

Η συμβατική αφετηρία των συνεταιρισμών της σύγχρονης εποχής είναι ο καταναλωτικός συνεταιρισμός «των δικαίων σκαπανέων της πόλης «Ρότσντεϊλ», της ομώνυμης μικρής πόλης της Αγγλίας. Αυτός ο συνεταιρισμός θεωρείται η αφετηρία, διότι οι αρχές που

καθορίστηκαν το 1844 αποδείχθηκαν ιδιαίτερα επιτυχημένες στην πράξη και αποτέλεσαν το υπόδειγμα για όλους τους άλλους συνεταιρισμούς.

Οι αρχές του μπορούν να συνοψισθούν ως εξής:

1. Το κεφάλαιο το προμηθεύουν τα μέλη του και αμείβεται με σταθερό επιτόκιο.
2. Μόνο τα πιο αγνά προϊόντα θα προμηθεύεται ο συνεταιρισμός για τα μέλη.
3. Θα γίνεται ακριβής ζήτηση και μέτρηση στα πωλούμενα είδη.
4. Τα προϊόντα θα πωλούνται στις τιμές της αγοράς και δεν θα δίδεται ούτε θα ζητείται πίστωση.
5. Τα κέρδη θα επιμερίζονται αναλυτικά προς το ύψος των αγορών κάθε μέλους από τον συνεταιρισμό.
6. Η αρχή «κάθε μέλος μία ψήφος» θα επικρατεί στη διοίκηση, καθώς και η ισότητα των φύλων για τα μέλη.
7. Η διαχείριση θα γίνεται από την αιρετή διοίκηση και από μία περιοδικά επιλεγόμενη επιτροπή.
8. Ένα καθορισμένο ποσοστό από τα κέρδη θα χρησιμοποιείται για εκπαιδευτικούς σκοπούς.
9. Η λογιστική κατάσταση και οι ισολογισμοί θα παρουσιάζονται συχνά στα μέλη.
10. Δε θα εξετάζονται οι πολιτικές και θρησκευτικές πεποιθήσεις αυτών που κάνουν αίτηση να γίνουν μέλη.

Στους παραπάνω δέκα κανόνες εμπεριέχονται, έστω και χωρίς καμία αναλυτική επεξεργασία, οι αρχές του συνεργατισμού, όπως θα διατυπωθούν πολύ αργότερα (Παπαγεωργίου, 2015).

Στο Παρίσι το 1937 στο 15^ο Συνέδριο της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης διατυπώθηκαν για πρώτη φορά επίσημα οι διεθνείς συνεταιριστικές αρχές, οι οποίες στηρίχθηκαν στους κανόνες (αρχές) του Συνεταιρισμού του Ρότσντεϊλ. Επτά είναι οι αρχές αυτές κατά σειρά προτεραιότητας:

Οι διεθνείς συνεταιριστικές αρχές του Συνεδρίου του Παρισιού το 1937

1. Εθελοντική και ελεύθερη συμμετοχή.
2. Δημοκρατικός έλεγχος.
3. Αναλογική επιστροφή πλεονασμάτων.
4. Περιορισμένη αμοιβή του κεφαλαίου.
5. Πολιτική και θρησκευτική ουδετερότητα.
6. Συναλλαγές της μετρητοίς.
7. Εκπαίδευση των μελών (Καμενίδης, 1998).

Το 1966 στο Συνέδριο της Βιέννης έγινε αναθεώρηση των Διεθνών Συνεταιριστικών Αρχών, επαναδιατυπωμένες στις εξής έξι αρχές:

1. Εθελοντική και ελεύθερη συμμετοχή.
2. Δημοκρατικός έλεγχος.
3. Περιορισμένη αμοιβή κεφαλαίου
4. Δίκαιη διανομή πλεονασμάτων.
5. Συνεταιριστική εκπαίδευση.
6. Συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών (Κιτσοπανίδης & Καμενίδης, 2003).

Στον προσδιορισμό της συνεταιριστικής φυσιογνωμίας σημαντικό σταθμό αποτέλεσε το συνέδριο της ICA που πραγματοποιήθηκε τον Σεπτέμβριο του 1995 στο Μάντσεστερ. Προηγήθηκε μία σημαντική προεργασία η οποία έγινε στο προηγούμενο Συνέδριο του Τόκιο το 1992. Το Συνέδριο του Μάντσεστερ προχώρησε στην υιοθέτηση μιας δήλωσης για την ταυτότητα των συνεταιρισμών, οι αξίες τις οποίες ασπάζονται οι συνεταιρισμοί και οι αρχές που τους διέπουν. Το Συνέδριο έκανε δεκτό το παρακάτω κείμενο αρχών (Παπαγεωργίου, 2007):

Αρχή 1^η: Εθελοντική και ελεύθερη συμμετοχή

«Οι συνεταιρισμοί είναι εθελοντικές οργανώσεις που μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες τους και επιθυμούν να αποδεχτούν τις ευθύνες του μέλους, χωρίς διακρίσεις φύλου, κοινωνικού επιπέδου, φυλής, πολιτικών πεποιθήσεων ή θρησκείας». Από την «ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι» που είναι ένα από τα συνταγματικά καθιερωμένα ατομικά δικαιώματα του ανθρώπου πηγάζει η αρχή της ελεύθερης και εθελοντικής συμμετοχής των ανθρώπων σε συνεταιρισμούς.

Αρχή 2^η: Δημοκρατικός έλεγχος από τα μέλη

«Οι συνεταιρισμοί είναι δημοκρατικές οργανώσεις, που διοικούνται και ελέγχονται από τα μέλη τους, τα οποία συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση της πολιτικής τους και στη λήψη αποφάσεων». Εξαιρετικά σημαντική αρχή του συνεργατισμού είναι η αρχής της «δημοκρατικής διοίκησης», «δύναμη του λαού» σημαίνει κυριολεκτικά η Δημοκρατία. Η δημοκρατική διοίκηση των συνεταιρισμών υλοποιείται και εκφράζεται με τους εξής τρόπους: α) με τη διοίκηση των συνεταιρισμών από αιρετά όργανα, β) με την πλειοψηφία στη λήψη των αποφάσεων, που είναι βασική αρχή στη δημοκρατία, γ) με την ισοψηφία στο δικαίωμα λήψης των αποφάσεων, δηλαδή όταν παίρνονται αποφάσεις με την ισότητα στις ψηφοφορίες.

Αρχή 3^η: Οικονομική συμμετοχή των μελών

«Τα μέλη συμμετέχουν ισότιμα και διαχειρίζονται δημοκρατικά το κεφάλαιο του συνεταιρισμού». Για τη λειτουργία του συνεταιρισμού τα μέλη του καταβάλλουν ένα χρηματικό ποσό τη λεγόμενη συνεταιριστική μερίδα. Όλα τα μέλη έχουν το ίδιο ύψος συνεταιριστικής μερίδας, ισότιμη είναι η συμμετοχή τους, προκειμένου να εξασφαλιστεί η δικαιοσύνη και η ισότητα ανάμεσα τους. Για να εξασφαλιστεί η ανεξαρτησία και η αυτονομία τους είναι απαραίτητη η οικονομική συμμετοχή των μελών του συνεταιρισμού.

Αρχή 4^η: Αυτονομία και ανεξαρτησία των συνεταιρισμών

«Οι συνεταιρισμοί είναι αυτόνομες οργανώσεις και ανεξάρτητες από το Κράτος, τα κόμματα και άλλους φορείς». Αυτόνομες οικονομικές οργανώσεις αυτοβοήθειας και αλληλεγγύης είναι οι συνεταιρισμοί, που λειτουργούν με ευθύνη των μελών τους. Είναι ανεξάρτητοι από το κράτος (κυβέρνηση, δημόσιους φορείς κ.λπ.), τα κόμματα και άλλους φορείς, όσο αφορά τη λειτουργία και τη διοίκηση τους. Η αυτονομία και η ανεξαρτησία αναφέρεται: α) στη διοίκηση του συνεταιρισμού, β) στον έλεγχο του συνεταιρισμού και γ) στη

λειτουργία του συνεταιρισμού. Η αυτονομία του συνεταιρισμού συνεπάγεται την αυτοδιακυβέρνηση του.

Αρχή 5^η: Εκπαίδευση, πρακτική εξάσκηση και πληροφόρηση

«Οι συνεταιρισμοί θα πρέπει να παρέχουν εκπαίδευση στα αιρετά και υπαλληλικά στελέχη τους, καθώς και στα μέλη τους, και πληροφόρηση στο κοινό για συνεταιριστικά και άλλα θέματα». Ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες της εποχής η αρχή αυτή επαναπροσδιορίζεται. Θεωρείται εξαιρετικά σημαντική η συμβολή της στην αποδοτική λειτουργία των συνεταιρισμών και στην ανάπτυξη του συνεταιριστικού κινήματος. Ο κύριος στόχος της είναι η μετάδοση γνώσεων σε μέλη και κοινό του συνεταιρισμού.

Αρχή 6^η: Συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών

«Η συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών επιβάλλεται για να αυξάνεται ο συνολικός όγκος των εργασιών τους και έτσι να λειτουργούν αποδοτικότερα». Σημαντική θεωρείται η αρχή αυτή για την επιβίωση και την επιτυχία των συνεταιρισμών. Αναγνωρίζει την ανάγκη για συνένωση και συνεργασία των συνεταιρισμών, ώστε οι επιχειρηματικές προσπάθειες των μελών να είναι πιο επιτυχημένες μέσω της ισχυρότερης διαπραγματευτικής δύναμης και της επίτευξης οικονομιών κλίμακας. Η συνεργασία μπορεί να πάρει τις εξής μορφές: α) Διασυνεταιριστική συνεργασία, β) Διατοπική συνεργασία και γ) Ο συνδυασμός των παραπάνω συνεργασιών.

Αρχή 7^η: Ενδιαφέρον για την κοινότητα

«Οι συνεταιρισμοί πρέπει να ενδιαφέρονται για την ανάπτυξη της κοινότητας μέσα στην οποία λειτουργούν». Κύριοι στόχοι της 7^{ης} αρχής είναι: α) η βελτίωση της ποιότητας ζωής του κοινού και των μελών, αφού αποτελούν μέλη της κοινότητας, β) η βελτίωση της κοινωνικής κατάστασης των μελών του συνεταιρισμού και γ) η ανάπτυξη της τοπικής κοινότητας μέσα στην οποία λειτουργεί ο συνεταιρισμός. Το ενδιαφέρον για την κοινότητα μπορεί να είναι σε πολλά διαφορετικά πεδία όπως είναι: η διατήρηση και η προστασία του φυσικού ή αστικού περιβάλλοντος της κοινότητας, η αειφορική διαχείριση της αγροτικής παραγωγής, η απασχόληση των μελών της τοπικής κοινότητας με τη δημιουργία μονάδων μεταποίησης της παραγωγής και ο σεβασμός στο κοινωνικό περιβάλλον της κοινότητας με προγράμματα που επιλύουν κοινωνικά όπως είναι τα ναρκωτικά ή ο αλκοολισμός κ.λπ. (Σεργάκη κ.α., 2023).

Σχήμα 1-1 Οι επτά αρχές των συνεταιρισμών

Πηγή: Αρχές διοίκησης αγροτικών συνεταιρισμών

Οι αρχές και οι αξίες από τις οποίες διέπεται η συνεργασία των μελών του κάνει ξεχωριστό έναν συνεταιρισμό. Δεν φέρνει μόνο ποιοτική εξυπηρέτηση και καλά αποτελέσματα για τα μέλη του ένας επιτυχημένος συνεταιρισμός, αλλά ταυτόχρονα προάγει και το αίσθημα της ενότητας των μελών του καθώς και την γενικότερη προσπάθεια που καταβάλλεται για την γενικότερη ευημερία και της ποιότητας ζωής στην κοινωνία όπου δραστηριοποιείται (Φεφές, χ.χ).

Οι αρχές και οι αξίες των συνεταιρισμών είναι μία ιδιαίτερη πηγή μιας «έμφυτης κοινωνικής υπευθυνότητας» δηλαδή εκείνης της απαραίτητης μέριμνας για κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα, διαμορφώνοντας ταυτόχρονα τόσο κοινωνικούς όσο και επιχειρηματικούς στόχους. Οι συνεταιρισμοί θεωρούνται σημαντικά μέσα για τη βιώσιμη ανάπτυξη και ιδιαίτερα κατάλληλοι οργανισμοί για να αντιμετωπιστούν τα ζητήματα του αποκλεισμού και της φτώχειας (Καρυπίδης, 2023).

Στο πεδίο της μελέτης των συνεταιρισμών έχει αναγνωριστεί από πολλούς ακαδημαϊκούς η «διττή φύση» των συνεταιριστικών οργανώσεων. Υπάρχει μια ιδιαίτερη ανάγκη για μία εναλλακτική στρατηγική αγροτικής ανάπτυξης. Μια ιδιαίτερη οργανωτική πλατφόρμα η οποία συνδέει τους «μικρούς αγρότες» με τη «μεγάλη αγορά» είναι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί (Πλιακούρα κ.ά., 2019.)

1.4. Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της οργάνωσης των παραγωγών σε συνεταιρισμό

Ο συνεταιρισμός είναι ένα κοινωνικοοικονομικό σύστημα που απαρτίζεται από οικονομικά αδύναμα άτομα, τα οποία προσφεύγουν στη χρησιμοποίησή του για να βελτιώσουν την κοινωνική και οικονομική τους θέση. Γνωρίζουν ότι είναι αδύνατο να πετύχει ο καθένας τους χωριστά, αλλά μπορούν να πετύχουν όλοι τους μαζί, με την ένωση και τη συνεργασία τους.

Όταν ο γεωργός εξασφαλίζει το εισόδημά του από μία μικρή γεωργική εκμετάλλευση δεν είναι ποτέ αυτάρκης και αυτοδύναμος. Χρειάζεται για την εκμετάλλευσή του γεωργικά εφόδια, όπως λιπάσματα και φάρμακα κ.λπ., δάνεια και άλλα είδη και υπηρεσίες. Χωρίς τη συνεργασία μένει ξεκομμένος από τους άλλους όμοιους του γεωργούς και δεν μπορεί με κανένα τρόπο να επηρεάσει την επικρατούσα κατάσταση στην αγορά. Δεν μπορεί να συμπίεσει τις τιμές των εφοδίων που χρειάζεται προς τα κάτω. Δεν έχει εκείνη τη δύναμη να διαπραγματευθεί με τους πωλητές των εφοδίων για να πετύχει ευνοϊκότερους όρους. Οι ποσότητες που χρειάζεται ως μεμονωμένο άτομο είναι μικρές και τον αναγκάζουν να καταβάλλει τη λιανική τιμή για να τις προμηθευτεί (Παπαγεωργίου, 1997).

Γίνεται εμφανής η σημασία που αποκτά η ένωση των γεωργών σε ενιαίο σχήμα, όταν έρθει η ώρα για να διαπραγματευτούν τους όρους της συναλλαγής με τους προμηθευτές τους ή τους αγοραστές των προϊόντων τους. Σε εκείνο το σημείο θα γίνει αντιληπτή η διαπραγματευτική δύναμη που διαθέτει το κοινό τους όργανο και την οποία δεν διέθετε το κάθε μέλος χωριστά.

Σύμφωνα με τον G.W. Ladd η εκδήλωση της διαπραγματευτικής δύναμης του συνεταιρισμού παίρνει δύο μορφές: α) τη «*συνυπαρξιακή*» και β) την «*επιθετική*». Στην πρώτη μορφή εντάσσεται η συνεργασία του συνεταιρισμού με τον προμηθευτή των γεωργικών εφοδίων του ή τον αγοραστή των αγροτικών προϊόντων του. Η δεύτερη μορφή με την οποία εκδηλώνεται είναι η επιθετική, και σε αυτή την περίπτωση ο συνεταιρισμός αναγκάζει το συμβαλλόμενο μέρος να δεχτεί τους όρους που ο συνεταιρισμός προτείνει, που ίσως σημαίνουν πρόσθετες δαπάνες ή και ζημιές για εκείνον. Η ευχέρεια επιβολής των όρων του είναι μεγαλύτερη όσο ισχυρότερη είναι η διαπραγματευτική δύναμη του συνεταιρισμού (Παπαγεωργίου, 2015).

Η «θεωρία της διαπραγματευτικής δύναμης» είναι γνωστή και ως «θεωρία της εξουδετερωτικής δύναμης» την οποία έχει διατυπώσει ο διακεκριμένος Αμερικανός οικονομολόγος John Galbrath, Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Harvard. Με αυτή τη θεωρία του ο Galbrath θέλησε να εξηγήσει την οικονομική αποτελεσματικότητα που έχουν οι συνεταιρισμοί, όταν συναλλάσσονται με τρίτους, όπως π.χ. κατά την πώληση αγροτικών προϊόντων ή κατά την αγορά βιομηχανικών και καταναλωτικών αγαθών. Αυτή η θεωρία βασίζεται τόσο στη θεωρία του τέλει ανταγωνισμού και του μονοπωλίου-μονοψωνίου όσο και στη θεωρία του διμερούς μονοπωλίου (Κιτσοπανίδης & Καμενίδης, 2003).

Πέρα από την ενισχυμένη αγροτική δύναμη των αγροτών-μελών έναντι των ανάντη όσο και κατάντη εταιρών τους στην αλυσίδα του εφοδιασμού αλλά και πέρα από την επίτευξη οικονομιών κλίμακας, οι συνεταιρισμοί δικαιολογούν την οικονομική τους παρουσία και με άλλους τρόπους:

α) Συμβάλλουν για τα μέλη τους στη δημιουργία πρόσθετων περιθωρίων εμπορίου (achievement of additional marketing margins), αφού με τις συμφωνίες που καταφέρνουν να επιτύχουν, συμπιέζουν τις τιμές προς τα κάτω για τους προμηθευτές τους, ενώ από την άλλη καταφέρνουν να πετύχουν καλύτερες τιμές για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που οι ίδιοι διαθέτουν. Παράλληλα βρίσκονται σε καλύτερη θέση για να καθετοποιήσουν την παραγωγή τους και να προσφέρουν πιο ποιοτικά προϊόντα και υπηρεσίες από μεμονωμένους παραγωγούς, δικαιολογώντας έτσι υψηλότερες τιμές πώλησης των προϊόντων τους και αυξημένα περιθώρια κέρδους.

β) Μειώνουν εκείνους τους κινδύνους (free risk) που αναλαμβάνουν τα μέλη τους. Για παράδειγμα θα μειώσουν τον κίνδυνο που συνδέεται με την μη ποιοτική ή ελαττωματική παραγωγή. Επίσης μπορούν να απορροφήσουν τον κίνδυνο της πιθανής καιροσκοπικής συμπεριφοράς των ανάντη ή κατάντη εταιρών τους.

γ) Μπορούν να βοηθήσουν τα μέλη τους να μειώσουν πιθανά συναλλακτικά κόστη (transaction costs), αποτελώντας αρκετές φορές μία από τις πιο αποτελεσματικές δομές (most efficient organizational structure). Για παράδειγμα θα αναφέρουμε τη μείωση του κόστους σύναψης συμβολαίων (market contracting costs), ενώ μπορούν να ελαχιστοποιήσουν τα έξοδα αναζήτησης και πληροφόρησης (search and information costs) για προμήθειες ή αγορές.

δ) Οι συνεταιρισμοί καλύπτουν την αποτυχία της αγοράς (market failure) να παρέχει

υπηρεσίες σε τομείς ή περιοχές οι οποίες δεν είναι ελκυστικές οικονομικά (provision of missing service). Πολλοί είναι οι συνεταιρισμοί που καλύπτουν αυτά τα κενά καθώς δραστηριοποιούνται σε μειονεκτικές περιοχές. Ο συνεταιρισμός μπορεί να δημιουργεί κοινωνικό κεφάλαιο σε μία περιοχή και αυτό να επιστρέφει σε αυτόν με τη μορφή αποτελεσματικής λειτουργίας και ανάπτυξης (Σκυλακάκη κ.ά., 2019).

Υπάρχουν μελέτες οι οποίες έχουν αποδείξει ότι οι συνεταιρισμοί ήταν πιο αποτελεσματικοί από τις καπιταλιστικές επιχειρήσεις. Επιπλέον οι ερευνητές απέδειξαν τη δυνατότητα των συνεταιρισμών να διατηρούν μακροπρόθεσμα τη δημοκρατική τους φύση και οργάνωση (Bretos & Marcuello, 2016).

Ο μικροπαραγωγός για την διεκπεραίωση των παραγωγικών του διαδικασιών έχει, πολύ συχνά, ανάγκη από δάνεια. Εκεί όπου η αγροτική πίστη δεν είναι οργανωμένη κεντρικά από το κράτος ή από εκείνους τους φορείς που δεν πρέπει να αποβλέπουν στο κέρδος, ο μικροπαραγωγός αναγκάζεται να προσφύγει σε δανειστές. Αυτό τον ρόλο του δανειστή αναλαμβάνουν συνήθως οι προμηθευτές του παραγωγού ή οι αγοραστές των προϊόντων του, επιβαρύνοντας τα δάνεια με υψηλό τόκο και καθιστώντας τον παραγωγό δέσμιό τους να αγοράζει τα είδη που χρειάζεται ή να πουλάει αναγκαστικά τα προϊόντα του σ' αυτούς (Παπαγεωργίου, 2007).

Ως συμμετοχικής και βιώσιμης μορφής επιχειρήσεις, οι συνεταιρισμοί μπορούν να προσφέρουν ένα εναλλακτικό βιώσιμο επιχειρηματικό μοντέλο και η ικανότητα της συνεργασίας είναι ένας πολύ σημαντικός αναπτυξιακός στόχος.

Μεγάλη σημασία έχουν σε ορισμένους οργανισμούς τα ζητήματα βιωσιμότητας και καινοτομίας, όπως είναι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί. Ένα ξεχωριστό παράδειγμα της αγροτικής συνεταιριστικής πραγματικότητας είναι η γυναικεία επιχειρηματικότητα στον αγροτικό κόσμο. Οι γυναίκες της υπαίθρου θα ευνοηθούν περισσότερο από την επιχειρηματική υποστήριξη και εκπαίδευση και με τη σειρά τους θα οδηγήσουν σε μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη, ενώ παράλληλα θα μεγιστοποιήσουν τις εμπορικές ευκαιρίες για να αναπτυχθούν οι τοπικές κοινωνίες (Πλιακούρα κ.ά., 2019).

Η δημοκρατία στις διαδικασίες λήψης των αποφάσεων είναι ένα εγγενές χαρακτηριστικό των συνεταιρισμών που επηρεάζει την απόδοσή τους. Η άσκηση της δημοκρατίας στους οργανισμούς αυτούς θα πρέπει να διευκολύνεται επειδή τα μέλη τους τείνουν ή

τουλάχιστον αναμένεται να μοιράζονται κοινές αξίες. Η δημοκρατική διακυβέρνηση βοηθάει τους συνεταιρισμούς να βελτιώσουν τον σχεδιασμό τους, την εύρυθμη λειτουργία τους, τα οφέλη που στοχεύουν, την αποτελεσματικότητα των εισροών τους, διασφαλίζοντας έτσι μεγαλύτερη ισότητα στην κατανομή των οφελών και του εισοδήματος των μελών. Οι συνεταιρισμοί δημιουργούνται από και για τα μέλη τους, με αποτέλεσμα τα μέλη να μπορούν να αποφασίσουν δημοκρατικά πως θα διανεμούν το συλλογικό τους εισόδημα (Teixeira et al., 2021).

Πολύ σημαντική είναι η βοήθεια που προσφέρει το κάθε μέλος στον συνεταιρισμό για να φέρει εις πέρας το έργο που του έχει ανατεθεί αλλά ακόμη πιο σημαντική είναι η συνεργασία και η αλληλοβοήθεια μεταξύ των μελών για την επίτευξη των στόχων τους (Kalogiannidis, 2020).

Οι συνεταιρισμοί έχουν μεγάλες δυνατότητες για να προσφέρουν ωφέλιμο έργο στα μέλη τους αλλά και στην ευρύτερη κοινωνία μέσα στην οποία δραστηριοποιούνται, όμως συχνά δεν καταφέρνουν να επιτύχουν τους στόχους τους σε κατεύθυνση και μέγεθος, εξαιτίας ορισμένων προβλημάτων και αδυναμιών ή λαθών και παραλείψεων. Μερικές από τις αδυναμίες είναι κοινές σε συνεταιρισμούς σε όλο τον κόσμο, ενώ υπάρχουν και άλλες αδυναμίες που χαρακτηρίζουν τους ελληνικούς συνεταιρισμούς. Παρακάτω θα αναλυθούν οι κυριότερες από αυτές τις αδυναμίες, οι οποίες αποτελούν εμπόδια στην ανάπτυξη των συνεταιρισμών και στην προσφορά τους σε ωφέλιμο έργο προς στα μέλη τους, αλλά και σε άλλους πολίτες της τοπικής κοινότητας.

Ένα σοβαρό πρόβλημα που παρατηρείται στους ελληνικούς αγροτικούς συνεταιρισμούς είναι ο σχετικά μεγάλος αριθμός υπαλλήλων σε σχέση με τις δραστηριότητες που εκτελούν. Διαπιστώνεται, επίσης, ότι υπάρχει μεγάλη έλλειψη υπαλληλικών στελεχών πτυχιούχων πανεπιστημίου και ακόμη μεγαλύτερη έλλειψη σε εξειδικευμένους επιστήμονες με μεταπτυχιακές σπουδές. Οι υπεράριθμοι υπάλληλοι αυξάνουν δυσανάλογα το κόστος της λειτουργίας των συνεταιρισμών και ζημιώνουν τη συνεταιριστική οργάνωση.

Τα αιρετά μέλη των συνεταιρισμών, με ελάχιστες εξαιρέσεις, έχουν λίγες ή και καθόλου οικονομικές γνώσεις, αφού η πλειοψηφία τους είναι απόφοιτοι δημοτικού ή γυμνασίου, ενώ σπάνια είναι απόφοιτοι λυκείου και ακόμη πιο σπάνια πτυχιούχοι πανεπιστημίου.

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την λήψη λανθασμένων αποφάσεων που οδηγούν, στη συνέχεια, σε δυσάρεστα αποτελέσματα για τον συνεταιρισμό και τα μέλη του.

Ακόμη ένα μεγάλο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι αγροτικοί συνεταιρισμοί στην Ελλάδα είναι ο κομματισμός των διοικήσεών τους, που λειτουργεί ως ανασταλτικός παράγοντας για την ανάπτυξη και την πρόοδό τους. Τα τελευταία χρόνια η κατάσταση αυτή έχει βελτιωθεί πολύ, και σε αυτή την κατεύθυνση λειτούργησε θετικά ο νόμος 2810/2000. Παρατηρείται συχνά, σε πολλές συνεταιριστικές οργανώσεις, όπως επίσης και σε συνεταιριστικές εταιρίες ή κοινοπραξίες, το φαινόμενο της ανάληψης της διαχείρισης ενός έργου από αιρετά μέλη, κυρίως από τον πρόεδρο και τον αντιπρόεδρο, ενώ στην πραγματικότητα απαιτείται εξειδικευμένο προσωπικό που διαθέτει ειδικές γνώσεις και εμπειρία. Αυτή η πρακτική έχει ως συνέπεια τις λανθασμένες επιλογές και τις ανεπιτυχείς συναλλαγές, οι οποίες επηρεάζουν αρνητικά τη λειτουργία του συνεταιρισμού.

Μια άλλη σημαντική αδυναμία των συνεταιρισμών, σε σύγκριση με τις ιδιωτικές εταιρίες, είναι η καθυστέρηση στη λήψη των αποφάσεων. Αυτό συμβαίνει επειδή οι αποφάσεις λαμβάνονται από τα διοικητικά συμβούλια, τα οποία όμως δεν συνεδριάζουν τακτικά. Τα μέλη των συμβουλίων αυτών κατοικούν σε διαφορετικά μέρη και απασχολούνται με τις δικές τους εργασίες, και γι' αυτό είναι δύσκολο να δίνουν το «παρών» στις συνεδριάσεις. Ωστόσο, πολλές φορές χρειάζεται να υπάρχει ευελιξία στη λήψη των αποφάσεων για να αξιοποιούνται οι ευκαιρίες της δεδομένης στιγμής (Κιτσοπανίδης & Καμενίδης 2003).

Να αναφερθεί, ακόμη, ότι τα μέλη των συνεταιρισμών, συχνά, προτιμούν να κάνουν περιορισμένη την αρχική τους επένδυση (ελάχιστο απαιτούμενο κεφάλαιο) και να προσπαθούν να έχουν όσο το δυνατόν πιο γρήγορη απόσβεση της επένδυσής τους, ώστε να επωφεληθούν όσο το δυνατόν περισσότερο (Kalogiannidis, 2020).

Οι συνεταιριστικές οργανώσεις είναι πιστές στις διεθνείς συνεταιριστικές αρχές, βάσει των οποίων λειτουργούν, και γι' αυτόν τον λόγο πρέπει να συγκεντρώνουν και να διαθέτουν τα προϊόντα όλων των μελών-αγροτών τους, ακόμη και αυτών που μένουν σε περιοχές που είναι απομακρυσμένες.

Το έργο που παράγουν οι συνεταιρισμοί είναι πολύ σημαντικό, ωστόσο το οικονομικό κόστος των δραστηριοτήτων τους είναι πολύ μεγάλο. Αυτός είναι ο λόγος που τέτοιου είδους δράσεις των συνεταιρισμών αποφεύγονται από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Οι συνεταιρισμοί πρέπει να κρατούν πλήρη και ακριβή λογιστικά βιβλία, καθώς

υποχρεούνται να ενημερώνουν σχετικά τα μέλη τους στις Γενικές Συνελεύσεις αλλά και οποιοδήποτε άλλο ελεγκτικό όργανο. Αυτό συνεπάγεται μεγαλύτερο κόστος στη λειτουργία τους, επειδή φορολογείται η αξία όλων των εμπορικών συναλλαγών τους, με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν εύκολα πλεονάσματα για διανομή στα μέλη τους.

Στην Ελλάδα οι νομοθετικές διατάξεις δεν εφαρμόζονται πιστά και αυστηρά όπως για παράδειγμα οι διατάξεις που αφορούν την απόδοση του Φ.Π.Α. ή το ωράριο εργασίας των υπαλλήλων κ.λπ. Αυτό είναι σε γνώση των ιδιωτικών επιχειρήσεων και γι' αυτό συχνά αποφεύγουν να είναι νομοταγείς, καθώς οι ποινές είναι συγκριτικά πολύ μικρότερες από τα οφέλη που θα αποκομίσουν. Αυτή η πρακτική δεν εφαρμόζεται στους συνεταιρισμούς με αποτέλεσμα τη μείωση της ανταγωνιστικότητας σε σχέση με ομοειδείς ιδιωτικές επιχειρήσεις (Καμενίδης, 1998).

Στον ενάμιση αιώνα της ιστορίας των συνεταιρισμών παρατηρείται η ανάπτυξη μίας τάσης που αφορά τη μη συμμετοχή των μελών στις γενικές συνελεύσεις και από την άλλη πλευρά τη διευρυνόμενη αυτονόμηση των διοικήσεων. Στην ταυτόχρονη αυτή ανάπτυξη εντοπίζεται το φαινόμενο της διαμόρφωσης και λήψης των αποφάσεων από τις διοικήσεις και όχι από τις γενικές συνελεύσεις τους, οι οποίες συνεχίζουν να είναι το ανώτατο όργανο των συνεταιρισμών (Μελέτη, 2010).

Στη διακυβέρνηση των συνεταιρισμών παρουσιάζονται ορισμένες ελλείψεις και, ειδικότερα, στην παρακολούθηση και στη διαχείριση τους, οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν εμπόδια στις αλλαγές. Η μοναδική δομή της διακυβέρνησης των συνεταιρισμών (δημοκρατική διακυβέρνηση) μπορεί να έχει μικτά αποτελέσματα, καθώς η πλειοψηφία των μελών μπορεί να μην ευνοεί τις αλλαγές που απαιτούνται, η ετερογένεια των μελών μπορεί επίσης να μειώσει και τα κίνητρα των αγροτών (Candemir et al., 2021).

Η μείωση της ιδιοκτησίας και της ισχύος μπορεί να προσφέρει μεγαλύτερες ευκαιρίες για τη συμπεριφορά της ελεύθερης οδήγησης των μελών. Επίσης μια πιο δημοκρατική δομή μπορεί να μειώσει τα εισοδήματα των μελών του συνεταιρισμού, βλάπτοντας τις διαδικασίες λήψης των αποφάσεων αυτών των συνεταιρισμών. Οι συνεταιρισμοί είναι οργανισμοί που έχουν διαφορετικά μέλη με ποικίλα χαρακτηριστικά και προτιμήσεις και

με πολλαπλούς ρόλους. Η επίτευξη συμφωνιών μπορεί να είναι πολύπλοκη, χρονοβόρα και αναποτελεσματική σε τέτοιες καταστάσεις (Teixeira et al., 2021).

Η ικανότητα επιτυχούς συμμετοχής στη συλλογική δράση σχετίζεται συχνά με την ετερογένεια της ομάδας. Στους αγροτικούς συνεταιρισμούς τα μέλη δεν επιτελούν ένα μόνο ρόλο, δηλαδή δεν είναι μόνο προμηθευτές ή πελάτες, αλλά μπορεί να είναι και επενδυτές ή ιδιοκτήτες ή ακόμη, ταυτόχρονα, μέλη της τοπικής κοινότητας. Η ετερογένεια των μελών βρίσκεται στα θεμέλια του εκφυλισμού των αγροτικών συνεταιρισμών ως μία ποικιλομορφία στις συμπεριφορές των μελών και οι στόχοι τους μπορεί να προάγουν τα προβλήματα της συλλογικής δράσης και να παραμορφώνουν την ισορροπία μεταξύ της παραγωγής και του συλλογικού οφέλους (Grashuis & Cook, 2021).

Η ετερογένεια των αγροτών, η οποία δημιουργεί ζητήματα διακυβέρνησης, συνδέεται με τις αδυναμίες που έχουν οι συνεταιρισμοί. Τα αγροκτήματα και οι αγρότες έχουν στην πραγματικότητα διαφορετικά χαρακτηριστικά, δημιουργώντας μία ασυμμετρία πληροφοριών και αποκλίσεις μεταξύ των μελών. Αυτή ετερογένεια μπορεί να προέρχεται από διαφορετικούς παράγοντες, όπως είναι το μέγεθος της εκμετάλλευσης, η δομή του κόστους, ο τύπος του προϊόντος ή τα προσωπικά χαρακτηριστικά των μελών όπως η ηλικία, οι προτιμήσεις, η αποστροφή του κινδύνου (Candemir et al., 2021).

Μελέτες επιβεβαιώνουν τη γενική διαπίστωση ότι η συνεταιριστική εμπορική δραστηριότητα στην Ελλάδα βρίσκεται σε πολύ χαμηλό επίπεδο σε σχέση με το μέσο όρο της Ευρώπης και κατατάσσεται ανάμεσα στις χώρες εκείνες που οι συνεταιρισμοί τους κατέχουν το χαμηλότερο μερίδιο στις αγορές αγροτικών προϊόντων (0-25%) (Καρυπίδης, 2015).

Η γνώση στην εποχή μας συνδημιουργείται από τις εταιρείες, τους εξειδικευμένους συμβούλους, τους επιστήμονες και τους αγρότες. Έτσι το ενδιαφέρον εστιάζεται στη λειτουργία των αγροτικών συνεταιρισμών, οι οποίοι θεωρούνται η βάση της αγροτικής οικονομίας. Τις τελευταίες δεκαετίες οι αγροτικοί συνεταιρισμοί στην Ελλάδα λειτουργούν σε ένα εχθρικό περιβάλλον, θεσμικό, οικονομικό και κοινωνικό. Παρά τις δυσκολίες που έχουν παρουσιαστεί, οι αγροτικοί συνεταιρισμοί έχουν καταφέρει να πετύχουν σημαντικά αποτελέσματα. Ωστόσο, αυτό το περιβάλλον είχε σημαντική επίδραση στη δομή των αγροτικών συνεταιρισμών με αποτέλεσμα στα νεότερα χρόνια ένα

μεγάλο μέρος των συνεταιρισμών να σκοντάφτει, όντας απροετοίμαστο να ανταποκριθεί στις αναδύμενες νέες συνθήκες (Kalogiannidis, 2020).

Μία από τις βασικές έννοιες της συνεταιριστικής διακυβέρνησης είναι η αρχή της συνεργασίας μεταξύ των συνεταιρισμών, με σκοπό να επεκταθούν μαζί σε ένα ευρύτερο κοινωνικό κίνημα, καθώς η διαδικασία αυτή εξακολουθεί να παραμένει άτονη. Η συνεταιριστική οικονομία είναι μία οικονομία αδύναμη και αυτό επειδή οι συνεταιρισμοί δεν μπορούν να δημιουργήσουν αποτελεσματικά δίκτυα μεταξύ τους. Η έλλειψη της δικτύωσης προκαλείται από τις τριβές μεταξύ των συνεταιρισμών, καθώς αυτοί μπορεί να ανταγωνίζονται για την ιδιοκτησία ή τη διακυβέρνηση για τους σπάνιους κοινόχρηστους πόρους της κοινότητας τους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι συνεταιρισμοί να μένουν μόνοι και να προσπαθούν για τη βιωσιμότητα τους, μέσα στο ανταγωνιστικό περιβάλλον που κινούνται και στην καπιταλιστική κυριαρχία (Guttman, 2020).

1.5. Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα εγκαθίδρυσης μίας συνεταιριστικής οργάνωσης

Ο συνεταιρισμός αποτελεί μία οργάνωση η οποία προέρχεται από την ελεύθερη βούληση των ατόμων, και, επομένως, οι ιδέες του συνεργατισμού δεν έχουν τοπικούς περιορισμούς. Σε ορισμένες περιοχές υπάρχουν συνεταιρισμοί που, αν επικεντρωθούν στα κοινά συμφέροντα, μπορούν να συσπειρωθούν και να σχηματίσουν μία ένωση συνεταιρισμών. Με αυτόν τον τρόπο θα αυξηθούν οι δυνατότητες στην εξυπηρέτηση των μελών τους και ιδιαίτερα όταν οι ενώσεις αυτές θα σχηματίσουν με τη μεταξύ τους συνεργασία, συνεταιριστικές οργανώσεις εθνικού επιπέδου.

Με αυτή τη διαδοχική συνεργασία των οργανώσεων μπορούν τα συνεργαζόμενα μέλη να έχουν μία ενιαία εμφάνιση και υποστήριξη των συμφερόντων τους. Ο αδύναμος και ξεκομμένος μέχρι τώρα μικροπαραγωγός, που δεν είχε κανένα τρόπο να επηρεάσει τον οικονομικό περίγυρο του, πλέον με το συνεταιρισμό γίνεται συμμετοχος μίας υπολογίσιμης οργάνωσης η οποία στηρίζει τη δύναμη της στην ένωση των πολλών και αδυνάτων μελών (Παπαγεωργίου, 2015).

Το ιδιαίτερο επιχειρηματικό μοντέλο των συνεταιρισμών που ανήκουν στους παραγωγούς-μέλη του και έχει επίκεντρο του τον άνθρωπο και τις ξεχωριστές αξίες, έχει την ικανότητα να δημιουργεί ανώτερη αξία για τους χρήστες μέλη και να ωφελεί γενικότερα την κοινωνία όπου ανήκει. Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί συνήθως βελτιώνουν τα μέσα διαβίωσης των μελών τους και τονώνουν τη δημιουργία θέσεων εργασίας (Benos et al., 2023).

Οι αγροδιατροφικοί συνεταιρισμοί είναι μία από τις διαθέσιμες επιλογές για τους αγρότες που επιθυμούν να εμπορευματοποιήσουν τα προϊόντα τους, ανήκουν συλλογικά στα μέλη τους και οι συναλλαγές τους θεωρούνται υβριδικές, επειδή οι δομές διακυβέρνησης τους μοιράζονται και ενσωματώνουν τα εγγενή χαρακτηριστικά της αγοράς και της ιεραρχίας διοίκησης (Navarro et al., 2023).

Οι συνεταιρισμοί σύμφωνα με τη διεθνή οργάνωση εργασίας μπορούν να παίξουν έναν ιδιαίτερο σημαντικό ρόλο αυτοβοήθειας για την αγροτική ανάπτυξη της κοινότητας. Ειδικότερα οι αγροτικοί συνεταιρισμοί μπορούν να παρέχουν ισχυρά οικονομικά οφέλη για τους αγρότες-μέλη τους, παρέχοντας μέσω της κοινής χρήσης και της συγκέντρωσης των διαθέσιμων πόρων, μία βελτιωμένη πρόσβαση στις αγορές, υψηλότερες αποδόσεις για τα προϊόντα τους και ενισχυμένη διαπραγματευτική θέση στο οικονομικό περιβάλλον τους.

Σύμφωνα με τη διεθνή οργάνωση εργασίας οι συνεταιρισμοί μπορούν να παίξουν σημαντικό ρόλο αυτοβοήθειας για την αγροτική ανάπτυξη. Ειδικότερα μπορούν να παρέχουν ισχυρά οικονομικά οφέλη για τα μέλη τους, μέσω της κοινής χρήσης και της συγκέντρωσης των πόρων. Οι συνεταιρισμοί βελτιώνουν τα μέσα διαβίωσης των μελών τους, αυξάνουν την τοπική ανανέωση των επενδύσεων, υποστηρίζουν την αγροτική ανάπτυξη καθώς και την ευρύτερη βιωσιμότητα των αγροτικών κοινοτήτων (Sergaki et al., 2020).

Οι συνεταιρισμοί έχουν συνήθως τοπικό χαρακτήρα και τείνουν να έχουν μια πιο χαλαρή στάση στην επιλογή νέων μελών ή ενδιαφερομένων που να πληρούν στο μέγιστο τα τυπικά στοιχεία. Η έλλειψη ορθής πολιτικής μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση του αριθμού των μελών προκαλώντας μείωση του εισοδήματος των υπαρχόντων μελών ή στη συμπερίληψη ενός δυσανάλογου αριθμού ατόμων. Μπορεί, επίσης, να διαβρώσει την εμπιστοσύνη μεταξύ των μελών και να οδηγήσει σε διοικητική αναποτελεσματικότητα και

σε άλλα προβλήματα. Η απουσία σωστής πολιτικής είναι πιθανό να οδηγήσει στην αποδοχή ατόμων που είτε δεν έχουν τους ίδιους στόχους και αξίες με το συνεταιρισμό είτε δεν έχουν τις δεξιότητες που απαιτούνται για τη διατήρηση και βελτίωση του συνεταιρισμού. Από την άλλη πλευρά οι υπερβολικοί κανόνες εισόδου μπορεί να περιορίσουν την επέκταση και την απόδοση του συνεταιρισμού, καθώς μπορούν να εμποδίσουν την απόκτηση νέων δεξιοτήτων και πόρων. Οι εθελοντές και οι άλλοι ενδιαφερόμενοι μπορούν να αυξήσουν τα επίπεδα εξειδίκευσης και νομιμότητας των συνεταιρισμών. Μία υπερβολική προστατευτική στάση μπορεί να μειώσει το εισόδημα των μελών προκαλώντας οργανωτική εντροπία (Teixeira et al., 2021).

Αναφέρθηκε παραπάνω ότι ο συνεταιρισμός αποτελεί ένα κοινωνικοοικονομικό σύστημα. Για να δικαιολογηθεί αυτός ο χαρακτηρισμός θα πρέπει στους στόχους και στα επιτεύγματα να βρίσκεται μία οικονομική αλλά και μία κοινωνική διάσταση.

Αποστολή πρωταρχική ενός συνεταιρισμού στον οικονομικό τομέα είναι η βελτίωση των οικονομικών και των εισοδημάτων των μελών με την αλληλοβοήθεια και την ισότιμη συνεργασία τους. Οι μικροκαλλιεργητές δημιουργούν μία νέα οικονομική μονάδα και δημιουργούν υπολογίσιμη οικονομική επιφάνεια, που έχει ως σκοπό να επηρεάσει τις συνθήκες που επικρατούν στις συναλλαγές τους. Για παράδειγμα, όταν ένας συνεταιρισμός λειτουργεί ως αγοραστής των γεωργικών εφοδίων που χρειάζονται τα μέλη του, τότε του δίνεται η δυνατότητα να παρακάμψει το τοπικό λιανεμπόριο και να προμηθευτεί τα εφόδια που χρειάζονται σε χονδρική τιμή, προσφέροντας καλύτερη τιμή στα μέλη του.

Με αυτή την απλή και μεμονωμένη συνεταιριστική του ενέργεια ο συνεταιρισμός:

- Αποδεικνύει στα μέλη του ότι συνεργαζόμενοι μπορούν να επιτύχουν καλύτερους όρους στις συναλλαγές με τρίτους. -

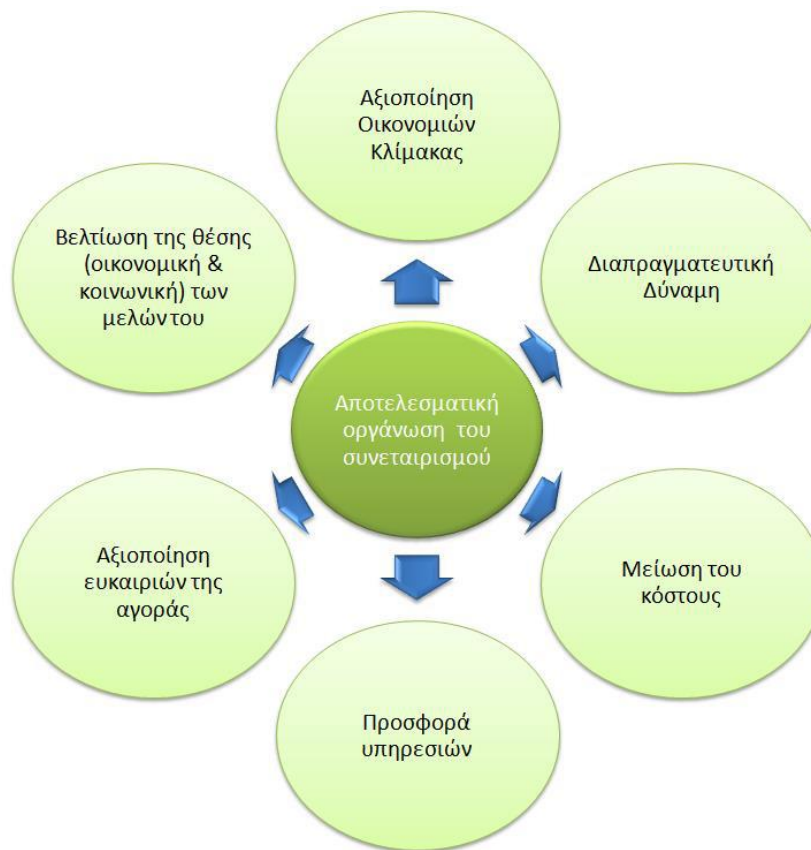
Συντελεί στη βελτίωση του εισοδήματος των μελών μέσω της μείωσης του κόστους παραγωγής. -

Δείχνει σε όσους δεν είναι μέλη του συνεταιρισμού ότι οι οργανωμένοι παραγωγοί μπορούν να πετύχουν καλύτερους όρους και ότι αν το θελήσουν να γίνουν και οι ίδιοι μέλη μπορούν να έχουν τα ίδια ή και περισσότερα οφέλη.

-Υποχρεώνει τους συνεργάτες-προμηθευτές, που μέχρι την ίδρυση του εφοδίαζαν τους μεμονωμένους παραγωγούς, να συμπίεσουν πλέον τα περιθώρια κέρδους τους, για να μπορέσουν να επιβιώσουν στην αγορά.

Επιπλέον, οι μικροπαραγωγοί αποκτούν αυτοπεποίθηση και αντιλαμβάνονται ότι έχουν τη δυνατότητα, αν συνεταιρισθούν, να είναι πλέον αυτοδύναμοι, επεκτείνοντας και τις δραστηριότητες του συνεταιρισμού προς κάθε κατεύθυνση.

Με την επέκταση των δραστηριοτήτων των συνεταιρισμών σε διάφορους τομείς και με τη διασύνδεσή τους σε εθνικό αλλά και περιφερειακό επίπεδο, οι συνεταιρισμοί μπορούν να λειτουργήσουν εξυγιαντικά στις συναλλαγές και εξισορροπητικά στα εισοδήματα που έχουν οι διάφορες κοινωνικές ομάδες.

Σχήμα 1-2 Ωφέλειες από την αποτελεσματική οργάνωση και διοίκηση των αγροτικών συνεταιρισμών

Πηγή: Αρχές Διοίκησης Αγροτικών Συνεταιρισμών

Με την πάροδο του χρόνου τα πλεονάσματα διαχείρισης που παραμένουν στον συνεταιρισμό σχηματίζουν ένα σημαντικό κοινωνικό κεφάλαιο, το οποίο βρίσκεται συνέχεια σε χρήση από τα μέλη του συνεταιρισμού αλλά εμμέσως και από το κοινωνικό σύνολο. Ο συνεταιρισμός διατηρείται παρά την εναλλαγή των προσώπων και η αποστολή

του είναι διαρκής. Σε έναν συνεταιρισμό οι διοικήσεις και τα μέλη αλλάζουν, ενώ ο συνεταιρισμός, εφόσον το επιθυμούν τα μέλη του, συνεχίζει την προσφορά του.

Σημαντική είναι η συμβολή του συνεταιρισμού στην τοπική και την περιφερειακή ανάπτυξη. Σε αυτούς τους χώρους η ζωντανή παρουσία ενός συνεταιρισμού μπορεί να έχει πολλαπλασιαστικές επιδράσεις.

Μεγάλα και εξειδικευμένα σύγχρονα μηχανήματα που είναι αδύνατο να τα προμηθευτεί ο μεμονωμένος παραγωγός εξαιτίας του κόστους τους, μπορεί να τα προμηθευτεί ο συνεταιρισμός για να εξυπηρετήσει τα μέλη του. Προϊόντα που λόγω τις μικρής τους ποσότητας δεν είναι δυνατόν να υποβληθούν σε επεξεργασία, όταν γίνονται μία μεγάλη ποσότητα επεξεργάζονται με συμφέρουσα τιμή.

Ειδικά και επώνυμα προϊόντα έχουν δυνατότητα παραγωγής από έναν τοπικό συνεταιρισμό, ενώ στη συνέχεια μπορούν να εξασφαλίσουν καλή θέση στη ζήτηση της αγοράς - π.χ. κρασί Νεμέας, Αρχανών, Ζίτσας - αφήνοντας στους συνεταιριστές τα οφέλη που σε άλλη περίπτωση θα είχαν μεταφερθεί σε πολυάριθμους διακινητές και μεταποιητές. Με αυτό τον ρόλο τους οι συνεταιρισμοί:

- Αυξάνουν τα εισοδήματα των μελών-αγροτών τους και τα αυξημένα αυτά εισοδήματα παραμένουν στον τόπο εγκατάστασης των μελών. Τα εισοδήματα αυτά θα εκδηλωθούν ως μια αυξημένη αγοραστική δύναμη που θα κινητοποιήσει και άλλα επαγγέλματα και υπηρεσίες της περιοχής.
- Δημιουργούν νέες ευκαιρίες απασχόλησης με τις επενδύσεις στην περιοχή, από τις οποίες ωφελείται η ευρύτερη τοπική κοινωνία.

Άμεσα και αναπόφευκτα συνδέεται η ωφελιμότητα της επένδυσης με την προστασία του περιβάλλοντος, και αυτό γιατί σε αντίθετη περίπτωση τα ίδια τα μέλη του συνεταιρισμού θα υποστούν τις συνέπειες της υποβάθμισης του περιβάλλοντος, αφού διαμένουν στην περιοχή.

Δεν είναι μικρότερη η κοινωνική σημασία των συνεταιρισμών από την οικονομική τους συνεισφορά. Η συλλογικότητα στην ευθύνη και στη δράση καλλιεργεί τους προσωπικούς δεσμούς και τονώνει το κοινωνικό πνεύμα προς διεργασίες που είναι κοινωνικά ωφέλιμες. Ο ατομικισμός υποχωρεί, και στη θέση του έρχεται η συναίσθηση της κοινωνικής

υποχρέωσης, μέσω της οποίας εξυπηρετείται και το ατομικό συμφέρον. Από τη φύση του ο συνεταιρισμός λειτουργεί σαν σχολείο, μέσα στο οποίο αποκτώνται εμπειρίες των δημοκρατικών διαδικασιών και καλλιεργείται το αίσθημα της ευθύνης που συνδέεται με τη διοίκηση των κοινών. Έτσι γίνεται κατανοητή η ανάγκη του σεβασμού κάθε γνώμης, όπως επίσης και η αποδοχή των αποφάσεων της πλειοψηφίας. Ο συνεταιρισμός αποτελεί ένα φυτώριο μέσα στο οποίο αναδεικνύεται η προσωπικότητα κάθε μέλους και διακρίνονται εκείνοι που αναγνωρίζονται ως ηγέτες, με βάση την κοινή γνώμη, την εκτίμηση του ήθους, της εντιμότητας και των ικανοτήτων τους. Στην κοινωνική αποστολή που επιτελεί ο συνεταιρισμός περιλαμβάνεται και ο εκπαιδευτικός του ρόλος για τα μέλη του αλλά και το ευρύτερο κοινό, γύρω από τις αρχές και τις μεθόδους τις οποίες εφαρμόζει. Το να μη συμμετέχει κάποιος σε συνεταιρισμούς οφείλεται πολύ συχνά σε άγνοια ή ακόμη και σε παρεξήγηση των ιδεών και των κανόνων που ακολουθούν. Γι' αυτό και επιδιώκεται η γνωριμία ξεχωριστά του καθενός με το συνεταιρισμό, έτσι ώστε συνειδητά να αποφασίσει ο ίδιος αν τον ενδιαφέρει ή όχι να γίνει μέλος.

Η προσφορά των συνεταιρισμών επεκτείνεται και στη γενικότερη επιμόρφωση των μελών, αφού όσο βελτιώνεται το μορφωτικό επίπεδο τόσο αναπτύσσεται η κατανόηση των βαθύτερων και ευρύτερων αξιών του συνεργατισμού. Στο ευρύτερο πλαίσιο των συνεταιριστικών επιδιώξεων εντάσσεται και το γενικότερο ενδιαφέρον για την πολιτιστική ανάπτυξη και την ανάδειξη των ανθρωπίνων αξιών (Παπαγεωργίου, 2007).

Η συμβολή των συνεταιρισμών στον τομέα των τροφίμων είναι μικρή, παρά τη μεγάλη σημασία που έχουν αυτά για την ελληνική οικονομία. Να αναφερθεί ότι μόνο το 8% του συνόλου των επιχειρήσεων που ασχολείται με τα τρόφιμα συνδέεται με τη συνεταιριστική δράση (Κοντογεώργος κ.ά, 2015).

Οι συνεταιρισμοί, όπως και οι άλλες μορφές επιχειρηματικών εταιρειών, λειτουργούν μέσα στο σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον, όπου η διαφθορά είναι ένα σημαντικό πρόβλημα.

Υπάρχουν ενδείξεις ότι οι συνεταιρισμοί βιώνουν παραβατική συμπεριφορά (διαφθορά) από διευθυντικά στελέχη, μέλη του διοικητικού συμβουλίου ή ακόμα και κυβερνητικούς αξιωματούχους. Η διαφθορά θεωρείται ως μία κατάσταση που συνδέεται με την απόκομιση προσωπικού οφέλους, την αγνόηση της εμπιστοσύνης της κοινότητας, την

κατάχρηση εξουσίας και ευθύνης στο κοινωνικό σύστημα. Όλα αυτά συνεπάγονται την απώλεια της δέσμευσης για τις υποχρεώσεις προς όφελος του ατομικού συμφέροντος. Η διαφθορά στους συνεταιρισμούς όπως και σε όλους τους τύπους των οργανισμών δεν περιορίζεται μόνο στις αναπτυσσόμενες χώρες, παίρνει πολλές διαφορετικές μορφές στο πιο γενικό επίπεδο και έχει επίδραση είτε στο οριακό κόστος ή στα έσοδα, είτε στα έξοδα (Fulton & Giannakas, 2020).

Στην Ελλάδα σημαντικά είναι τα μερίδια αγοράς που κατέχουν οι αγροτικοί συνεταιρισμοί στο ελαιόλαδο, στις επιτραπέζιες ελιές, τα γαλακτοκομικά προϊόντα και το κρασί. Οι συνεταιρισμοί από την άλλη δημιουργούν στο σύνολο τους περιορισμένη αξία για τους παραγωγούς-μέλη τους. Αυτό το γεγονός μπορεί να αποδοθεί στον αυξημένο αριθμό των «*επιχειρησιακά ανενεργών*» αγροτικών συνεταιρισμών. Πολλοί από τους συνεταιρισμούς στην πραγματικότητα δεν εξυπηρετούν κάποιο πραγματικό επιχειρηματικό σκοπό, αλλά η ίδια η ύπαρξη τους έχει μόνο πολιτικά ερείσματα (Κοντογεώργος κ.ά, 2015).

Προβλήματα στη λειτουργία των συνεταιρισμών δημιουργεί η αδυναμία της παραδοσιακής αυτοχρηματοδότησης με σκοπό την κάλυψη των επενδύσεων, την κάλυψη εσωτερικών αναγκών και την εξυπηρέτηση των αναγκών των μελών.

Γενικευμένη είναι η διαπίστωση ότι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί στην Ελλάδα, στη μεγάλη πλειοψηφία τους, δεν δείχνουν ικανοποιητική ανταπόκριση στις ανάγκες που έχουν οι αγρότες και στις προκλήσεις των καιρών, επιτείνοντας το πρόβλημα που υπάρχει. Για να είναι μία συνεταιριστική προσπάθεια επιτυχημένη, ιδιαίτερη σημασία έχει ο καθορισμός του αντικειμένου της και, στη συνέχεια, ο ορισμός των δραστηριοτήτων και των ενεργειών που θα οδηγήσουν σε εποικοδομητικά αποτελέσματα για τους παραγωγούς-μέλη (Kalogiannidis, 2020).

1.6. Δυσκολίες εγκαθίδρυσης μίας συνεταιριστικής οργάνωσης

Οι συνεταιρισμοί διαθέτουν πολλά δυνατά σημεία, ωστόσο βρίσκονται αντιμέτωποι με πολλές εσωτερικές προκλήσεις, οι οποίες συνδέονται κυρίως με προβλήματα συλλογικής δράσης. Στην πραγματικότητα, λόγω της συλλογικής φύσης των συνεταιρισμών και της ιδιότυπης οργανωτικής δομής τους, οι συνεταιρισμοί αντιμετωπίζουν συνήθως ένα σύνολο

ζητημάτων συλλογικής δράσης, που είναι γνωστά ως προβλήματα κόστους «free riders», ορίζοντα του χαρτοφυλακίου, ελέγχου και επιρροής τα οποία επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα π.χ. οι διευθυντές συμπεριφέρονται και επομένως τον τρόπο με τον οποίο οι συνεταιρισμοί αποδίδουν ως συλλογικοί οργανισμοί (Benos et al., 2023).

Η εμπιστοσύνη των ανθρώπων, όσον αφορά τις συνεργασίες, μειώνεται από έναν πολύ σημαντικό παράγοντα, όπως είναι το φαινόμενο που ονομάζεται «*Λαθρεπιβάτες*» (free riders) και είναι συνεργατικά σχήματα αυτοί οι οποίοι θα αποκομίσουν οφέλη από το σύστημα σε βάρος των μελών του συνεταιρισμού που θα ενεργήσουν με συνέπεια, που θα πληρώσουν δηλαδή το «*εισιτήριο τους*».

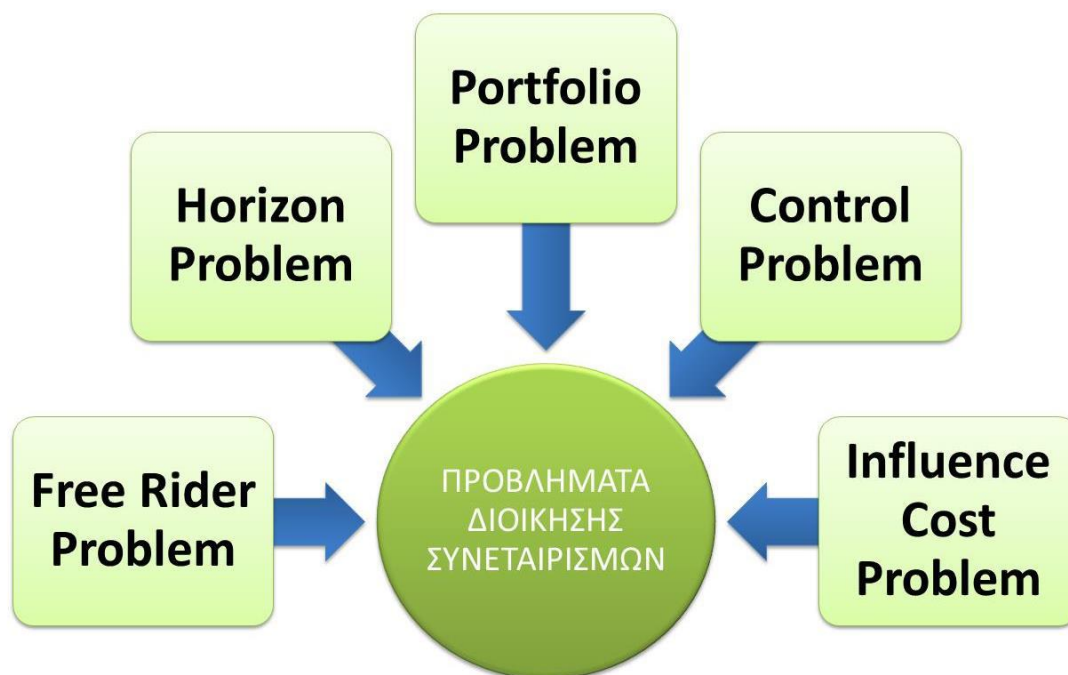
Στους αγροτικούς συνεταιρισμούς υπάρχουν δύο ειδών λαθρεπιβάτες. Στο πρώτο είδος ανήκουν αυτοί οι οποίοι, ενώ γνωρίζουν τα οφέλη που θα έχουν, δεν μετέχουν στην ίδρυσή του για να μην επωμιστούν το αρχικό κόστος που απαιτείται, και προσπαθούν να εισέλθουν αργότερα, όταν οι πρωτεργάτες «*θα έχουν βγάλει τα κάστανα από τη φωτιά*». Στο δεύτερο είδος ανήκουν αυτοί που περιμένουν να δουν ωφέλειες από συνεταιρισμό χωρίς όμως να γίνουν ποτέ μέλη του, σκεπτόμενοι ότι αν δημιουργηθεί ένας επιτυχημένος συνεταιρισμός, οι τιμές των προϊόντων της περιοχής θα αυξηθούν συνολικά για όλη την περιοχή, οπότε και οι ίδιοι θα πωλούν ακριβά χωρίς να έχουν πληρώσει εισφορές.

Και στις δύο περιπτώσεις υπάρχουν διαδικασίες που τις αδρανοποιούν. Στην πρώτη περίπτωση, ο ιδρυτικός καταστατικός χάρτης του συνεταιρισμού θα πρέπει να περιλαμβάνει μία ξεχωριστή σαφή πρόβλεψη που θα καθιστά εξαιρετικά «*πανάκριβη*» την εσκεμμένα καθυστερημένη είσοδο σε κάποιον που ενώ είχε τις προδιαγραφές και ενημερώθηκε να γίνει μέλος από την αρχή, δεν το έπραξε. Στη δεύτερη, η ηγεσία του συνεταιρισμού θα πρέπει να φροντίσει ώστε τα προϊόντα των μελών του συνεταιρισμού να αποκτήσουν ένα ιδιαίτερο ξεχωριστό πλεονέκτημα απέναντι σε αυτά των μη μελών του συνεταιρισμού με ομοειδή προϊόντα και έτσι να ακυρώσει τις όποιες προσδοκίες των επίδοξων λαθρεπιβατών.

Για να υπάρξουν ικανοποιητικά αποτελέσματα, αύξηση της διαπραγματευτικής δύναμης, καθώς και οικονομίες κλίμακας απαιτούνται σημαντικές ποσότητες είτε πρόκειται για την πώληση των προϊόντων είτε πρόκειται για την αγορά των εφοδίων, εξοπλισμού και υπηρεσιών.

Τα τελευταία χρόνια η αντίληψη που κυριαρχεί στην ελληνική ύπαιθρο δεν λαμβάνει υπόψη της την προϋπόθεση των σημαντικών ποσοτήτων ως ανταγωνιστικό πλεονέκτημα

των αγροτικών συνεταιρισμών. Πολλές φορές, λόγω της έλλειψης εμπιστοσύνης στον θεσμό των αγροτικών συνεταιρισμών, προκρίνεται η «συναισθηματική» εμπιστοσύνη μεταξύ φίλων και συγγενών, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται θνησιγενείς, μικροί συνεταιρισμοί. Η λύση σε καμία περίπτωση σε αυτό το ζήτημα δεν είναι η κρατική παρέμβαση μέσω της αύξησης του ελάχιστου αριθμού των μελών, αλλά προτάσσεται η ύπαρξη ενός επιχειρηματικού σχεδίου που θα δείξει τα ενδεχόμενα προβλήματα που θα αντιμετωπίσει ένα σχήμα με μικρή ποσότητα παραγωγής των μελών του σε σχέση με την υπάρχουσα αγορά και τον ανταγωνισμό.

Σχήμα 1-3 Τα προβλήματα-ιδιαιτερότητες της διοίκησης ενός αγροτικού συνεταιρισμού.

Πηγή: Αρχές Διοίκησης Αγροτικών Συνεταιρισμών

Για να υπάρξουν οι καλύτερες δυνατές τιμές πώλησης των προϊόντων ή υπηρεσιών, θα πρέπει να ρυθμίζεται συνεχώς η προσφορά προς τη ζήτηση. Αυτό συνεπάγεται ότι ο συνεταιρισμός θα έχει τη δυνατότητα να εφαρμόζει κανόνες περιορισμού της προσφοράς. Επειδή πρόκειται για ένα ιδιαίτερα ευαίσθητο μέτρο, για να είναι αποτελεσματικό απαιτούνται:

α) Η εκ των προτέρων ενημέρωση των μελών-εταίρων ότι θα γίνεται χρήση αυτού του μέτρου περιορισμού της προσφοράς

β) Μία ποιοτική κατηγοριοποίηση των προς πώληση προϊόντων και

γ) Μία κοινή εκκαθάριση των τιμών ανά περίοδο εμπορίας με βάση την ποιότητά τους και την ποσότητα του κάθε μέλους.

Μία ακόμη πραγματικά σημαντική συνθήκη που θα πρέπει να προβλεφθεί είναι ότι κατά τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας ενός αγροτικού συνεταιρισμού οι τιμές πώλησης των προϊόντων του και οι τιμές αγοράς των εφοδίων δεν αγγίζουν τις δυνητικές τιμές που θα μπορούσαν να λάβουν, λόγω αύξησης έντασης του ανταγωνισμού. Σίγουρο είναι ότι οι τοπικοί έμποροι θα προσπαθήσουν να αντιδράσουν βλέποντας μία νέα συνεταιριστική προσπάθεια, είτε αυξάνοντας τις τιμές αγοράς των προϊόντων από τους αδύναμους μεμονωμένους παραγωγούς είτε μειώνοντας τις τιμές που θα έχουν τα εφόδια αντίστοιχα. Η κίνηση αυτή κρατά για πολύ, και μόλις ο συνεταιρισμός διαλυθεί, θα παραμείνουν κυρίαρχα τα ολιγοπώλια και τα ολιγοψώνια. Τα ταμειακά αποτελέσματα των μελών του αγροτικού συνεταιρισμού θα μειωθούν, διότι θα πρέπει να εισφέρουν νέα κεφάλαια για τις απαραίτητες επενδύσεις. Σε αυτή την περίπτωση τη λύση καλείται να δώσει το επιχειρηματικό σχέδιο, ώστε εκ των προτέρων τα μέλη του να γνωρίζουν ότι για να κερδίσουν θα πρέπει να επενδύσουν σε χρήμα αλλά και χρόνο.

Η συμμετοχή σε έναν αγροτικό συνεταιρισμό είναι μία συνειδητή απόφαση και γι' αυτό κάθε μέλος θα πρέπει να γνωρίζει τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα. Αν το μεταφράσουμε αυτό στους αγροτικούς συνεταιρισμούς σημαίνει ότι η σοφή ηγεσία πρέπει να κάνει γνωστό στα μέλη της και αυτά θα κρίνουν αν θα δεχθούν, ότι οι σχέσεις που είχαν πρωτίτερα με τους εμπόρους ή τους προμηθευτές τελειώνει οριστικά με την ένταξη τους στο συνεταιρισμό (Καχριμάνης, 2019).

Ένα από τα πιο εμφανή ζητήματα συλλογικής δράσης εμφανίζεται όταν οι παραγωγοί-μέλη δεν εκπληρώνουν τις συμβάσεις μάρκετινγκ (παράδοση των προϊόντων τους στον συνεταιρισμό), αλλά κάνουν παράπλευρες πωλήσεις σε ανταγωνιστές της αλυσίδας. Τα μέλη μπορούν να πραγματοποιούν παράπλευρες πωλήσεις όποτε το κρίνουν πιο ευνοϊκό για αυτούς και εξακολουθούν να έχουν πρόσβαση στα συλλογικά οφέλη και τις υπηρεσίες που προσφέρει ο συνεταιρισμός. Καθώς οι συνεταιρισμοί βασίζονται στην υποστήριξη και την πίστη των μελών τους, οι παράπλευρες πωλήσεις μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο ακόμη και την οικονομική βιωσιμότητά τους. Μια τέτοια παράπλευρη πώληση θέτει σε κίνδυνο τη διαπραγματευτική δύναμη των συνεταιρισμών και υπονομεύει την ικανότητα που έχουν να αντιμετωπίσουν τον διαρκώς αυξανόμενο ανταγωνισμό στην αλυσίδα. Το

πρόβλημα του «free rider» είναι επίμονο στους συνεταιρισμούς και η ελεύθερη ευκαιριακή συμπεριφορά παίρνει διάφορες μορφές, όπως η αποφυγή της ποιότητας των προϊόντων και η μείωση της συμμετοχής στη διακυβέρνηση. Επίσης, διαταράσσει την εσωτερική ομοφωνία και θέτει σε κίνδυνο την ικανότητά τους να ενσωματώνονται κάθετα σε αλυσίδες αξίας. Όταν οι συνεταιρισμοί χάνουν σε όγκο παραγωγής δύσκολα μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της αγοράς, όπως και στη δυνατότητα να συμμετέχουν σε δραστηριότητες προστιθέμενης αξίας που τους επιτρέπουν να εξυπηρετούν διαφορετικά τμήματα της αγοράς (Benos et al., 2023).

Ένα στοιχείο που συνδέεται με την «υποεπένδυση» είναι η δυσκολία πρόσβασης που έχουν οι συνεταιρισμοί στην εξωτερική χρηματοδότηση. Για παράδειγμα, αν οι εξωτερικοί δανειστές δεν μπορούν να πάρουν τον έλεγχο του συνεταιρισμού δεν θα είναι διατεθειμένοι να παράσχουν χρηματοδότηση ή θα το κάνουν με πιο σκληρούς όρους. Συνέπεια αυτού μπορεί να είναι η χαμηλότερη παραγωγικότητα και η οικονομική αναποτελεσματικότητα σε σχέση με τις καπιταλιστικές επιχειρήσεις (Bretos et al., 2016)

Οι περιφερειακές, παγκόσμιες και τοπικές οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές συνθήκες αναδεικνύουν την αναγκαιότητα των συνεταιρισμών. Ωστόσο, σε κάποιες περιπτώσεις το μέλλον τους είναι αβέβαιο και απρόβλεπτο, καθώς υπάρχει η τάση της μείωσης εγγραφών νέων μελών αλλά και των απαραίτητων κεφαλαίων. Το μέλλον των συνεταιρισμών είναι πιθανό να υποσκάπτεται από εσωτερικά εμπόδια εντός του συνεταιρισμού, όπως είναι η ανικανότητα διοίκησης, η «ύβρις» (διαφθορά, κακή χρήση, αλαζονεία) από ορισμένες μορφές της αυτοδιαχείρισης. Από την άλλη πλευρά τα εσωτερικά εμπόδια συνδέονται με τις κυρίαρχες καπιταλιστικές δυνάμεις, οι οποίες κάνουν εμφανή την πλήρη περιθωριοποίηση της συνεταιριστικής εκπαίδευσης από την εκμάθηση των οικονομικών και της διοίκησης των επιχειρήσεων, ενώ, παράλληλα, προκαλούν την εμφάνιση νέων μορφών απασχόλησης, όπως είναι η gig economy. Τα ανωτέρω δεδομένα αποτελούν ταυτόχρονα μία νέα πρόκληση αλλά και απειλή για τους συνεταιρισμούς (Καρυπίδης, 2015).

Από την πλευρά του ο συνεταιριστικός τομέας θα πρέπει να θεσπίσει εκείνους τους κανόνες περί χρηστής διακυβέρνησης και εσωτερικού ελέγχου για να αποτρέψει την ενδεχόμενη κατάχρηση της συνεταιριστικής μορφής επιχείρησης (Zvolska et al., 2014).

Οι συνεταιρισμοί που ασκούν την εμπορία των γεωργικών προϊόντων έχουν κύριους στόχους:

- α) τη δημιουργία πιο αποτελεσματικών μονάδων εμπορίας (καταστήματα), αποτελώντας μέτρο σύγκρισης του ανταγωνισμού (yardstick)
- β) την αύξηση στη ζήτηση των προϊόντων των παραγωγών τους
- γ) τον καλύτερο συντονισμό μεταξύ της παραγωγής και της κατανάλωσης με καινοτόμες πρακτικές.

Επιπρόσθετα, πρέπει να εξασφαλίσουν την απρόσκοπτη πρόσβαση στην αγορά για όλους τους παραγωγούς ακόμη και για εκείνους που δεν έχουν εναλλακτικές επιλογές ή έχουν δυσκολίες στην πρόσβαση. Σημαντική θεωρείται, ακόμη, η ηγετική θέση των συνεταιρισμών στα κανάλια εμπορίας με κάθετη ολοκλήρωση, με σκοπό να παραγκωνίσουν τους ενδιάμεσους και να ισχυροποιήσουν την θέση τους στον έλεγχο επί της αγοράς (Καρυπίδης, 2015).

Η συνεταιριστική μορφή δεν είναι απαλλαγμένη από προκλήσεις του περιβάλλοντος, και γι' αυτόν τον λόγο εμφανίζονται απειλές, οι οποίες συνδέονται με το μικρό μέγεθος και τις ιδιαιτερότητες της οργανωτικής μορφής. Το μικρό μέγεθος αποδυναμώνει τη διαπραγματευτική δύναμη-στάση των συνεταιρισμών και τους υποβάλλει σε πιέσεις ισχύος από τους μεγαλύτερους εταίρους στην αλυσίδα εφοδιασμού (προμηθευτές, διανομείς και μεταποιητές). Επίσης, παρεμποδίζει τον ανταγωνισμό τους, δηλαδή την ικανότητα αντιμετώπισης των προκλήσεων που φέρνουν οι σύγχρονες αγορές τροφίμων. Για να αποκτήσουν περισσότερα δυνατά σημεία στο σύγχρονο ανταγωνιστικό περιβάλλον, οι συνεταιρισμοί μπορούν να επιλέξουν την ένταξή τους σε έναν ομοσπονδιακό συνεταιρισμό ή συνεταιρισμό μεγαλύτερης βαθμίδας (Navarro et. al., 2023).

1.7. Αναγκαιότητα ύπαρξης συνεταιρισμών

Οι αγροδιατροφικοί οργανισμοί διαδραματίζουν σημαντικό κοινωνικοοικονομικό ρόλο στον αγροδιατροφικό τομέα. Σύμφωνα με τη Γενική Συνομοσπονδία Αγροτικών Συνεταιρισμών (COGECA), οι αγροδιατροφικοί συνεταιρισμοί που λειτουργούν στην Ευρώπη είναι περίπου 22.000 και αριθμούν 7 εκατομμύρια μέλη. Ο συνολικός τους τζίρος

είναι περίπου 300.000 εκατομμύρια ευρώ και παρέχουν 660.000 θέσεις εργασίας (COGECA, 2021) (Navarro, et al. 2023).

Σύμφωνα με την έρευνα του World Cooperative Monitor (2021), στους 300 κορυφαίους συνεταιρισμούς ανά κύκλο εργασιών σε δολάρια ΗΠΑ, ο αγροτικός τομέας αντιπροσωπεύει το 32,7% και κατά ΑΕΠ αποτελεί το 31,7% του συνόλου των οικονομικών δραστηριοτήτων. Αυτοί οι αριθμοί καθιστούν τους συνεταιρισμούς και τις οικονομικές δραστηριότητες που αναλαμβάνονται μέσω αυτών μία ισχυρή πλατφόρμα, καθώς παρατηρείται ότι λειτουργούν σε κάθε χώρα του κόσμου είτε χαμηλού, είτε μεσαίου και υψηλού εισοδήματος (Ghauri et al., 2022).

Πολλές είναι οι μελέτες παγκοσμίως, οι οποίες αποκαλύπτουν ότι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί αυξάνουν τα εισοδήματα των αγροτών και την επισιτιστική ασφάλεια, αυξάνουν την τεχνική υποστήριξη και την παροχή εισροών, βελτιώνουν την αποταμίευση και την πίστωση, ελέγχουν την ποιότητα των προϊόντων, βελτιώνουν τις υπηρεσίες του μάρκετινγκ. Οι συνεταιρισμοί συμβάλλουν στην πολιτιστική ανάπτυξη μέσω της οικοδόμησης νέων ικανοτήτων, την παροχή οικονομικών υπηρεσιών και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Ο συνεταιρισμός λαμβάνεται ως μια δεδομένη θεσμική δομή, σχεδόν ένα «μαύρο κουτί», ενώ στην πραγματικότητα οι συνεταιρισμοί μπορούν να αντιμετωπίσουν πολλαπλά προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα μέλη τους (Sebhatu et al., 2020).

Πολλοί ερευνητές πιστεύουν ότι η ύπαρξη αγροτικών συνεταιρισμών βασίζεται στα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της αγροτικής παραγωγής και της ζωής στην ύπαιθρο. Η δημιουργία και λειτουργία των αγροτικών συνεταιρισμών οι οποίοι λειτουργούν είτε ως εφοδιαστικοί είτε ως εμπορικοί, δημιουργήθηκαν για να επιτευχθεί η καθετοποίηση και να αποτραπεί η διαρροή κερδών σε μεσάζοντες και τρίτους. Επιπρόσθετα, οι μικροί συνεταιρισμοί διασφαλίζουν την παρουσία των μικρών οικονομικών μονάδων στην αγορά, οι οποίες, σε αντίθετη περίπτωση, θα είχαν αδρανοποιηθεί από την ανταγωνιστική δύναμη των μεγάλων επιχειρήσεων έντασης κεφαλαίου (Σέμου & Σεργάκη, 2019).

Σχήμα 1-4 Συνεργασία

Πηγή: Διακυβέρνηση και Επιχειρηματικότητα Συνεταιριστικών Εγχειρημάτων

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες διαχειρίζονται το μεγαλύτερο μέρος της γεωργικής παραγωγής και αποτελούν τους φορείς που στηρίζουν και αναπτύσσουν τα γεωργικά εισοδήματα.

Με τις οικονομικές δραστηριότητες που πραγματοποιούν οι αγροτικοί συνεταιρισμοί προσφέρουν οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές ωφέλειες προς τα μέλη τους αλλά και σε ολόκληρη την κοινωνία. Αποτέλεσμα όλων των παραπάνω είναι να κρίνεται απαραίτητη η ύπαρξη των συνεταιρισμών.

Το συνεταιριστικό οικοσύστημα έχει πολλές σημαντικές κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Οι συνεταιρισμοί δημιουργούν νέες βιώσιμες θέσεις εργασίας, συντελούν στην τοπική οικονομική ανάπτυξη και προωθούν την κοινωνική ένταξη των μελών τους. Επιπλέον, βοηθούν στη γεφύρωση των χασμάτων του

εισοδήματος και του πλούτου, ειδικά σε υποεξυπηρετούμενες κοινότητες. Οι συνεταιρισμοί λειτουργούν με μία μακροπρόθεσμη προοπτική και στοχεύουν στη βιώσιμη ανάπτυξη. Δίνουν έμφαση στην περιβαλλοντική βιωσιμότητα, την κοινοτική ανάπτυξη και την παροχή υπηρεσιών υψηλής ποιότητας σε σχέση με το κέρδος. Με αυτό τον τρόπο συμβάλλουν στην επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (<https://coopseurope.coop/cooperatives-ecosystem/>).

Η βιωσιμότητα και η μακροπρόθεσμη ευημερία του τομέα της γεωργίας στις αναπτυσσόμενες χώρες έχουν λάβει μία ολοένα αυξανόμενη προσοχή τόσο από τη βιομηχανία όσο και από τον ακαδημαϊκό κόσμο σε θέματα που σχετίζονται με την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος. Μια βιώσιμη αγροτική οικονομία βασίζεται στην ευημερία διαφόρων παραγόντων σε όλη την αλυσίδα αξίας της, ιδιαίτερα των πολύ «ανάντη» παραγωγών που είναι το πιο αδύναμο συστατικό της, οι οποίοι όμως καθοδηγούν όλη την αλυσίδα αξίας ως τη ραχοκοκαλιά της. Ένας από τους πρωταρχικούς στόχους που έχει η βιώσιμη γεωργία είναι να ενδυναμώσει τους παραγωγούς, ώστε να είναι ανθεκτικοί στις ιδιαιτερότητες του καιρού και της παγκόσμιας αγοράς. Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί έχουν δημιουργηθεί ως μια καινοτόμα προσέγγιση για την επίτευξη του στόχου της βιωσιμότητας. Συνήθως ο στόχος ενός αγροτικού συνεταιρισμού είναι να εξουσιοδοτήσει τους αγρότες να πραγματοποιήσουν συλλογικά τις οικονομικές τους φιλοδοξίες, ενισχύοντας παράλληλα και το κοινωνικό-ανθρώπινο κεφάλαιο τους και την ανάπτυξη των κοινοτήτων τους. Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί συμβάλλουν στη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη και τη σταθερή και υγιή ανάπτυξη. Επίσης διαδραματίζουν ολοένα και σημαντικότερο ρόλο στην εξάλειψη της φτώχειας (Shi et al., 2019).

Για τον αγροτικό τομέα η οικοδόμηση ενός μοντέλου συνεργατικότητας δεν αποτελεί μία κοινωνική ή ιδεολογική πολυτέλεια, αλλά αδήριτη οικονομική ανάγκη. Στην Ελλάδα παρατηρούνται διαρκείς αδυναμίες στον πρωτογενή τομέα, τόσο ενδογενείς όσο και εξωγενείς. Πιο συγκεκριμένα, στη χώρα μας κυριαρχεί ένα εγγειοδιαρθρωτικό πρόβλημα το οποίο αναλύεται στη, συνήθως, μικρή γεωργική εκμετάλλευση, στον πολυτεμαχισμό των εκμεταλλεύσεων και στις συνθήκες της παγκοσμιοποίησης που επικρατούν. Το εγγειοδιαρθρωτικό αυτό πρόβλημα διαρκώς αυξάνεται, λόγω του πολύ έντονου ανταγωνισμού που επικρατεί διεθνώς, ο οποίος «καταπίνει» τις μικρές και

αδύναμες, πολυτεμαχισμένες στην πλειοψηφία τους ελληνικές αγροτικές εκμεταλλεύσεις (Πλιακούρα κ.ά., 2019).

Σε περιόδους κρίσης οι συνεταιρισμοί παρουσιάζονται πιο σταθεροί και ανθεκτικοί απ' ότι άλλες μορφές επιχειρήσεων και δείχνουν ότι μπορούν να αναπτύξουν νέες επιχειρηματικές πρωτοβουλίες (Zvolnska & Olsson, 2014).

Σημαντικά είναι τα οφέλη της συνεργασίας μεταξύ των συνεταιρισμών και άλλων τοπικών φορέων για την αντιμετώπιση των προκλήσεων του παγκόσμιου ανταγωνισμού και για την αποφυγή πιθανών μειονεκτημάτων. Η συνεργασία αυτή αυξάνει την ανάπτυξη τεχνολογικών και οργανωτικών καινοτομιών, διευκολύνει την πρόσβαση σε εξωτερική χρηματοδότηση και ενισχύει τις χρηματοδοτικές δομές των συνεταιρισμών. Στην πραγματικότητα, πολλές μελέτες αποδεικνύουν ότι ο κίνδυνος διακοπής είναι μικρότερος για τους συνεταιρισμούς παρά για τις καπιταλιστικές επιχειρήσεις, και αυτό οφείλεται στην αποτελεσματική λήψη των αποφάσεων σχετικά με την απασχόληση και την επένδυση (Bretos et al., 2016).

Τα περιθώρια που έχουν οι παραγωγοί-μέλη για να δημιουργήσουν προστιθέμενη αξία και να αυξήσουν το εισόδημα τους είναι μεγάλα. Η προστιθέμενη αξία που οι αγρότες-μέλη δημιουργούν εξαρτάται από τις δραστηριότητες εμπορίας που αναλαμβάνουν και από τις υπηρεσίες εμπορίας που προστίθενται στα πρωτογενή προϊόντα μέχρι αυτά να φτάσουν στους καταναλωτές με την τελική τους μορφή. Αυτή η διαδικασία μπορεί να γίνει πιο αποτελεσματική μέσω των συνεταιρισμών, οι οποίοι θα αποφασίσουν το αντικείμενό τους και θα επιλέξουν τις δραστηριότητες που μπορούν να επιτελέσουν με επιτυχία (Καρυπίδης, 2015).

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί ιδρύονται κυρίως για να ανταποκρίνονται σε αποτυχίες της αγοράς ή στο απρόβλεπτο που παρουσιάζουν οι αγορές, μέσω της συλλογικής δράσης ως μία κοινότητα μελών για την επίτευξη λύσεων στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Ένας συνεταιρισμός εστιάζει στους οικονομικούς και κοινωνικούς στόχους που είναι σημαντικοί για τα μέλη του, παρά στη μεγιστοποίηση των κερδών για τους μετόχους. Αυτό δεν απορρίπτει τη σημασία της μεγιστοποίησης του κέρδους για τους

συνεταιρισμούς, οι οποίοι συνεπάγονται ισχυρότερη δέσμευση και κοινωνική δράση έναντι των οικονομικών πολιτικών (Ghauri et al., 2022).

Οι κυριότερες οικονομικές ωφέλειες που προσφέρουν οι συνεταιρισμοί στο περιβάλλον τους είναι οι εξής:

1. Η βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων αγροτικών προϊόντων, η οποία επιτυγχάνεται χάρη στην έγκαιρη και σωστή εκτέλεση των διαφόρων καλλιεργητικών φροντίδων. Στη θετική αυτή εξέλιξη καθοριστικό ρόλο διαδραματίζει η δωρεάν παροχή σωστού συμβουλευτικού έργου στους παραγωγούς από τους γεωπόνους ή άλλους γεωτεχνικούς ειδικούς υπαλλήλους των συνεταιρισμών.
2. Η αύξηση της ποσότητας πώλησης των αγροτικών προϊόντων των μελών-παραγωγών των αγροτικών συνεταιρισμών, εξαιτίας του γεγονότος ότι αυξάνεται η διαπραγματευτική τους δύναμη, αφού ελέγχουν στο μεγαλύτερο ποσοστό την όλη διακινούμενη ποσότητα των προϊόντων, αλλά και γιατί, παράλληλα, βελτιώνεται η ποιότητά τους.
3. Οι υψηλότερες γεωργικές τιμές στα αγροτικά προϊόντα που παράγουν τα μέλη-παραγωγοί των συνεταιρισμών, αποτέλεσμα της διαπραγματευτικής τους δύναμης και ως κάποιο βαθμό η συνέπεια της βελτίωσης της ποιότητας των αγροτικών προϊόντων που παράγουν.
4. Οι χαμηλότερες λιανικές τιμές στα αγροτικά προϊόντα, τα οποία διακινούν οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί, επειδή συνήθως αυτοί λειτουργούν με μικρότερα εμπορικά περιθώρια κέρδους και έχουν ως πρωταρχικό στόχο να καλύψουν τα λειτουργικά τους έξοδα και κατόπιν να κερδοσκοπήσουν από τη διακίνηση των προϊόντων τους.
5. Οι χαμηλότερες τιμές των γεωργικών εφοδίων, τα οποία προμηθεύονται μαζικά οι αγροτικοί συνεταιρισμοί και διαμοιράζουν στα μέλη τους. Αυτό το καταφέρνουν χάρη στην αύξηση της διαπραγματευτικής τους δύναμης.
6. Η δημιουργία προστιθέμενης αξίας στα νωπά-φρέσκα αγροτικά προϊόντα τα οποία μεταποιούν οι συνεταιριστικές γεωργικές βιομηχανίες.
7. Η διανομή των επιστρεφόμενων κερδών στα μέλη του από τα πλεονάσματα που δημιουργούν οι συνεταιρισμοί, τα επιστρεφόμενα κέρδη είναι ένας άλλος τρόπος για να αυξηθεί το εισόδημα των μελών-καταναλωτών του συνεταιρισμού.
8. Η αύξηση του εισοδήματος α) η αύξηση του ονομαστικού και του πραγματικού εισοδήματος των παραγωγών, με αποτέλεσμα την αύξηση της ποσότητας και των τιμών πώλησης των προϊόντων ή της μείωσης του κόστους παραγωγής τους, και β) η αύξηση

του πραγματικού εισοδήματος των καταναλωτών, εξαιτίας της διάθεσης των αγαθών σε σχετικά χαμηλότερες λιανικές τιμές πώλησης.

9. Η αύξηση της απασχόλησης των μελών της οικογένειας με την εύρεση εργασίας στα διάφορα διαλογητήρια-συσκευαστήρια των αγροτικών προϊόντων ή στα συνεταιριστικά εργοστάσια ή και στα καταστήματα λιανικής πώλησης τροφίμων.

10. Η αύξηση του εισοδήματος των μελών-καταναλωτών, καθώς ο συνεταιρισμός δίνει κάθε χρόνο ένα μέρος στα μέλη του, δηλαδή έναν τόκο στην αξία της συνεταιριστικής μερίδας τους.

11. Η προαγωγή ευρύτερου ανταγωνισμού, με αποτέλεσμα τα εμπορικά περιθώρια να μειώνονται και έτσι να επωφελούνται αφενός οι παραγωγοί, καταφέροντας να πετύχουν υψηλότερες γεωργικές τιμές αφετέρου οι καταναλωτές, πετυχαίνοντας χαμηλότερες λιανικές τιμές (Καμενίδης, 1998).

12. Η δυνατότητα συμμετοχής του συνεταιρισμού σε διάφορα προγράμματα χρηματοδότησης.

13. Η ευκολότερη σύνδεση με την αγορά και η συνεχής προσαρμογή στις μεταβαλλόμενες απαιτήσεις της, καθώς και η δυνατότητα δημιουργίας ενός επώνυμου προϊόντος (brand name).

14. Η δυνατότητα για την παροχή στα μέλη αξιόπιστης τεχνικής υποστήριξης από εξειδικευμένους επιστήμονες.

15. Η εφαρμογή της ευφυούς γεωργίας η οποία αποτελεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της αγροτικής δραστηριότητας, που καταφέρνει να αξιοποιήσει τις σύγχρονες τεχνολογίες και την επιστημονική γνώση, με στόχο την ορθή λήψη αποφάσεων με πολλαπλά οφέλη για την αγροτική εκμετάλλευση και το περιβάλλον.

16. Η προσφορά τροφίμων τα οποία έχουν υψηλά ποιοτικά χαρακτηριστικά σε λογικές τιμές είναι μία από τις προτεραιότητες των αγροτικών συνεταιρισμών. Με δεδομένο ότι είναι πολύ κοντά στον αγρότη-παραγωγό τους, δίνεται πιο εύκολα η δυνατότητα εφαρμογής των συστημάτων ιχνηλασιμότητας με επιτυχία και αμεσότητα διασφαλίζοντας την ομαλή λειτουργία της διατροφικής αλυσίδας. Πρόκειται για ένα σημαντικό ρόλο των συνεταιρισμών που πρέπει να αναγνωρίζεται και να ενισχύεται (Μπαλαούρας, 2020) .

Ο Οργανισμός Τροφίμων των Ηνωμένων Εθνών (FAO) εκτιμά ότι πάνω από 2,5 δισεκατομμύρια άνθρωποι εξαρτώνται από τη γεωργία για τα προς το ζην. Η βιώσιμη ανάπτυξη και η κερδοφορία αποτελούν μακροχρόνιες προκλήσεις στον αγροτικό τομέα σε

πολλές χώρες. Σχεδόν το 85% (έρευνα 2008) των αγροτών στον κόσμο είναι μικροκαλλιεργητές, οι οποίοι κατέχουν γεωργικές εκτάσεις λιγότερο από 2 εκτάρια. Αυτοί οι μικροκαλλιεργητές δεν παράγουν αρκετά ώστε να υπαγορεύουν την τιμή της παραγωγής τους στην αγορά σε ατομικό επίπεδο. Μόνοι τους έχουν περισσότερες δυσκολίες στην αγορά των εισροών σε χονδρικές τιμές, αυξάνοντας τον όγκο για να ανοίξουν νέες αγορές και μειώνοντας το κόστος του εξοπλισμού, για να έχουν πρόσβαση στις απαιτούμενες εγκαταστάσεις ή υπηρεσίες. Η αποτελεσματική οργάνωση των μικροκαλλιεργητών σε ομάδες για την εκτέλεση συλλογικής γεωργίας και μάρκετινγκ είναι ζωτικής σημασίας για την ενίσχυσή τους στην αλυσίδα αξίας των τροφίμων. Παρά το γεγονός ότι έχουν μικρή διαθέσιμη γη, η συλλογική παραγωγικότητά τους είναι υψηλότερη από τους μεσαίους και μεγάλους αγρότες. Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί παραμένουν ένα βασικό συστατικό της βιομηχανίας τροφίμων και της γεωργίας, δίνοντας έναυσμα στους ενδιαφερόμενους φορείς για συνεργασία, με σκοπό τη συνένωση γης και ανθρώπινων πόρων και, γενικότερα, την καλλιέργεια από κοινού. Οι συνδυασμένες δράσεις διευκολύνουν την πιο ορθολογική χρήση των διαθέσιμων πόρων και την υιοθέτηση επιστημονικών μεθόδων παραγωγής (Sarkar et al., 2023).

Η συνέργεια μεταξύ μικροϊδιοκτητών, μέσω συνεταιριστικών οργανώσεων, έχει αναδειχθεί ως μια ελκυστική στρατηγική και θεσμική ρύθμιση για τη δημιουργία οικονομιών κλίμακας και εμβέλειας, που αποσκοπούν στην κατανομή του κινδύνου και στην ενίσχυση της διαπραγματευτικής τους θέσης για τους μικροϊδιοκτήτες. Οι συνεταιριστικές οργανώσεις αναμένεται να μειώσουν το κόστος των μεμονωμένων συναλλαγών και να βελτιώσουν την ενσωμάτωση των μικροκαλλιεργητών στις αλυσίδες αξίας και της αγοράς. Επιπλέον, συμβάλλουν στην αποκέντρωση των διαδικασιών στόχευσης και λήψης των αποφάσεων για τις τοπικές κοινότητες, καθώς και στην περαιτέρω μείωση του λειτουργικού κόστους. Οι συνεταιριστικές οργανώσεις συντελούν στην αύξηση του εισοδήματος των παραγωγών, στην επίτευξη βιοποριστικής ανάπτυξης και μείωσης της φτώχειας, στην προώθηση της βιώσιμης αγροτικής παραγωγής, στην υλοποίηση της αγροτικής ανάπτυξης και στην ενίσχυση της επισιτιστικής ασφάλειας (Wang & Wang, 2023).

Η παγκόσμια αλυσίδα αξίας των αγροδιατροφικών προϊόντων βιώνει μια δραματική μεταμόρφωση με την συνεχώς αυξανόμενη ανάγκη των καταναλωτών για ασφαλή και υψηλής ποιότητας τρόφιμα. Αυτή η σημαντική διαρθρωτική αλλαγή συνεπάγεται

στενότερο συντονισμό μεταξύ των παραγωγών σε επίπεδο «άναντη» και των μεταγενέστερων επιχειρήσεων, όπως είναι οι χονδρέμποροι, οι μεταποιητές και οι λιανοπωλητές, οι οποίοι μετατρέπουν τα αγροτικά προϊόντα σε τρόφιμα και έχουν πρόσβαση στους τελικούς καταναλωτές στην τελικά αγορά. Μελέτες επιβεβαιώνουν τη σημασία της οργανωτικής δομής στην υιοθέτηση προτύπων ασφάλειας και ποιότητας τροφίμων. Ειδικότερα, οι συνεταιρισμοί που ανήκουν σε μέλη-παραγωγούς διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμεσολάβηση των ανοδικών παραγωγών (αύξηση παραγωγής) και των μεταγενέστερων επιχειρήσεων της λιανικής πώλησης για την προώθηση ασφαλών και υψηλής ποιότητας προϊόντων στις αναπτυσσόμενες χώρες (Yu et al., 2022).

Οι κοινωνικές ωφέλειες που παρέχονται μέσω των συνεταιρισμών και είναι αποτέλεσμα της επιτυχημένης οικονομικής δραστηριότητας είναι οι εξής:

1. Η αγορά των προϊόντων από όλους τους παραγωγούς-μέλη τους, ακόμη και στις περιπτώσεις που οι παραγωγοί βρίσκονται σε πιο απομακρυσμένες περιοχές, με αποτέλεσμα την αύξηση του κόστους λειτουργίας τους.
2. Η ολική και όχι εκλεκτική αγορά των προϊόντων. Οι συνεταιρισμοί συνηθίζουν να αγοράζουν όλη την ποσότητα των προϊόντων που παράγουν τα μέλη-παραγωγοί τους και όχι μόνο ορισμένες ποσότητες, όπως πράττουν συνήθως οι ιδιώτες έμποροι.
3. Οι δίκαιες τιμές που απολαμβάνουν τόσο οι παραγωγοί που διαθέτουν τα προϊόντα τους μέσω των συνεταιρισμών και πληρώνονται ανάλογα με την ποιότητα που παράγουν, όσο και οι καταναλωτές οι οποίοι πληρώνουν την ανάλογη αξία που αντιστοιχεί στην ποιότητα των προϊόντων. Έτσι οι συνεταιρισμοί εφαρμόζουν την κοινωνική δικαιοσύνη προς τα μέλη-παραγωγούς και τους καταναλωτές.
4. Η ίση μεταχείριση των μελών, όπως για παράδειγμα στην αποθήκευση και μεταποίηση των προϊόντων ή τη διανομή των γεωργικών εφοδίων.
5. Η παραγωγή και προσφορά στην αγορά αγνών και ανόθευτων προϊόντων, συμβάλλοντας έτσι στη διαφύλαξη και την προαγωγή της υγείας των καταναλωτών.
6. Η αποφυγή απόκρυψης προϊόντων σε περιόδους που υπάρχει κρίση ή ελλείψεις, με αποτέλεσμα τη διατήρηση της καλής διατροφής των καταναλωτών.
7. Η δικαιότερη κατανομή του εθνικού εισοδήματος ανάμεσα στους πολίτες της χώρας, που επιτυγχάνεται με την αύξηση του εισοδήματος των συνήθως χαμηλοεισοδηματιών μελών-γεωργών τους (Κιτσοπανίδης, κ.ά., 2003).

8. Η οικονομική ενίσχυση των αρρώστων και η δωρεάν χορήγηση τροφίμων σε φτωχές οικογένειες.

9. Η συνεχής προσφορά και η εγγυημένη ποιότητα των προϊόντων. Με την προσφορά επιλεγμένης ποιότητας τροφίμων και άλλων αγαθών προάγεται η υγεία και διασφαλίζεται η ζωή των καταναλωτών (Καμενίδης, 1998).

10. Η εφαρμογή φιλοπεριβαλλοντικών πρακτικών και η προστασία του περιβάλλοντος από τα συνεργατικά σχήματα και τις συνεταιριστικές οργανώσεις (Μπαλαούρας, 2020).

11. Η κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης, η οποία συνεπάγεται μία σημαντική μέριμνα για την προστασία των φυσικών πόρων, ώστε να μην δαπανώνται άσκοπα πόροι προς συμφέρον μιας γενεάς εις βάρος των επόμενων γενεών που έρχονται (Σέμου κ.ά., 2019).

Οι συνεταιρισμοί συντελούν στην περιβαλλοντική και αειφόρα ανάπτυξη και έχουν χαρακτηριστεί από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών ως Task Force για την επίτευξη ορισμένων από τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης. Οι πρακτικές που εφαρμόζουν οι συνεταιρισμοί για την αειφόρα ανάπτυξη συμβάλλουν στην ενίσχυση των περιοχών/κοινοτήτων στις οποίες δραστηριοποιούνται (Ghauri et al., 2022).

Οι συνεταιρισμοί προσφέρουν με τις δραστηριότητές τους στα μέλη τους και στην ευρύτερη κοινωνία σημαντικό πολιτιστικό έργο το οποίο συνίσταται στα εξής:

1. Στην εκπαίδευση των μελών για την ανύψωση του μορφωτικού επιπέδου αλλά και τον καλύτερο τρόπο ζωής, μέσω των ειδικών σεμιναρίων, των διαλέξεων, της έκδοσης και της διανομής περιοδικών και ενημερωτικών φυλλαδίων.

2. Στην προστασία του περιβάλλοντος, που είναι αποτέλεσμα της παραμονής τους στην ύπαιθρο και στην καλλιέργεια φυτών-δένδρων που προστατεύουν το έδαφος και παράλληλα εμπλουτίζουν τον ατμοσφαιρικό αέρα με οξυγόνο.

3. Στη διατήρηση της καθαριότητας στον τόπο της κατοικίας τους.

4. Στις υποτροφίες σε παιδιά συνεταιρισμένων αγροτών (Κιτσοπανίδης, κ.ά., 2003).

5. Στην οικονομική ενίσχυση σχολείων για την αγορά εποπτικών μέσων διδασκαλίας.

6. Στην προαγωγή πολιτιστικών δράσεων

7. Στην οικονομική ενίσχυση διαφόρων συνεδρίων (Καμενίδης, 1998).

Μεγάλης εθνικής σημασίας είναι ένα μέρος του συνεταιρισμού, το οποίο συνίσταται στα εξής:

1. Στην άμεση καταβολή του Φ.Π.Α. στο δημόσιο. Οι συνεταιρισμοί πάντοτε αποδίδουν εμπρόθεσμα στο Δημόσιο-Κράτος τον Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.) που εισπράττουν από τη διακίνηση των προϊόντων τους, με αποτέλεσμα να συμβάλλουν στην αύξηση των εσόδων του κράτους.
2. Στην προώθηση πωλήσεων των ελληνικών προϊόντων. Η συνεισφορά αυτή είναι σημαντικότερη και αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη σημασία, και αυτό επειδή όλο και περισσότερες είναι οι ξένες λιανεμπορικές επιχειρήσεις τροφίμων και άλλων προϊόντων που μπαίνουν στην ελληνική αγορά, που συνήθως προωθούν προϊόντα της χώρας προέλευσής τους.
3. Στη δημοσίευση διάφορων ειδικών επιστημονικών θεμάτων μέσω των περιοδικών των καταναλωτικών συνεταιριστικών οργανώσεων.
4. Στην οικονομική ενίσχυση των νεοπροσφύγων από την πρώην Σοβιετική Ένωση και τη Βόρεια Ήπειρο (Κιτσοπανίδης κ.ά., 2003).

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί μπορούν να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες κοινωνικής προστασίας των μελών τους, μειώνοντας έτσι την ευπάθεια των αγροτών, ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικής κρίσης. Για να πετύχουν αυτά τα αμοιβαία οφέλη οι αγροτικοί συνεταιρισμοί βασίζονται στην αμίδρομη εμπιστοσύνη, δηλαδή στην «αμοιβαία συμπεριφορά». Για παράδειγμα, είναι σύνηθες κάποιο μέλος να επιλέγει να κρατήσει ένα μέρος του κόστους προς όφελος κάποιου άλλου μέλους με την ελπίδα ότι αυτή τη συμπεριφορά θα του την ανταποδώσουν στο μέλλον. Σύμφωνα με τη θεωρία της συμπεριφορικής οικονομίας, η αμοιβαιότητα μεταξύ των μελών πρέπει να είναι πολύ ισχυρή και να αποτελεί καθοριστικό στοιχείο της ανθρώπινης συμπεριφοράς στις συλλογικές δράσεις, με δεδομένο ότι διευκολύνει τους ανθρώπους να εξασφαλίσουν αμοιβαία και συνεχή οφέλη από την ένταξή τους σε μια ομάδα παραγωγών (Sergaki et al., 2020).

Στον αγροδιατροφικό τομέα, τα τελευταία χρόνια, πολλά τοπικά δίκτυα αγροτών-μελών του συνεταιρισμού εφαρμόζουν την «αμοιβαία συμπεριφορά», αποδεικνύοντας ότι η επιτυχημένη συνεργασία βασίζεται στην οικοδόμηση εμπιστοσύνης και στην αμοιβαιότητα μεταξύ των ενδιαφερομένων που βρίσκονται σε πολλά σημεία κατά μήκος της αλυσίδας εφοδιασμού. Το κοινωνικό κεφάλαιο είναι ένας νέος παράγοντας

παραγωγής, παράλληλα με το φυσικό και ανθρώπινο κεφάλαιο. Επομένως, η αμοιβαιότητα ως βασικό συστατικό του κοινωνικού κεφαλαίου είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη βελτίωση της οργανωτικής αποτελεσματικότητας και για την ευημερία των μελών και, επίσης, είναι ένα ισχυρό όπλο για την επιβολή κάθε κανόνα συλλογικής δράσης. Η αμοιβαία συμπεριφορά και η εμπιστοσύνη αυξάνουν το κοινωνικό κεφάλαιο που είναι στοιχείο ζωτικής σημασίας για την επιβίωση και την ευημερία των μικροκαλλιεργητών. Επιπλέον, οι κανόνες αμοιβαιότητας και εμπιστοσύνης είναι το πιο σημαντικό περιουσιακό στοιχείο των συνεταιρισμών σε σύγκριση με εταιρείες που ανήκουν στους επενδυτές (Sergaki et al., 2020).

Εντός των συνεταιρισμών πρέπει να υπάρχει η ισορροπία των δύο φύλων. Οι οργανισμοί αυτοί πρέπει να έχουν μία σαφή πολιτική ισότητας των φύλων, καθώς οι γυναίκες είναι η κινητήρια δύναμη της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομία ειδικά στις φτωχές χώρες. Κατά συνέπεια οι οργανισμοί θα πρέπει να είναι ξεκάθαρα δομημένοι ώστε να εγγυώνται την ένταξη και την ενδυνάμωση των γυναικών. (Teixeira et al., 2021).

Οι συνεταιρισμοί μπορούν να δημιουργήσουν βιώσιμη ανάπτυξη μέσω της ισότητας των μελών και μέσω επιχειρηματικών μοντέλων χωρίς αποκλεισμούς τα οποία είναι πιο ανθεκτικά στους εξωτερικούς κραδασμούς. Μπορούν, επίσης, να αναπτύξουν τις δεξιότητες των μικροκαλλιεργητών, παρέχοντάς τους τις κατάλληλες πληροφορίες και εξειδικευμένες γνώσεις, βοηθώντας τους με αυτό τον τρόπο να προσαρμοστούν στις διακυμάνσεις της αγοράς και παράλληλα να βελτιώνουν την ικανότητα να υιοθετούν νέες πρακτικές και τεχνολογίες (Ma et al., 2023).

Μία νέα εξαιρετική προσπάθεια οργάνωσης των παραγωγών σπαραγγιών της Αλμωπίας ξεκίνησε επίσημα το 2018 με 43 μέλη και τζίρο περίπου 1,7 εκατομμύρια ευρώ. Η «Συνεργασία Παραγωγών Αλμωπίας», που αποποιήθηκε την ονομασία «συνεταιρισμός», έχει καταφέρει την είσοδό της στα καταστήματα του κολοσσού του οργανωμένου λιανεμπορίου της αλυσίδας «Carrefour» και πιο συγκεκριμένα σε ορισμένα από τα καταστήματά της στη Γαλλία. Το 2020 ξεκίνησε η εξαγωγή σπαραγγιών από τη «Συνεργασία Παραγωγών Αλμωπίας», με τη διάθεση του λευκού σπαραγγιού που αποτελεί το ένα από τα δύο παραγόμενα προϊόντα της ομάδας αυτής (το άλλο προϊόν είναι το κεράσι). Η «Συνεργασία Παραγωγών Αλμωπίας» έκανε το πρώτο της εξαγωγικό βήμα στη Γερμανία, τόσο στην αλυσίδα καταστημάτων «Edeka» όσο και στη «Lidl». Στην

ελληνική αγορά δεν έχει γίνει μέχρι στιγμής κάποια συστηματική προσπάθεια να ενταχθεί το σπαράγγι στις γαστρονομικές επιλογές των Ελλήνων τόσο μέσω του οργανωμένου λιανεμπορίου όσο και μέσω των καταστημάτων εστίασης. Από την πλευρά της «Συνεργασίας Παραγωγών Αλμωπίας» υπάρχει ενδιαφέρον για να καταστήσουν το σπαράγγι όσο το δυνατόν προϊόν ευρύτερης αποδοχής, με σκοπό να ενταχθούν στην εγχώρια αγορά, σε μικρότερα σημεία πώλησης, όπως είναι delicatessen ή και τα εστιατόρια, υλοποιώντας μία πιο στοχευμένη τοποθέτηση. Στο οργανωμένο λιανεμπόριο υπάρχουν έμποροι οι οποίοι διοχετεύουν συχνά κάποιες ποσότητες από το Περού, την Κίνα ή και από χώρες της Λατινικής Αμερικής, που συχνά κινούνται σε χαμηλότερες τιμές. Το σπαράγγι της Αλμωπίας, λόγω μικροκλίματος της περιοχής, αποτελεί ένα από τα κορυφαία που υπάρχουν στην αγορά, ωστόσο δεν μπορεί να ανταγωνιστεί το πράσινο εισαγόμενο σπαράγγι, το οποίο λόγω χαμηλότερης ποιότητας εκ των πραγμάτων διακινείται σε χαμηλότερη τιμή.

Μέχρι το 2018, δηλαδή μέχρι να ιδρυθεί η «Συνεργασία Παραγωγών Αλμωπίας», οι συνεταιρισμοί της επαρχίας έπαιρναν την ονομασία τους από το χωριό στο οποίο δραστηριοποιούνταν, όπως, για παράδειγμα, ο Συνεταιρισμός Πιπεριάς ή ο Συνεταιρισμός Μεγαπλατάνου. Η «Συνεργασία Παραγωγών Αλμωπίας» δεν είναι απλώς ένας συνεταιρισμός, αλλά στην πραγματικότητα αποτελεί συνεργασία με την κυριολεκτική έννοια. Δραστηριοποιείται σε ολόκληρο τον Δήμο Αλμωπίας, δηλαδή διαθέτει συνεταιριστές και μέλη από διάφορα χωριά της περιοχής, και όχι μόνο από συγκεκριμένα μέρη. Η «Συνεργασία Παραγωγών Αλμωπίας» είχε εξ αρχής σκοπό να απελευθερωθεί από τις αγκυλώσεις του παρελθόντος, αποφεύγοντας τα παραδείγματα κάποιων συνεταιρισμών, οι οποίοι κατέληξαν να είναι ζημιογόνοι και να έχουν προβλήματα και χρέη. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει ιεραρχική δομή και διαφάνεια στη λήψη των αποφάσεων, με δεδομένο ότι όλες οι αποφάσεις λαμβάνονται στη γενική συνέλευση (δημοκρατική διακυβέρνηση). Αξίζει να αναφερθεί, ακόμη, ότι τα μέλη της επιδιώκουν την περαιτέρω ανάπτυξη του συνεταιρισμού και γι' αυτό τάσσονται υπέρ των εξαγωγών των προϊόντων (Λαμπίρης, 2020).

Η «Συνεργασία Παραγωγών Αλμωπίας» έχει καταφέρει στα πρώτα δύο χρόνια της λειτουργίας της να διπλασιάσει δύο φορές τον κύκλο εργασιών της, ενώ, παράλληλα, συμμετέχει και σε δύο προγράμματα, τόσο στο μέτρο 9 όσο και στον αναπτυξιακό νόμο. Μέσω της συμμετοχής της στο μέτρο 9 θα δημιουργήσει ένα συσκευαστήριο. Σε αυτό το πλαίσιο έχει αποκτήσει ένα οικοπέδο, έχει ολοκληρώσει τις απαραίτητες μελέτες και έχει

λάβει την απαιτούμενη άδεια για τη δημιουργία εγκαταστάσεων διαλογής και συσκευασίας. Στα μελλοντικά σχέδια είναι η είσοδος στην παραγωγή των ακτινιδίων εκτός από την παραγωγή λευκού σπαραγγιού και κερασιών. Η «Συνεργασία Παραγωγών Αλμωπίας» μαζί με το τμήμα Γεωπονίας του Α.Π.Θ έχει εκπονήσει και καταθέσει ερευνητικό πρόγραμμα ενταγμένο στο μέτρο 16. Επίσης, σε συνεργασία με το Ίδρυμα Λάτση έχει ετοιμαστεί ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για την επιμόρφωση των μελών του σωματείου, από καθηγητές πανεπιστημίου, με τα έξοδα να καλύπτονται από ευρωπαϊκό πρόγραμμα.

Τα μέλη της «Συνεργασίας Παραγωγών Αλμωπίας» πρέπει να πληρούν συγκεκριμένα κριτήρια για την ένταξή τους στον συνεταιρισμό, καθοδηγούνται ως προς τις καλλιεργητικές πρακτικές που εφαρμόζουν και ως προς τις τεχνολογικές καινοτομίες που πρέπει να αφομοιώσουν, όπως για παράδειγμα είναι η εγκατάσταση αισθητήρων ή και μηχανισμών ελέγχου καιρικών συνθηκών. Γενικότερα, υπάρχει ενδιαφέρον όσον αφορά τη διάχυση της σύγχρονης τεχνολογίας, κάτι που δεν συνηθιζόταν μέχρι σήμερα, παρά μόνο όταν υπήρχε κάποιο συγκεκριμένο πρόγραμμα. Βασικό κριτήριο για να ξεκινήσει μία συνεργασία ανάμεσα στα μέλη και στους παραγωγούς είναι το υψηλό μορφωτικό επίπεδο, ενώ αποφεύγεται η συνεργασία με παραγωγούς που υπερβαίνουν ένα ορισμένο ηλικιακό όριο ή με ανθρώπους που δεν έχουν παρακολουθήσει διαδικασίες επιμόρφωσης σχετικά με τις καλλιεργητικές πρακτικές των παραγόμενων προϊόντων. Να σημειωθεί, ακόμη, ότι επιλέγονται μόνο δραστήρια μέλη, τα οποία έχουν όρεξη και διάθεση για δράση, προκειμένου να υλοποιηθούν οι στόχοι του οργανισμού (Λαμπίρης, 2020).

1.8. Δομή των αγροτικών συνεταιρισμών στην Ελλάδα

Το 75-80% των αρχηγών αγροτικών εκμεταλλεύσεων εκτιμάται ότι είναι μέλη ενός τουλάχιστον συνεταιρισμού. Μαζί με τις διπλές κ.λπ. εγγραφές σε συνεταιρισμούς, ο συνολικός αριθμός των μελών τους κατά το 1990 έφθανε τις 900.000. Με την εξαίρεση των διπλοεγγραφών ο αριθμός των μελών τους ήταν 780.000. Τα διαθέσιμα στοιχεία που υπάρχουν δείχνουν ότι για το 2003 ο αριθμός των φυσικών προσώπων που συμμετείχαν στους υφιστάμενους 6.488 πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς ήταν 728.496. Η δομή της ελληνικής αγροτικής συνεταιριστικής κίνησης υπήρξε μέχρι το έτος 1985 αποτέλεσμα της ιστορικής εξέλιξης του θεσμού. Όταν μιλάμε για δομή ή διάρθρωση των συνεταιρισμών

εννοούμε τον τρόπο με τον οποίο είναι οργανωμένοι σε όλο το φάσμα των εργασιών τους (Παπαγεωργίου, 2015).

1.9. Πρωτοβάθμιες Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί αποτελούν την πρώτη βαθμίδα της αγροτικής συνεταιριστικής οργάνωσης. Μέλη των αγροτικών συνεταιρισμών είναι οι ίδιοι οι γεωργοί και πιθανόν και νομικά πρόσωπα, βάσει του νόμου 2180/2000, εφόσον προβλέπεται από το καταστατικό και με την προϋπόθεση ότι τα νομικά πρόσωπα έχουν τις ίδιες δραστηριότητες που έχουν και τα φυσικά πρόσωπα.

Ο αριθμός των μελών σε έναν πρωτοβάθμιο συνεταιρισμό εξαρτάται από τον πληθυσμό της περιφέρειάς του, την ομοιογένειά του, τη συνεργασία των κατοίκων, καθώς και από άλλες παραμέτρους. Περιφέρεια ενός αγροτικού συνεταιρισμού είναι συνήθως ένα χωριό ή ένας δήμος ή ένας νομός ή και μια ευρύτερη περιοχή. Η έδρα του είναι το χωριό ή η πόλη στην οποία είναι εγκατεστημένη η διοίκησή του. Οι πρωτοβάθμιοι αγροτικοί συνεταιρισμοί μπορούν να χωριστούν ως εξής, ανάλογα με τη φύση τους ή την αποκλειστική δραστηριότητα τους:

1. Προμηθευτικοί συνεταιρισμοί είναι εκείνοι που το κύριο ή αποκλειστικό τους έργο είναι η προμήθεια των γεωργικών εφοδίων στα μέλη-αγρότες.
2. Παραγωγικοί ονομάζονται οι συνεταιρισμοί των οποίων τα μέλη-παραγωγοί επιδίδονται στην από κοινού παραγωγή αγροτικών προϊόντων.
3. Πιστωτικοί είναι οι συνεταιρισμοί που αναλαμβάνουν το έργο της παροχής δανείων στους παραγωγούς-μέλη τους.
4. Μεταποιητικοί είναι οι συνεταιρισμοί που μεταποιούν τα προϊόντα που παράγουν οι αγρότες-μέλη τους. Εναλλακτικά, οι συνεταιρισμοί αυτοί ονομάζονται πολλές φορές αγροτοβιομηχανικοί ή γεωργοβιομηχανικοί συνεταιρισμοί.
5. Εμπορικοί συνεταιρισμοί είναι εκείνοι που αναλαμβάνουν τη διάθεση των παραγωγών-μελών τους στην αγορά.
6. «Πολλαπλού σκοπού» είναι οι συνεταιρισμοί που ασχολούνται ταυτόχρονα με περισσότερες από μία δραστηριότητες, για παράδειγμα με μεταποιητικές, πιστωτικές, προμηθευτικές και άλλες δραστηριότητες (Καμενίδης, 1998).

2. Η γεωγραφική περιφέρεια της επαρχίας Αλμωπίας - Πέλλας

2.1. Γεωγραφική θέση και φυσικό περιβάλλον

Ο Δήμος Αλμωπίας βρίσκεται υπάγεται στην Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. Έχει έδρα την Αριδαία και δημιουργήθηκε με το «Πρόγραμμα Καλλικράτης» από την ένωση των ήδη υπαρχόντων δήμων Αριδαίας και Εξαπλατάνου. Η έκτασή του είναι 985,817 τετραγωνικά χιλιόμετρα και αποτελεί τον μεγαλύτερο δήμο της Περιφερειακής Ενότητας Πέλλας. Ο πληθυσμός ανέρχεται σε 24.969 κατοίκους σύμφωνα με την απογραφή που πραγματοποιήθηκε το 2021, με την πυκνότητα του πληθυσμού να ανέρχεται σε 24,95 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο. Η Αριδαία είναι η μοναδική κωμόπολη του Δήμου Αλμωπίας, ενώ οι υπόλοιποι μικρότεροι οικισμοί αποτελούν τα χωριά του Δήμου. Ο Δήμος Αλμωπίας συνορεύει με τα Σκόπια, ενώ γεωγραφικά ταυτίζεται με τα όρια της πρώην Επαρχίας Αλμωπίας (Αρχική-Δήμος Αλμωπίας (dimosalmopias.gov.gr)).

Στην Αλμωπία στα βάθη των αιώνων έλαβαν χώρα συγκλονιστικά γεωλογικά φαινόμενα. Η περιοχή άρχισε να παίρνει τα σημερινά της χαρακτηριστικά πριν από τα χρόνια της Νεολιθικής περιόδου. Η περιοχή περιλαμβάνει την κλειστή πεδιάδα της Αλμωπίας αλλά και το οροπέδιο της Άνω Αλμωπίας μαζί με τμήματα των γύρω βουνών. Στα βορειοδυτικά περιτρέχεται από την οροσειρά του Βόρα και στα Βορειοανατολικά από την οροσειρά του Πάικου. Άλλες κορυφές είναι η Τζένα, το Πίνοβο, οι κορυφές Κρέσνα, Φιδόπετρα, Μετερίζι και τα Βερτοτόπια. Το λεκανοπέδιο της Αλμωπίας διαρρέεται από πολλούς ποταμούς, που όλοι μαζί διαμορφώνουν, ως παραπόταμοι, τον Αλμωπαίο ή Μογλενίτσα (Καρατζόγλου, 2009).

Είναι γενικά αποδεκτό ότι η Αλμωπία αντιστοιχούσε στην γεωγραφική περιοχή των Μογλενών, μια μικρή πεδιάδα που όλοι οι ταξιδιώτες την περιγράφουν ως εξαιρετικά όμορφη και γόνιμη (Αστρανίδης & Αστρανίδου, 2016).

Σήμερα η Αλμωπία είναι ένα λεκανοπέδιο το οποίο περιβάλλεται από ένα ορεινό τόξο. Συναντάμε υψόμετρα από 120 μέχρι και 2524 μέτρα. Τα βουνά και οι λόφοι σχηματίζουν μια υδρολογική λεκάνη, η οποία έχει κεντρικό αποδέκτη τον Αλμωπαίο ποταμό, που χύνεται στην τάφρο 66 και τελικά στον Αλιάκμονα (Αστρανίδης, κ.α., 2016).

Στη σημερινή εποχή η έκταση που καταλαμβάνει ο Δήμος είναι 1021 τετραγωνικά χιλιόμετρα από τα οποία σε ορεινό έδαφος είναι 550, σε πεδινό τα 280 και τα ημιορεινά είναι τα 191. Ένα κλίμα ιδιόμορφα ηπειρωτικό δημιουργούν οι έντονες υψομετρικές διαφορές και τα άφθονα νερά της περιοχής (Καρατζόγλου, 2009).

2.2. Ιστορικά στοιχεία της Αλμωπίας

Ο γίγαντας Άλμωψ ήταν γενάρχης των Αλμώπων, γιος του Ποσειδώνα και της Έλλης, κόρης του Αθάμαντα. Σύμφωνα με τη μυθολογία, κατά τη Γιγαντομαχία, οι Γίγαντες κατακρημνίστηκαν από τις κορυφές του Ολύμπου και κατέφυγαν με τον αρχηγό τους τον Άλμωπα στην περιοχή της Αλμωπίας, από τον οποίον πήρε και το όνομα της (Καρατζόγλου, 2009).

Τα γεωμορφολογικά της χαρακτηριστικά και η γεωγραφική θέση της Αλμωπίας, μαζί την αφθονία των υδάτινων πόρων (νερά) καθώς και η μικρή απόσταση που έχει με την Έδεσσα, τα Γιαννιτσά και την Πέλλα αποτελούν τους κύριους λόγους που η πορεία της συνδέθηκε με τις ευρύτερες ιστορικές εξελίξεις (Παπαδάκη-Κεκλίκογλου, 2020).

Η Αλμωπία υποδουλώθηκε στους Τούρκους κατά τη διάρκεια του 14^{ου} αιώνα και ονομάστηκε «Καρατζόβα». Οι ιδιαίτερα δύσκολες συνθήκες της σκλαβιάς και η καταπίεση των τούρκων οδήγησαν πολλούς κατοίκους στον εξισλαμισμό τους (Μπίνος, 2022).

Οι Έλληνες της περιοχής κατά την περίοδο του εθνικού αγώνα για την Επανάσταση, δεν έμειναν αμέτοχοι, αλλά συμμετείχαν ενεργά με αυταπάρνηση και αυτοθυσία σε πολλές μάχες που δόθηκαν στη Μακεδονία αλλά και στη νότια Ελλάδα. Πολύ σημαντικό ρόλο διαδραμάτισαν οι γενναίοι οπλαρχηγοί της Αλμωπίας και δίκαια συμπεριλαμβάνονται στο πάνθεον των ηρώων του 1821 (Μπίνος, 2022).

Σθεναρός ήταν και ο Μακεδονικός αγώνας που δόθηκε στα δασώδη και ψιλά βουνά της Αλμωπίας, τα οποία αποτέλεσαν ιδανικό μέρος και ορμητήριο για τη δράση των ένοπλων σωμάτων των αγωνιστών. Στην ευρύτερη περιοχή της Αλμωπίας συστάθηκε μία υποδειγματική αμυντική οργάνωση με μαχητές, πράκτορες και πληροφοριοδότες, δίπλα στους οποίους αγωνίστηκαν πολλές γυναίκες της περιοχής με σπουδαία συμβολή στον αγώνα. Για την απελευθέρωση της Μακεδονίας αγωνίστηκαν με ανιδιοτέλεια απλοί

άνθρωποι όλων των ηλικιών και διαφόρων επαγγελμάτων, άνθρωποι του μόχθου, αγρότες, κληρικοί, εκπαιδευτικοί και νοικοκυρές (Γεωργίου, 2022).

Στην περιοχή μετά την Μικρασιατική Καταστροφή εγκαταστάθηκαν 15.000 χιλιάδες πρόσφυγες (περίπου 3.763 οικογένειες) από τον Πόντο, τη Θράκη και τη Μικρά Ασία, ενώ μετά και την υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών που προβλεπόταν με βάση τη Συνθήκη της Λοζάνης του 1923, εκπατρίστηκαν 19.000 μουσουλμάνοι, οι οποίοι στην πλειοψηφία τους ήταν εκτουρκισμένοι και εξισλαμισμένοι Έλληνες. Η εγκατάσταση των προσφύγων στην περιοχή της Αλμωπίας επέφερε σημαντικές αλλαγές στο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον και εμπλούτισε παράλληλα τον τόπο με νέες παραδόσεις και πολιτισμικά στοιχεία.

Τον Απρίλιο του 1941 απλώθηκε και στον νομό Πέλλας (Γιαννιτσά, Έδεσσα, Αριδαία) η καταχνιά της ναζιστικής κατοχής από φασίστες Γερμανούς Βούλγαρους και Ιταλούς. Η συμβολή της Αλμωπίας στην Εθνική Αντίσταση ήταν σημαντική, καθώς πάνω από το 90% του λαού της περιοχής οργανώθηκε στο Ε.Α.Μ και από αυτό οι μαχητές άντλησαν τα ένοπλα τμήματά του. Στην Αλμωπία ο Εμφύλιος Πόλεμος που ακολούθησε την περίοδο 1946-1949 διεξάχθηκε με ιδιαίτερη αγριότητα και ο τοπικός πληθυσμός πλήρωσε βαρύτατο τον φόρο του αδελφικού αίματος. Την περίοδο εκείνη υπολογίζεται ότι μεγάλος μέρος του πληθυσμού εγκαταστάθηκε στην Αριδαία όπου κυριολεκτικά στοιβάχτηκε στα διαθέσιμα σπίτια ή σε σκηνές. Υπολογίζεται ότι την περίοδο του Εμφυλίου πάνω από 11.500 χωρικοί προστέθηκαν στους 2.500 κατοίκους της Αριδαίας, όπου έζησαν σε ιδιαίτερα άθλιες συνθήκες (Καρατζόγλου, 2009).

Κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου Πολέμου πολλοί κάτοικοι από διάφορα χωριά αναγκάστηκαν να εξορισθούν, ως πολιτικοί πρόσφυγες, σε διάφορες χώρες του Ανατολικού Μπλοκ όπως η Γιουγκοσλαβία, η Ρουμανία, η ΕΣΣΔ, η Πολωνία, η Ουγγαρία και η Τσεχοσλοβακία. Στο ίδιο πλαίσιο των μετακινήσεων προς τις παραπάνω χώρες εντάσσεται και το «παιδομάζωμα» της περιόδου 1948-1949 (Παπαδάκη, 2003).

Παρά τις δυσχέρειες και τις αντιξοότητες που προκάλεσαν τα γεγονότα της νεότερης ιστορίας στην Αλμωπία, οι κάτοικοι της περιοχής κατάφεραν να προστατεύσουν την πολιτιστική τους κληρονομιά και να διαφυλάξουν τη λαϊκή τους παράδοση. Τη σημερινή εποχή, η ξεχωριστή τοπική ταυτότητα που έχει η Αλμωπία διατηρείται ζωντανή με τη

διοργάνωση τοπικών δρώμενων που αναπαριστούν αλλά και αναβιώνουν τα ήθη και τα έθιμα της περιοχής, καθώς και με την πραγματοποίηση δράσεων και εκδηλώσεων οι οποίες προβάλλουν τους χορούς, τις τοπικές παραδόσεις, τα τοπικά αγροτικά προϊόντα και τα τοπικά εδέσματα της περιοχής (Πασχαλίδου, 2023).

2.3. Αγροτική οικονομία της Αλμωπίας

Η κάλυψη του εδάφους, με βάση τη στατιστική κατάταξη των χρήσεων της γης, έχει ως εξής: οι βοσκότοποι καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο ποσοστό της έκτασης της Αλμωπίας σε ποσοστό 37% και ακολουθούν τα δάση με 31% της έκτασης. Τα δάση της Αλμωπίας αντιπροσωπεύουν το 51% των δασών της Περιφερειακής Ενότητας Πέλλας. Οι εκτάσεις που καλλιεργούνται καταλαμβάνουν το 23% της έκτασης και αντιπροσωπεύουν το 24% των καλλιεργούμενων εκτάσεων της Περιφερειακής Ενότητας Πέλλας. Γενικά η διάρθρωση των χρήσεων γης είναι ενιαία σε όλη την Αλμωπία και επηρεάζεται από τα φυσικο-γεωγραφικά στοιχεία της ευρύτερης περιοχής, με ιδιαίτερα στοιχεία την περιβάλλουσα ζώνη και τον εύφορο κάμπο στο εσωτερικό της περιοχής (<https://www.dimosalmopias.gov.gr/files/epixsxedio.pdf>).

Οι κάτοικοι της Αλμωπίας ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Στα κτήματα της περιοχής καλλιεργούνται σιτάρι, καλαμπόκι, κριθάρι. Παράγονται, επίσης, πατάτες, ροδάκινα, νεκταρίνια, μήλα, κεράσια, ακτινίδια, κάστανα, καρύδια, όσπρια, τριφύλλια, οπωροκηπευτικά και σπαράγγια. Τα παλαιότερα χρόνια τα κύρια προϊόντα που παρήγαγε η περιοχή και τα οποία εξάγονταν ήταν το παραδοσιακό κόκκινο πιπέρι, τα κουκούλια, τα καπνά, τα φασόλια, το κοκκάρι, το βαμβάκι και το σουσάμι.

Το κόκκινο πιπέρι είχε εισαχθεί στην Αλμωπία κατά τη διάρκεια της τουρκικής κατοχής πιθανόν από την Ινδία το 16^ο αιώνα. Λίγο πριν αναχωρήσουν οι Τούρκοι από την περιοχή η ετήσια παραγωγή έφτανε τις 1.200.000 οκάδες. Μετά από την αναχώρησή τους η παραγωγή έπεσε στις 200.000 οκάδες. Τα δεδομένα αυτά ανατράπηκαν με την άφιξη των προσφύγων, εφόσον πλέον οι πρόσφυγες με την κατοίκησή τους στην περιοχή συνέβαλαν στην οικονομική ανάπτυξη του τόπου. Εξαγωγές του πιπεριού γίνονταν στη Τουρκία, τη Σερβία, τη Ρουμανία και την Αίγυπτο. Το 1915, στην έκθεση του Αγίου Φραγκίσκου το προϊόν βραβεύτηκε. Η πιπεριά του Μπαχόβου (παλαιά ονομασία από την περιοχή των Προμάχων) ήταν ονομαστή και αργότερα αντικαταστάθηκε από αυτή της «Φλωρίνης» και του «Ριζοχωρίου». Το εργοστάσιο «κόκκινου πιπερέως» της Ένωσης (Κοινοπραξίας ΑΤΕ

και ΕΑΣ Αλμωπίας) άρχισε να λειτουργεί το 1962 και έκανε εξαγωγές στη Γιουγκοσλαβία και στην Αμερική, ενώ, παράλληλα, λειτουργούσαν και άλλα τρία ιδιωτικά εργοστάσια αυτά του Χατζηγιαννάκη, του Καραγεωργιάδη και του Καπέλη. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 σταμάτησαν τη λειτουργία τους όλα τα εργοστάσια μεταποίησης της κόκκινης πιπεριάς (Παπαδάκη, 2003).

Η κύρια απασχόληση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού του Δήμου Αλμωπίας σχετίζεται με τον πρωτογενή τομέα παραγωγής (γεωργία, κτηνοτροφία, μελισσοκομία, δασοκομία κλπ.).

Όσον αφορά τη δασοπονία, υπάρχουν παραγωγικά δασικά συμπλέγματα εντός των ορίων του Δήμου Αλμωπίας, τα οποία παράγουν σημαντικές ποσότητες διαφόρων ειδών δασικών προϊόντων και μάλιστα με μία πολύ καλή αναλογία της τεχνικής ξυλείας (στρογγύλη, στρογγύλια). Το κυριότερο δασικό είδος της περιοχής είναι η οξιά. Η εκμετάλλευση των δασών της Αλμωπίας γίνεται κυρίως με την παραχώρηση της εκμετάλλευσής τους στους Δασικούς Συνεταιρισμούς του ΠΔ 126/86, ενώ σε πολύ μικρότερο βαθμό σήμερα απ' ό,τι στο παρελθόν με το σύστημα της αυτεπιστασίας δηλαδή με την Κρατική Εκμετάλλευση των Δασών. Η συμβολή της δασοπονίας στην ενίσχυση του εισοδήματος των κατοίκων είναι πολύ σημαντική ιδιαίτερα για τα ορεινά χωριά της Αλμωπίας. Χαρακτηριστικό της δασικής συνεταιριστικής οργάνωσης είναι ότι το συνεταιριστικό κίνημα είναι πολυδιασπασμένο, αφού υπάρχουν πολυάριθμοι μικροί συνεταιρισμοί με έναν πολύ μικρό αριθμό μελών, που έχει ως αποτέλεσμα τη δύσκολη και ανεπαρκή διοικητική τους υποστήριξη.

Η κτηνοτροφία στην Αλμωπία αποτελεί τον δεύτερο σπουδαιότερο κλάδο του πρωτογενή τομέα ιδίως στην ορεινή και στην ημιορεινή της ζώνη. Το σημαντικότερο είδος από αυτά που εκτρέφονται είναι τα αιγοπρόβατα, από τα οποία προέρχεται αξιοσημείωτη τοπική παραγωγή κρέατος και γάλακτος και μεταποιημένων προϊόντων τους, και ακολουθεί η εκτροφή βοοειδών. Σημαντικός είναι και ο αριθμός των εκτρεφόμενων ορνίθων. Ωστόσο, το ποσοστό που εκτρέφεται στο πλαίσιο συστηματικής πτηνοτροφίας είναι ιδιαίτερα χαμηλό. Τα κυριότερα ζωικής προέλευσης προϊόντα που παράγονται στην περιοχή είναι το κρέας και το γάλα βοοειδών και αιγοπροβάτων, η διάθεση των οποίων γίνεται κυρίως σε τοπικούς εμπόρους ή σε βιομηχανίες γάλακτος που δραστηριοποιούνται σε άλλους νομούς ή και σε εμπόρους από την κρεαταγορά των Αθηνών.

Αροτριάδες καλλιέργειες της περιοχής είναι το σιτάρι και το κριθάρι, τα οποία συλλέγονται και, στη συνέχεια, συγκεντρώνονται σε σιλό που είτε είναι συνεταιριστικοί ή ακόμη και ιδιωτικοί χώροι αποθήκευσης. Η πώληση των προϊόντων γίνεται από εμπόρους (χύμα ως ζωοτροφές) ή μέσω των λίγων αγροτικών συνεταιρισμών. Η μηδική στην περιοχή καλλιεργείται κυρίως για κτηνοτροφική χρήση (ζωοτροφή) σχεδόν σε όλες τις τοπικές κοινότητες του δήμου Αλμωπίας. Όσον αφορά τον αραβόσιτο, η εμπορία του γίνεται από χονδρεμπόρους (3 μεγάλοι χονδρέμποροι) και σε μικρότερο ποσοστό από τους συνεταιρισμούς. Σημαντική είναι η απορρόφηση που γίνεται και από κτηνοτρόφους, οι οποίοι αγοράζουν το προϊόν σε χαμηλότερες τιμές από τους παραγωγούς για να καλύψουν τις ανάγκες τους σε ζωοτροφές. Η περιοχή της Αλμωπίας, ήταν άρρηκτα συνδεδεμένη με την παραγωγή κόκκινου πιπεριού, μεταποιημένο σε μπούκοβο και γλυκό πιπέρι ως μπαχαρικό. Η καλλιέργεια της παραδοσιακής «Καρατζοβίτικης Πιπεριάς» για την παραγωγή του κόκκινου πιπεριού, γίνεται σε πολύ μικρή έκταση στις τοπικές κοινότητες του Γαρεφείου και του Λουτρακίου. Το κηπευτικό πιπέρι χρήζει μίας πιστοποίησης και κατοχύρωσης της ονομασίας προέλευσης του, προκειμένου να διεκδικήσει το μερίδιο του στην αγορά. Στην περιοχή της μελέτης παράγονται επίσης τα γνωστά φασόλια «παπούδα Καρατζόβας» κυρίως στις τοπικές κοινότητες Προμάχων, της Αριδαίας (οικισμός Υδραίας) και δευτερευόντως σε άλλα δημοτικά διαμερίσματα. Η καλλιέργεια και η πώληση των ξερών μικρών φασολιών γίνεται από μεμονωμένους παραγωγούς, χωρίς αυτά να τυποποιούνται ή να συσκευάζονται προκειμένου να προστατεύεται το παραδοσιακό προϊόν της «παπούδας».

Η καλλιέργεια της ροδακινιάς αποτελεί την πιο εκτεταμένη καλλιέργεια στην Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας. Επίσης οι δύο γειτονικοί νομοί, Πέλλας και Ημαθίας, αποτελούν τον κύριο τόπο παραγωγής του ροδάκινου και την εξαγωγική πηγή κομπόστας ροδάκινου, στην οποία η Ελλάδα κατέχει τη δεύτερη θέση σε εξαγωγές παγκοσμίως. Στον Δήμο Αλμωπίας η καλλιέργεια ροδακινιάς κατέχει την πρώτη θέση στις δενδροκαλλιέργειες, όπου μετά από μία περίοδο ύφεσης ανακάμπτει δυναμικά με την προσθήκη συμπύρηνων ποικιλιών (ποικιλίες που προορίζονται για τη βιομηχανία της κομπόστας).

Η καλλιέργεια της κερασιάς στον Δήμο Αλμωπίας ευνοείται από τις ιδιαίτερες εδαφοκλιματικές συνθήκες που επικρατούν στην περιοχή και έχουν ως αποτέλεσμα την παραγωγή ενός προϊόντος με ιδιαίτερη γεύση και άριστα ποιοτικά χαρακτηριστικά. Τα χαρακτηριστικά αυτά εξασφαλίζονται με την ολοκληρωμένη διαχείριση (Agro 2.2), που

εφαρμόζεται σε μεγάλο μέρος της καλλιέργειας. Ένα μεγάλο μέρος της τοπικής παραγωγής τους εξάγεται σε χώρες της Ε.Ε. (Γερμανία, Γαλλία). Η συλλογή των κερασιών γίνεται τους μήνες Μάιο μέχρι και Ιούλιο στα πιο ορεινά της περιοχής και είναι ιδιαίτερα απαιτητική. Η προώθηση των κερασιών γίνεται είτε μέσω μικρών συνεταιρισμών είτε μεμονωμένα από εμπόρους, οι οποίοι αγοράζουν το προϊόν στο χωράφι ή από κάποιο στέκι παραλαβής.

Αύξηση παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια η καλλιέργεια του κάστανου στα ορεινά και ημιορεινά τοπικά διαμερίσματα. Οι κηπευτικές καλλιέργειες στον Δήμο Αλμωπίας είναι παραδοσιακές (πράσο, φασόλι, πιπεριά, κοκκάρι), οι οποίες όμως παρουσιάζουν σημαντικές αδυναμίες στον τομέα της προβολής και της προώθησής τους.

Η καλλιέργεια του σπαραγγιού στην περιοχή της Αλμωπίας ξεκίνησε το 1991 από μια ομάδα πέντε παραγωγών αρχικά με 35 στρέμματα. Σήμερα οι εκτάσεις της σπαραγγοκαλλιέργειας έχουν πολλαπλασιαστεί σε διάφορες κοινότητες της Αλμωπίας και παρουσιάζουν και αυξητική τάση στην καλλιέργεια. Έχουν δημιουργηθεί δύο ομάδες παραγωγών για την προώθηση της καλλιέργειας. Κυριότερη χώρα εξαγωγής για το νωπό σπαράγγι είναι η αγορά της Γερμανίας. Η διάθεσή του στην αγορά γίνεται από Γερμανούς χονδρέμπορους ή μεσίτες, οι οποίοι πωλούν το προϊόν για λογαριασμό των ελληνικών εξαγωγικών φορέων, παίρνοντας μια προμήθεια που κυμαίνεται γύρω στο 10%. Η τιμή του προϊόντος δεν είναι προκαθορισμένη, αλλά διαμορφώνεται με βάση το νόμο της προσφοράς και της ζήτησης.

Η καλλιέργεια του πράσου αποτελεί την κύρια κηπευτική καλλιέργεια στη Δημοτική Κοινότητα Δωροθέας. Η ύπαρξη ομάδας παραγωγών που προωθεί την ολοκληρωμένη διαχείριση στην καλλιέργειά του σε μία έκταση 400 στρεμμάτων είναι σημαντική. Η καλλιέργεια του κοκκαριού, το οποίο αποτελεί ένα είδος κρεμμυδιού, εντοπίζεται κυρίως στις τοπικές κοινότητες Λουτρακίου και Όρμας. Ένα μέρος της τοπικής παραγωγής διατίθεται σε τοπική μονάδα τυποποίησης κοκκαριού, η οποία λειτουργεί στο χωριό Όρμα.

Οι Δημοτικές Κοινότητες Πιπεριάς, Πολυκάρπης, Τσάκων και Εξαπλατάνου αποτελούν τους κύριους τόπους καλλιέργειας αμπελιού στην Αλμωπία. Στην περιοχή δραστηριοποιούνται αρκετά οινοποιεία που μεταποιούν την τοπική παραγωγή. Στην Πιπεριά παράγονται περίπου 4.000 τόνοι σταφυλιού ετησίως από τους οποίους το μεγαλύτερο μέρος γύρω στο 80% - 90% διατίθεται σε μεγάλες οινοποιητικές μονάδες (Τσάνταλης, Μαλαματίνας & Κουρτάκης). Ένα μικρό μόνο μέρος της παραγωγής

απορροφάται από τοπική μονάδα παραγωγής τσίπουρου & ούζου, καθώς επίσης και από μικρούς οινοπαραγωγούς με έδρα τη Νάουσα. Στην περιοχή υπάρχουν δραστηριοποιούνται πολλοί μικροί ιδιωτικοί άμβυκες απόσταξης τσίπουρου.

Ο κλάδος της μεταποίησης (δευτερογενής τομέας) στον Δήμο Αλμωπίας δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος. Τα βασικά χαρακτηριστικά του κλάδου είναι το μικρό σχετικά μέγεθος των επιχειρήσεων, καθώς επίσης και το γεγονός ότι η εμπορία των προϊόντων πραγματοποιείται από τον ίδιο τον επιχειρηματία που διαθέτει τη μεταποιητική μονάδα. Η μεταποίηση των φρούτων - που περιλαμβάνει μαρμελάδες, κομπόστες, λικέρ - και των λαχανικών σε τουρσιά και καταψυγμένα, καθώς επίσης και η παραγωγή αλεύρων από νερόμυλους-μύλους της περιοχής, έχει ένα χαρακτήρα παραδοσιακό και περιορίζεται στην προώθηση των προϊόντων στην τοπική αγορά. Υπάρχει στην περιοχή μία μεγάλη μεταποιητική μονάδα οποία επεξεργάζεται διάφορα προϊόντα τα οποία στη μεγάλη πλειοψηφία τους δεν παράγονται στην ευρύτερη περιοχή της Αλμωπίας.

Ο τριτογενής τομέας στον Δήμο Αλμωπίας αυξάνει τις δραστηριότητές του συνεχώς τα τελευταία χρόνια. Το εμπόριο και η παροχή υπηρεσιών παρουσιάζουν άνθηση. Μείωση παρουσιάζει το εξαγωγικό εμπόριο, εξαιτίας των προβλημάτων που σχετίζονται με τη Ρωσία που ήταν ο κυριότερος εξαγωγικός προορισμός. Τα κυριότερα εξαγωγικά προϊόντα είναι τα νωπά γεωργικά προϊόντα, μήλα, σταφύλια, κεράσια, ροδάκινα, τα κονσερβοποιημένα φρούτα, ροδάκινα, βερίκοκα, φρουτοσαλάτα. Επίσης εξάγονται και διάφορες μαρμελάδες προς χώρες της Ευρώπης, της Ανατολικής Ευρώπης, την Αυστραλία, τη Σαουδική Αραβία κ.ά. (<https://www.dimosalmopias.gov.gr/files/epixsxedio.pdf>).

3. Η παραδοσιακή τοπική ποικιλία «Κόκκινης Πιπεριάς-Καρατζοβίτικη»

3.1. Γενικά Στοιχεία

Η καρατζοβίτικη πιπεριά προέρχεται από τους καρπούς του γένους-είδους *Καψικόν το ετήσιον* (*Capsicum annuum*). Την περίοδο της Τουρκοκρατίας οι καρποί της έφθασαν στην «Καρατζόβα» (ονομασία της περιοχής κατά τη διάρκεια της τουρκοκρατίας) και ευδοκίμησαν ιδιαίτερα στα χωριά Γαρέφι και Προμάχους που ενίοτε «ερίζουν» για τον γενέθλιο τόπο της. Είναι ένα τοπικό προϊόν με ιδιαίτερη γεύση και εξαιρετική θρεπτική αξία, το οποίο αποτελεί κομμάτι της τοπικής παράδοσης και γαστρονομίας. Προορίζεται για το καθημερινό τραπέζι, αλλά και για την παραγωγή του κόκκινου πιπεριού, δηλαδή της καπνιστής πάπρικας και του καυτερού μπουκόβου.

Όταν αναφερόμαστε στο κόκκινο πιπέρι της Αριδαίας-Καρατζόβας εννοούμε την πικάντικη πάπρικα που δεν προέρχεται από το πιπερόδεντρο. Σύμφωνα με την τοπική παράδοση, η κόκκινη σκόνη με το βαθυκόκκινο χρώμα ονομάστηκε «πιπέρι», επειδή όταν η πιπεριά αλεθόταν προκαλούσε φτέρνισμα και ένα κάψιμο στον ουρανίσκο, πράγμα το οποίο συμβαίνει και με το μαύρο πιπέρι. Ωστόσο, στην πραγματικότητα πρόκειται για ένα διαφορετικό φυτό (https://www.travel.gr/food_and_drink/almopia-stin-patrida-tis-karatzovit/).

3.2. Καλλιέργεια της πιπεριάς

Το μικροκλίμα της περιοχής καθώς και η μειωμένη ποσότητα νερού που απαιτείται για την ανάπτυξη των φυτών αλλά και η ανθεκτικότητά τους στις ασθένειες, διαμόρφωσαν τις κατάλληλες συνθήκες για την καλλιέργεια της χαρακτηριστικής μακρόστενης πιπεριάς, με το μέτριο κάψιμο και το κόκκινο λαμπερό χρώμα, και με μήκος που δεν ξεπερνάει τα 20 εκατοστά. Η πιπεριά μοιάζει αρκετά με την πιπεριά Φλωρίνης, αλλά φέρει τα δικά της μοναδικά χαρακτηριστικά, καθώς από αυτήν παράγεται το γνωστό μυρωδάτο πιπέρι, το οποίο μπορεί να είναι γλυκό από τον τριμμένο φλοιό ή να είναι καυτερό από τον σπόρο που περιέχει.

Οι σπόροι της πιπεριάς σπέρνονται στις αρχές Ιουνίου και η συγκομιδή πραγματοποιείται με το χέρι, μία προς μία, χωρίς τη χρήση κάποιου μηχανήματος, μέχρι το τέλος του καλοκαιριού. Ωστόσο η σοδειά της μπορεί να συνεχιστεί μέχρι και τον Οκτώβριο, αν το

επιτρέψουν οι καιρικές συνθήκες. Στις τελευταίες παραγωγές οι πιπεριές γίνονται πιο μικρόσωμες, με περισσότερους σπόρους εσωτερικά και λιγότερο φλοιό εξωτερικά, από τις οποίες παράγεται το καπνιστό μπούκοβο, που συνολικά δεν ξεπερνάει τον έναν τόνο παραγωγής ανά έτος (μέσος όρος ανά παραγωγό καρυκεύματος) (https://www.travel.gr/food_and_drink/almopia-stin-patrida-tis-karatzovit/).

Μετά τη συγκομιδή της πιπεριάς το χώμα χρειάζεται τον χρόνο του για να ανακτήσει ξανά τις δυνάμεις του, γι' αυτό οι παραγωγοί σπέρνουν σιτάρι για τουλάχιστον μία τριετία, πριν φυτέψουν ξανά την καρατζοβίτικη πιπεριά. Για να έχουν σταθερή παραγωγή πιπεριάς προσπαθούν να νοικιάσουν παρακείμενες αγροτικές εκτάσεις, ώστε να συνεχιστεί η καλλιέργεια και την επόμενη τριετία. Στη λίπανση ακολουθούν την παραδοσιακή μέθοδο και επιλέγουν λίπασμα αυστηρά και μόνο ζωικής προέλευσης όπως ακριβώς έκαναν και οι παππούδες τους (<https://www.olivemagazine.gr/chrisima/themata-chrisima/pos-karnizoun-to-piperi-stin-aridaia/>).

Η καλλιέργεια είχε εγκαταλειφθεί από τους παραγωγούς για μεγάλο χρονικό διάστημα, ωστόσο τα τελευταία χρόνια αναγεννήθηκε από τις στάχτες της, λόγω του αυξημένου ενδιαφέροντος της τοπικής οικονομίας για το προϊόν και, έτσι, η καρατζοβίτικη πιπεριά βρίσκεται πλέον στο μικροσκόπιο επιστημόνων του ΕΚΕΤΑ. Αυτό που προσπαθούν είναι να πιστοποιήσουν την ποικιλία αυτή, χρησιμοποιώντας τεχνολογίες DNA, ώστε να δώσουν στον παραγωγό ένα πιστοποιημένο γενετικό υλικό που να διαθέτει συγκεκριμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά, όπως είναι η νόστιμη γεύση και η υψηλή παραγωγικότητα. Οι επιστήμονες έχουν τη δυνατότητα, αναλύοντας τον σπόρο της πιπεριάς και του DNA του, να καταλάβουν ποιοι σπόροι ανήκουν στην τοπική ποικιλία και ποιοι όχι. Με τον ίδιο τρόπο υπάρχει η δυνατότητα να εξετάσουν τυχόν κρούσματα νοθείας από δείγματα που βρίσκονται στο εμπόριο.

Στο πλαίσιο του προγράμματος Interreg, έχει κατατεθεί σχετική πρόταση για τη συνεργασία του Δήμου Αλμωπίας με το ΕΚΕΤΑ, με σκοπό τη γενετική ταυτοποίηση της καρατζοβίτικης πιπεριάς, η οποία ανήκει σε μία ομάδα προϊόντων που είναι χαρακτηριστική του τόπου, λόγω και του μικροκλίματος της περιοχής. Στην ομάδα αυτή των προϊόντων ανήκουν το φασόλι *παππούδα*, η τοπική ποικιλία σταφυλιού *αμάσι*, το

κάστανο, το κεράσι κ.ά., για τα οποία γίνεται μία προσπάθεια ώστε να πιστοποιηθούν ως προϊόντα Π.Ο.Π ή Π.Γ.Ε με ευρύτερη επιδίωξη να συνδεθεί η γαστρονομία με την τοπική ανάπτυξη. Εφόσον γίνει η γενετική ταυτοποίηση σχεδιάζεται η ανάπτυξη δυναμικών καλλιεργειών, προκειμένου τα προϊόντα πιπεριάς να βρουν τη θέση τους στα ράφια των σούπερ μάρκετ και στις μεγάλες αγορές. Η διαδικασία της παραγωγής είχε μέχρι τώρα τον χαρακτήρα της οικοτεχνίας και όχι της βιοτεχνίας. Στόχος είναι να προωθηθεί ο γαστρονομικός προορισμός και να λειτουργήσει ένα θεματικό πάρκο για την κόκκινη πιπεριά (<https://www.biomastores.gr/i-istoria-tis-karatzovitikis-piperias/>).

3.3. Μεταποίηση της πιπεριάς

Η αποξήρανση της καρατζοβίτικης κόκκινης πιπεριάς γίνεται με τον παλιό παραδοσιακό τρόπο στον «πιπερώνα» ή στο «οντάρ» όπως αποκαλείται από τους ντόπιους κατοίκους. Οι κόκκινες πιπεριές σκορπίζονται πάνω σε υπερυψωμένες σχάρες κάτω από τις οποίες σιγοκαίνε διάσπαρτες εστίες φωτιάς από ξύλο οξιάς που βρίσκεται άφθονο στην περιοχή της Αλμωπίας. Οι πιπεριές σε τακτά χρονικά διαστήματα ανακατεύονται για να αποξηρανθούν και να καπνιστούν ομοιόμορφα. Η διαδικασία του καπνίσματος τηρείται με συνέπεια, αφού τα αρώματα που παίρνει η πιπέρια κατά το κάπνισμα στο «οντάρ» κάνει το γλυκό πιπέρι-πάπρικα να ξεχωρίζει. Ο καπνός που παράγεται από το ξύλο της οξιάς προσδίδει ένα ξεχωριστό άρωμα στην πιπεριά που συνδυάζεται αρμονικά με την ελαφρά όξινη γεύση της. Τα παλαιά χρόνια η αποξήρανση γινόταν με σκοπό να συντηρηθεί το απόθεμα, καθώς το κάπνισμα αυξάνει τη διάρκεια ζωής του πιπεριού. Όταν ολοκληρωθεί η διαδικασία του καπνίσματος, οι πιπεριές αλέθονται είτε σε σύγχρονο αλεστικό μηχάνημα είτε σε παραδοσιακό νερόμυλο για να γίνουν σκόνη. Στη συνέχεια ακολουθεί το κοσκίνισμα και η αποθήκευσή τους σε γυάλινα βάζα ή σε σακιά. Έξι κιλά φρέσκιας νωπής πιπεριάς θα αποφέρουν ένα κιλό κόκκινης πιπεριάς ή καπνιστής πάπρικας (https://www.travel.gr/food_and_drink/almopia-stin-patrida-tis-karatzovit/).

Μια μικρή αλλά σημαντική ιδιαιτερότητα διαχωρίζει το καπνιστό μπούκοβο από το καπνιστό κόκκινο πιπέρι. Το καπνιστό μπούκοβο παράγεται αποκλειστικά από πιπεριές που προέρχονται από τις τελευταίες σοδειές. Οι πιπεριές αυτές είναι μικρές, έχουν αρκετούς σπόρους και λιγότερη σάρκα. Αυτός είναι και ο ουσιαστικός λόγος που η παραγωγή είναι εξαιρετικά μικρή και κυκλοφορεί σπανιότερα στην αγορά. Όλη αυτή η

διαδικασία γίνεται για να παραχθεί το τελικό προϊόν που δεν ξεπερνάει τον ένα τόνο ανά έτος (<https://cantina.protothema.gr/chrisima/themata-chrisima/pos-kapnizoun-to-piperi-stin-aridaia/>).

4. Δυνατότητα δημιουργίας του συνεταιρισμού

Μέχρι σήμερα υπάρχουν μεμονωμένοι παραγωγοί οι οποίοι σε 3-4 χωριά της Αλμωπίας καλλιεργούν μεμονωμένα και χωρίς καμία επικοινωνία μεταξύ τους μικρές εκτάσεις από την παραδοσιακή ποικιλία της κόκκινης πιπεριάς και παράγουν με τον παραδοσιακό τρόπο ο καθένας ένα μία μικρή ποσότητα από το γνωστό καρύκευμα στις διάφορες παραλλαγές του. Αυτή η αποξένωση των παραγωγών μεταξύ τους καθιστά ολοένα και δυσκολότερη την διατήρηση ικανών εκτάσεων καλλιέργειας της τοπικής ποικιλίας, με αποτέλεσμα να υπάρχει και μικρή παραγωγή αλλά και πρόβλημα στη διάθεση των τελικών προϊόντων, καθώς ο καθένας μόνος του πουλάει σε όποια αγορά βρει ζήτηση και σε ότι τιμή του πάρουν ένα προϊόν το οποίο είναι δύσκολο στην καλλιέργεια και τη μεταποίηση και θα έπρεπε να έχει συγκεκριμένη υπεραξία στην αγορά. Η λειτουργία του συνεταιρισμού θα προσπαθήσει να κάνει τα μέλη να συνεργαστούν μεταξύ σε όλες τις φάσεις από την καλλιέργεια έως τη μεταποίηση και τη διάθεση του καρατζοβίτικου πιπεριού, όλοι μαζί θα καταφέρουν καλύτερα την διάσωση αλλά και την αναβίωση του.

Βασικός σκοπός της ίδρυσης του αγροτικού συνεταιρισμού «Κόκκινης Πιπεριάς-Καρατζοβίτικης» είναι η ευημερία των μελών-παραγωγών του, δηλαδή η βελτίωση της οικονομικής, κοινωνικής και της πολιτιστικής τους θέσης. Οι στόχοι της ίδρυσης είναι η εξής:

1. Μεγιστοποίηση των ωφελειών για τα μέλη του, με τις δυνατότητες που έχουν να πετύχουν υψηλότερες τιμές στην αγορά και μεγαλύτερες ποσότητες πώλησης των προϊόντων της παραδοσιακής κόκκινης πιπεριάς, με αποτέλεσμα την αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματός τους.
2. Ελαχιστοποίηση των δαπανών που απαιτούνται για την παραγωγή των προϊόντων ή και προσφοράς υπηρεσιών προς τα μέλη του, με τη μείωση του κόστους παραγωγής και εμπορίας της πιπεριάς και των προϊόντων της μεταποίησής της και τη διάθεση γεωργικών εφοδίων για την καλλιέργεια της πιπεριάς σε χαμηλές τιμές. Έτσι και πάλι θα κατορθώσουν να αυξήσουν τα καθαρά εισοδήματα των μελών-παραγωγών.
3. Προσφορά περισσότερων υπηρεσιών προς τα μέλη του. Για παράδειγμα η προμήθεια γεωργικών εφοδίων, η παραγωγή-μεταποίηση και διάθεση κόκκινης πιπεριάς και προϊόντων αυτής (όπως είναι το κόκκινο καπνιστό πιπέρι), πιστωτικές και ασφαλιστικές εργασίες κ.ά. (Καμενίδης, 1998).

4. Προσφορά καλύτερων υπηρεσιών στους παραγωγούς-μέλη του. Για παράδειγμα, η αγορά από τους παραγωγούς όλης της διαθέσιμης ποσότητας πιπεριάς, με την άμεση πληρωμή των παραγωγών κατά την αγορά των προϊόντων τους, τιμολόγηση των προϊόντων τους με ποιοτικά κριτήρια κ.ά.

5. Εξασφάλιση κοινωνικής δικαιοσύνης στους παραγωγούς-μέλη ότι πετυχαίνουν τιμή ανάλογη της ποιότητας των προϊόντων που παραδίδουν στον συνεταιρισμό και ότι για τη ποιότητα των προϊόντων που αγοράζουν οι καταναλωτές πληρώνουν και την ανάλογη τιμή.

6. Διαφύλαξη της υγείας του καταναλωτικού κοινού, με τη διάθεση άριστων ποιοτικών προϊόντων κόκκινης πιπεριάς, αγνών και ανόθευτων.

7. Ανύψωση του μορφωτικού επιπέδου των μελών του, εξαιτίας της πραγματοποίησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων όπως είναι διαλέξεις, σεμινάρια, έκδοση περιοδικού και συνεχή, αντικειμενική και πλήρη ενημέρωση για το κόκκινο πιπέρι και το συνεργατισμό (Κιτσοπανίδης κ.ά., 2003).

Η ομάδα δράσης για την καρατζοβίτικη πιπεριά είναι μία ανεξάρτητη ομάδα παραγωγών αλλά και επιστημόνων που αποτελείται από δώδεκα άτομα και φιλοδοξεί να δημιουργήσει έναν νέο συνεταιρισμό πρότυπο παραγωγής αλλά και εμπορίας της παραδοσιακής ντόπιας ποικιλίας πιπεριάς. Η ομάδα, στηριζόμενη στη γνώση των παραγωγών-μελών αλλά και στην κατάρτιση-εμπειρία των γεωπόνων της περιοχής σε θέματα σχετικά, όπως η φυτοπροστασία ή το marketing του προϊόντος, φιλοδοξούν να φανούν αντάξιοι της φήμης και της ποιότητας ενός ιδιαίτερου και σημαντικού προϊόντος. Πιστεύουν ότι η καρατζοβίτικη πιπεριά μπορεί να διεκδικήσει ένα μερίδιο στην τοπική αλλά και στην ευρύτερη αγορά. Για να το πετύχουν αυτό θα πρέπει η παραγωγή της να γίνει στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης ή βιολογικής διαχείρισης, από μία οργανωμένη ομάδα παραγωγών-μελών και με την επίβλεψη εξειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού. Επίσης, θα πρέπει να δοθεί βαρύτητα στην κατάλληλη συσκευασία και στην αποτελεσματική προώθηση των προϊόντων αξιοποιώντας σύγχρονες μεθόδους marketing.

Η πιστοποίηση κατά Π.Ο.Π ή Π.Γ.Ε είναι κατάλληλη για να περιοριστεί ο αθέμιτος ανταγωνισμός και να αναδειχθούν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του προϊόντος που συνδέονται άρρηκτα με τη γη και τους ανθρώπους (https://agrotica.blogspot.com/2011/12/blog-post_2150.html).

Στόχος της ομάδας δράσης για την καρατζοβίτικη πιπεριά είναι η καλλιέργεια της γης με την ιδιαίτερη φροντίδα για την παραδοσιακή ποικιλία και τον σεβασμό στην προστασία του υδάτινου πλούτου της περιοχής και του εδάφους. Αποκλείοντας από την καλλιέργεια τα χημικά σκευάσματα, χρησιμοποιώντας βιολογικές μεθόδους παραγωγής και αξιοποιώντας γνώσεις και εμπειρία από την παραδοσιακή γεωργία της περιοχής. Η ομάδα παραγωγών γνωρίζει πολύ καλά ότι η καλλιέργεια παλαιών παραδοσιακών ποικιλιών είναι μονόδρομος για την αειφόρο ανάπτυξη αλλά και για την παραγωγή βιολογικών προϊόντων υψηλής διατροφικής αξίας, σε αντίθεση με τα κοινά υβρίδια που ευρέως χρησιμοποιούνται στην καλλιέργεια της κόκκινης πιπεριάς. Οι παραδοσιακές ποικιλίες δεν μολύνουν τη γη και υποστηρίζουν τα φυτά στην ομαλή ανάπτυξή τους, ώστε να δώσουν καρπούς υγιεινούς, νόστιμους και διατροφικά ισχυρούς.

Ο συνεταιριστικός χαρακτήρας αυτού του εγχειρήματος φιλοδοξεί να πρωτοστατήσει στην ανάπτυξη και δημιουργία ενός συστήματος αυτοοργάνωσης της παραγωγής τροφίμων και συλλογικής πρωτοβουλίας, το οποίο ουδόλως σχετίζεται με τα μεγάλα σχήματα παραγωγής που τείνουν να ελέγχουν το σύνολο της γεωργικής παραγωγής του πλανήτη, καθιστώντας τους πολίτες έρμαιο στα συμφέροντα των πολυεθνικών εταιρειών. Όραμα της υπό ίδρυσης ομάδας δράσης είναι να μοιραστεί με τον υπόλοιπο κόσμο της περιοχής, την αγάπη για τη γη και τις παραδοσιακές ντόπιες ποικιλίες και, ακόμη, να δώσει ώθηση στην παραγωγή αγνών προϊόντων εξαιρετικής ποιότητας, αξιοποιώντας βιώσιμες πρακτικές που αποσκοπούν στην προστασία του περιβάλλοντος.

4.1. Οι τρόποι επίτευξης των σκοπών του συνεταιρισμού

1. Η προμήθεια και διανομή γεωργικών εφοδίων στους παραγωγούς-μέλη του συνεταιρισμού, τα οποία θα χρησιμοποιηθούν στην καλλιέργεια και παραγωγή της κόκκινης πιπεριάς.
2. Η συλλογική καλλιέργεια κόκκινης πιπεριάς, με την εξασφάλιση των απαραίτητων καλλιεργητικών φροντίδων, όπως για παράδειγμα η καταπολέμηση φυτοπαθολογικών ασθενειών της πιπεριάς.
3. Η μεταποίηση της κόκκινης πιπεριάς, ώστε να επιτευχθεί ευκολότερα η διάθεσή της σε μεγαλύτερα τμήματα της αγοράς και να αυξηθούν κατ' αυτόν τον τρόπο τα εισοδήματα των μελών του συνεταιρισμού.

4. Η εμπορία των προϊόντων της πιπεριάς ως κύριο έργο του συνεταιρισμού, γιατί από την επιτυχία του εγχειρήματος αυτού θα εξαρτηθεί το επίπεδο των εισοδημάτων των μελών-παραγωγών.
5. Η ανάληψη πιστωτικών εργασιών από τον συνεταιρισμό για την έγκαιρη πραγματοποίηση των διάφορων παραγωγικών διαδικασιών, οι οποίες θα συμβάλλουν στη βελτίωση της θέσης των μελών του συνεταιρισμού.
6. Η ασφάλιση προϊόντων και κεφαλαίων του συνεταιρισμού ώστε να διασφαλιστούν τα εισοδήματα των μελών του (<https://eclass.upatras.gr/modules/document/file.php/DEAPT147/1%CE%B7%20%CE%A0%CE%B1%CF%81%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%B1%CF%83%CE%B7%20%CE%95%CE%B9%CF%83%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B3%CE%B7.pdf>).

4.2. Η οργανωτική δομή του συνεταιρισμού

Οι συνεργατικές μορφές των Ομάδων Παραγωγών και των Οργανώσεων Παραγωγών έχουν δημιουργηθεί πριν από σχεδόν πενήντα χρόνια από τη νομοθεσία της τότε Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, σημερινή Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι δύο αυτές συσσωματώσεις αποτελούν τους βασικούς μοχλούς της αγροτικής δραστηριότητας εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μέσα από αυτές διανέμονται οι πόροι της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής κυρίως από τον Πυλώνα II σε παραγωγούς αγροτικών προϊόντων. Όλες οι δράσεις αναγνωρίζονται θεσμικά από τον Κανονισμό (ΕΚ) 1308/2013 δημιουργώντας έτσι υπεραξία μέσω της οριζόντιας συνεργασίας σε επίπεδο πρωτογενούς παραγωγής (Φεφές, χ.χ).

Στους αγροτικούς συνεταιρισμούς ανήκουν όλοι οι συνεταιρισμοί των Ελλήνων αγροτών καθώς επίσης και οι Ομάδες Παραγωγών, καθεστώ που ισχύει σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Αποστολόπουλος, 2019).

Για να δικαιολογηθούν οι διάφορες συλλογικές δραστηριότητες που αναλαμβάνουν οι γεωργοί, όχι μόνο με τη νομική μορφή του συνεταιρισμού αλλά και με άλλες νομικές μορφές, όπως για παράδειγμα της εταιρείας, χρησιμοποιήθηκε από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα ένας ευρύτερος όρος «Ομάδες Παραγωγών» (producer groups) για να

καλύπτεται πλέον κάθε μορφή της συλλογικής δράσης. Η Κοινότητα επιδιώκει την ενδυνάμωση των ομάδων παραγωγών, δίνοντας κίνητρα ίδρυσης αλλά και πρώτης λειτουργίας, με απώτερο σκοπό την καλύτερη οργάνωση της προσφοράς των γεωργικών προϊόντων. Η νομική μορφή των οργανώσεων παραγωγών δεν αποτελεί πλέον περιοριστικό στοιχείο, έτσι οι συνεταιρισμοί θα μπορούν να αναγνωρίζονται ως ομάδες παραγωγών, εφόσον και το καταστατικό τους θα περιλαμβάνει τους απαιτούμενους για τις ομάδες παραγωγών όρους. Με αποτέλεσμα σε ολόκληρο τον ευρωπαϊκό χώρο η συντριπτική πλειοψηφία των ομάδων παραγωγών να αποτελούν τους συνεταιρισμούς (Παπαγεωργίου, 2015).

4.3. Γιατί είναι αναγκαιότητα η οργάνωση των παραγωγών σε ομάδες

Η οργάνωση των σύγχρονων αγορών (μαζικές προμήθειες από μεγάλες αλυσίδες καταστημάτων πώλησης αγροτικών προϊόντων) δημιούργησε την ανάγκη για προμήθειες μεγάλων ποσοτήτων προϊόντων με συγκεκριμένες προδιαγραφές και ανταγωνιστικές τιμές, δηλαδή στην οργάνωση της παραγωγής. Οργάνωση της παραγωγής σημαίνει την ικανοποίηση του τρίπτυχου Ποιότητα (συγκεκριμένες προδιαγραφές) - Ποσότητα - Τιμή. Οι ομάδες των παραγωγών μπορούν να διαθέτουν πιο άμεσα τα προϊόντα τους στην αγορά ή μέσω συμβολαιακών σχέσεων με εμπόρους-διανομείς. Οι συλλογικές μορφές οργάνωσης βελτιώνουν μια σειρά από ζητήματα που σχετίζονται με τις εγγενείς αδυναμίες της ελληνικής γεωργίας (μικρός και πολυτεμαχισμένος κλήρος, μεγάλο κόστος της παραγωγής, πρόσβαση στην αγορά μικρών ποσοτήτων παραγωγής κλπ.).

4.4. Ενίσχυση της διαπραγματευτικής ισχύος των γεωργών

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπάρχουν 11 εκατομμύρια γεωργοί και πολλοί από αυτούς εργάζονται σε σχετικά μικρές οικογενειακές γεωργικές εκμεταλλεύσεις που λειτουργούν ανεξάρτητα η μία από την άλλη. Στην άλλη πλευρά, τόσο οι μεταποιητές όσο και οι έμποροι λιανικής των αγροτικών προϊόντων είναι πολύ πιο συνδεδεμένοι στις δραστηριότητές μεταξύ τους. Αυτή η ασύμμετρη διαπραγματευτική ισχύς είναι που δυσκολεύει τους γεωργούς στην προάσπιση των συμφερόντων τους κατά τη διαπραγμάτευση με όλους τους άλλους παράγοντες που έχουν ρόλο στην αλυσίδα του εφοδιασμού. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, για να ενισχύσει τη συλλογική διαπραγματευτική ισχύ

που πρέπει έχουν οι γεωργοί, στηρίζει όλους εκείνους τους γεωργούς που επιθυμούν να συνεργαστούν με άλλους γεωργούς στο πλαίσιο των «οργανώσεων παραγωγών». Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Ένωση στηρίζει και όλους όσους επιθυμούν να συνεργαστούν με τους εταίρους τους που ασχολούνται με την μεταποίηση ή την εμπορική προώθηση στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων (αγροτικών προϊόντων), στο πλαίσιο ευρύτερων ενώσεων οι οποίες είναι γνωστές ως διεπαγγελματικές οργανώσεις (https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/agri-food-supply-chain/producer-and-interbranch-organisations_el).

4.5. Οργανώσεις παραγωγών

Οι οργανώσεις παραγωγών (ΟΠ) και οι ενώσεις οργανώσεων παραγωγών (ΕΟΠ) βοηθούν τους γεωργούς να μειώνουν το κόστος των συναλλαγών τους και να συνεργάζονται για την επιτυχή μεταποίηση και την εμπορική προώθηση των αγροτικών προϊόντων τους. Οι οργανώσεις παραγωγών ενισχύουν τη συλλογική διαπραγματευτική ισχύ των γεωργών με τους εξής τρόπους:

1. Συγκέντρωση της προσφοράς (ποσότητα κόκκινης πιπεριάς).
2. Βελτίωση της εμπορικής προώθησης (στις αγορές στόχους των προϊόντων της κόκκινης πιπεριάς).
3. Παροχή τεχνικής και υλικοτεχνικής υποστήριξης στα μέλη τους (τεχνογνωσία στις καλλιέργειες της παραδοσιακής ποικιλίας κόκκινης πιπεριάς).
4. Συμβολή στη διαχείριση της ποιότητας (ποιοτικός έλεγχος των προϊόντων της πιπεριάς).
5. Μεταφορά της γνώσης (εκπαίδευση παραγωγών σε θέματα που αφορούν την ομάδα) (https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/agri-food-supply-chain/producer-and-interbranch-organisations_el).

4.6. Κριτήρια αναγνώρισης

Για να αναγνωριστεί μια οργάνωση παραγωγών σε οποιονδήποτε γεωργικό τομέα οφείλει:

1. Να έχει συσταθεί με πρωτοβουλία των ίδιων των παραγωγών
2. Να αποτελείται και να ελέγχεται από τους παραγωγούς ενός συγκεκριμένου γεωργικού τομέα

3. Να υποβάλει αίτηση στη χώρα της ΕΕ στην οποία έχει την έδρα της
4. Να πραγματοποιεί τουλάχιστον μία από τις δραστηριότητες που απαριθμούνται στην ενωσιακή νομοθεσία, όπως είναι η από κοινού μεταποίηση, διανομή, μεταφορά ή συσκευασία των αγροτικών προϊόντων
5. Να επιδιώκει τουλάχιστον έναν από τους συγκεκριμένους στόχους που αναφέρονται στη γεωργική νομοθεσία, όπως η βελτιστοποίηση του κόστους παραγωγής ή η ανάπτυξη πρωτοβουλιών στον τομέα της προώθησης και της εμπορίας.

Επιπλέον, οι οργανώσεις παραγωγών πρέπει να πληρούν ορισμένα πρόσθετα κριτήρια, όπως το να διαθέτουν έναν ελάχιστο αριθμό μελών και/ή να καλύπτουν προϊόντα ελάχιστου όγκου ή ελάχιστης αξίας. Υπάρχουν επίσης ορισμένες απαιτήσεις όσον αφορά το καταστατικό τους. Συγκεκριμένα, το καταστατικό πρέπει να επιτρέπει στα μέλη της οργάνωσης να ασκούν έλεγχο με δημοκρατικό τρόπο.

Οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορούν να αναγνωρίζουν τις οργανώσεις παραγωγών κατόπιν σχετικού αιτήματος. Οι χώρες της ΕΕ είναι υποχρεωμένες να αναγνωρίζουν οργανώσεις παραγωγών από τους τομείς των οπωροκηπευτικών, του ελαιολάδου και των επιτραπέζιων ελιών, των μεταξοσκωλήκων, του λυκίσκου, του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων. Οι χώρες της ΕΕ μπορούν επίσης να αναγνωρίζουν ενώσεις οργανώσεων παραγωγών, με βάσει τα ίδια κριτήρια που ισχύουν για τις οργανώσεις παραγωγών (https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/agri-food-supply-chain/producer-and-interbranch-organisations_el).

4.7. Οι δραστηριότητες του συνεταιρισμού

Ο συνεταιρισμός ως οικονομική οντότητα θα πρέπει να πραγματοποιεί διάφορες οικονομικές δραστηριότητες προκειμένου να ωφελήσει τα μέλη-αγρότες του. Οι κυριότερες οικονομικές δραστηριότητες που θα πραγματοποιεί είναι οι εξής:

1. Η προμήθεια και η διανομή διαφόρων γεωργικών εφοδίων προς τα μέλη του
2. Η μεταποίηση της κόκκινης πιπεριάς σε διαφορετικά προϊόντα
3. Η εμπορία όλων των προϊόντων της κόκκινης πιπεριάς στην αγορά
4. Οι εξαγωγές των προϊόντων της κόκκινης πιπεριάς (Καμενίδης, 1998).

4.7.1. Προμηθευτικές δραστηριότητες

Ο συνεταιρισμός θα διαθέτει στα μέλη του γεωργικά εφόδια, όπως είναι τα απαραίτητα λιπάσματα, οι σπόροι-φυτά, τα φυτοφάρμακα, τα βιολογικά σκευάσματα κ.λπ., τα οποία θα προμηθεύεται από τους εισαγωγείς, τις βιομηχανίες ή τους χονδρεμπόρους, που τα εισάγουν, τα παράγουν ή τα διακινούν χονδρικά. Η διανομή τους είναι ένα σπουδαίο οικονομικό έργο του συνεταιρισμού, γιατί θα συμβάλλει στην αύξηση και τη βελτίωση της παραγωγής κόκκινης πιπεριάς και συνεπώς στην αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος των μελών-παραγωγών (Καμενίδης, 1998).

4.7.2. Η μεταποίηση της κόκκινης πιπεριάς

Μεγάλη είναι για το συνεταιρισμό η σπουδαιότητα που έχει η μεταποίηση της κόκκινης πιπεριάς και η δημιουργία προϊόντων προς διάθεση στην αγορά, με συνέπεια την αύξηση του εισοδήματος των παραγωγών του.

4.7.3. Εμπορία των προϊόντων της κόκκινης πιπεριάς

Ο συνεταιρισμός θα πρέπει να αναλάβει σημαντικές εμπορικές δραστηριότητες (ενέργειες marketing) για να μπορέσει να διαθέσει τα προϊόντα της μεταποιητικής μονάδας του και συνεπώς να βελτιώσει έτσι τα εισοδήματα των μελών-παραγωγών.

4.7.4. Εξαγωγές Κόκκινης Πιπεριάς

Σημαντική για το συνεταιρισμό και τα μέλη του θεωρείται η προοπτική που έχουν να εξάγουν τα προϊόντα τους σε αγορές του εξωτερικού και να συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη και στη βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου με το συνάλλαγμα που εισρέει στην Ελλάδα με τις εξαγωγές τους (Καμενίδης, 1998)

4.8. Marketing αγροτικών προϊόντων του συνεταιρισμού

4.8.1. Γενικά

Marketing Αγροτικών Προϊόντων ή Αγροτικό Marketing ονομάζεται το σύνολο των οικονομικών δραστηριοτήτων, οι οποίες θα πραγματοποιηθούν από τον αγροτικό συνεταιρισμό από τη στιγμή που τα προϊόντα (πιπεριές-μεταποιημένα προϊόντα κόκκινης πιπεριάς) θα παραληφθούν από τους παραγωγούς στους τόπους όπου γίνεται η παραγωγή τους, μέχρι εκείνη τη στιγμή που θα παραδοθούν στα χέρια των καταναλωτών (αγορά). Το

Αγροτικό Marketing σχετίζεται, ακόμη, με την καθοδήγηση της αγροτικής παραγωγής προς τα προϊόντα εκείνα που έχουν ζήτηση στην αγορά (δημιουργία νέων καινοτόμων προϊόντων).

Από τα προαναφερθέντα συμπεραίνεται ότι το Αγροτικό Marketing δεν περιλαμβάνει μόνο τη διάθεση αγροτικών προϊόντων με τη στενή έννοια, αλλά περικλείει μία ολόκληρη δέσμη σημαντικών δραστηριοτήτων οι οποίες πραγματοποιούνται σε όλο το φάσμα που παρεμβάλλεται μεταξύ της παραγωγής και της κατανάλωσης των αγροτικών προϊόντων. Τέτοιες διαφορετικές δραστηριότητες είναι η μεταποίηση, η τυποποίηση, η συσκευασία, η αποθήκευση, οι μεταφορές, η έρευνα αγοράς, η διαφήμιση, κ.ά. Το έργο που επιτελεί το Marketing Αγροτικών Προϊόντων είναι διττό, από τη μία προωθεί τα ήδη παραχθέντα προϊόντα από τους τόπους της παραγωγής τους στα κέντρα της κατανάλωσής τους και από την άλλη οδηγεί την αγροτική παραγωγή προς εκείνα τα προϊόντα που θα ζητηθούν από την αγορά (Καμενίδης, 2018).

Σχήμα 2-1 Ένα προτεινόμενο μείγμα μάρκετινγκ

για κοινωνικές επιχειρήσεις

Πηγή: Διακυβέρνηση και Επιχειρηματικότητα Συνεταιριστικών Εγχειρημάτων

4.8.2. Οι στόχοι του Αγροτικού Marketing στον συνεταιρισμό

Οι στόχοι του Αγροτικού Marketing είναι διαφορετικοί για τον μεμονωμένο παραγωγό ή τον καταναλωτή. Οι στόχοι αυτοί μπορεί να είναι η μεγιστοποίηση των οφελών από τους διαθέσιμους πόρους και η επέκταση των δραστηριοτήτων του marketing, προκειμένου να αυξηθεί το εισόδημα των μελών. Με μια πιο κοινωνική προσέγγιση, οι στόχοι αυτοί μπορούν να ενθαρρύνουν την περισσότερο αποδοτική κατανομή των πόρων, τη δημιουργία ευμάρειας, την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης και γενικότερα την ευημερία της κοινωνίας. Σύμφωνα με κάποιες άλλες σημαντικές θεωρήσεις, οι στόχοι μπορούν να συμβάλλουν στη βελτίωση της κατανομής του εισοδήματος ανάμεσα σε διάφορους τομείς της οικονομίας και στη διατήρηση κάποιας σταθερότητας της προσφοράς και της ζήτησης για τα εμπορεύσιμα προϊόντα (https://mind.prismsrl.it/wp-content/uploads/2017/03/Agricultural-Entrepreun_marketing.pdf)

4.8.3. Οι λειτουργίες του Marketing

Λειτουργίες του Marketing (marketing functions) ή Υπηρεσίες Marketing (marketing services) ονομάζονται εκείνες οι επιχειρηματικές δραστηριότητες του αγροτικού συνεταιρισμού, που θα πραγματοποιηθούν για την προώθηση των αγροτικών προϊόντων της κόκκινης πιπεριάς από την Αλμωπία, που είναι ο τόπος παραγωγής, μέχρι τα κέντρα της κατανάλωσης (Ελλάδα και εξωτερικό) και, επίσης, για τον προσανατολισμό της παραγωγής προς τις νέες ανάγκες που έχει η αγορά.

Οι κυριότερες λειτουργίες άσκησης εμπορίας των αγροτικών προϊόντων είναι οι παρακάτω:

1. Η συγκέντρωση, δηλαδή η συλλογή των ανεπεξέργαστων προϊόντων από τα σημεία όπου πραγματοποιείται η πρωτογενή παραγωγή μέχρι τα κέντρα επεξεργασίας τους (Αλμωπία).
2. Η τυποποίηση, δηλαδή ο διαχωρισμός των αγροτικών προϊόντων σε ποιότητες (ποιοτική τμηματοποίηση) και, στη συνέχεια, η ανάλογη τιμολόγησή τους.
3. Η συσκευασία τους σε ειδικά υλικά (διαφορετικά ειδικά υλικά) για την προστασία τους και την αποτελεσματική μεταφορά τους.
4. Η ταυτοποίησή τους, δηλαδή ο προσδιορισμός της ταυτότητας των αγροτικών προϊόντων (πιστοποιήσεις-σημάνσεις), η οποία επιτυγχάνεται με τη βοήθεια των εμπορικών σημάτων των φορέων εμπορίας που τα διακινούν.

5. Η μεταποίηση, δηλαδή η επεξεργασία και ο μετασχηματισμός που υφίστανται τα πρωτογενή αγροτικά προϊόντα, ώστε να ικανοποιούν τις νέες ανάγκες των ανθρώπων για καινοτομικά προϊόντα.
6. Η αποθήκευση, δηλαδή η διατήρηση των αγροτικών προϊόντων αναλλοίωτα σε ειδικούς χώρους που θα διαμορφωθούν από τον συνεταιρισμό μέχρι τη στιγμή που θα προωθηθούν στην αγορά.
7. Οι μεταφορές των αγροτικών προϊόντων, δηλαδή η διακίνησή τους με μέσα μεταφοράς από τα κέντρα μεταφοράς (περιοχή παραγωγής) ως τα κέντρα κατανάλωσης.
8. Η πληροφόρηση από την αγορά, δηλαδή εκείνη η διαδικασία τακτικής συλλογής, επεξεργασίας και διάδοσης των στοιχείων σχετικά με το περιβάλλον και την επιχείρηση για την ορθολογική λήψη των αποφάσεων για τη διάθεση των αγροτικών προϊόντων.
9. Η έρευνα αγοράς, η οποία αφορά τη μέθοδο περιπτωσιακής συγκέντρωσης λεπτομερών στοιχείων για κάποιο συγκεκριμένο θέμα ή ένα πρόβλημα εμπορίας που πιθανόν να υπάρχει και για το οποίο επιδιώκεται η επίλυσή του.
10. Η διαφήμιση, η οποία περιλαμβάνει τη μαζική, τυποποιημένη, απρόσωπη και πληροφορημένη ενημέρωση των υποψήφιων αγοραστών για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κόκκινης πιπεριάς, με σκοπό να πεισθούν να την αγοράσουν.
11. Η ανάληψη των κινδύνων της εμπορίας, δηλαδή η αποδοχή από τους φορείς της εμπορίας όλων εκείνων των κινδύνων που διατρέχουν τα προϊόντα κατά τη διακίνησή τους από τους τόπους παραγωγής μέχρι και τους τόπους κατανάλωσης.
12. Η χρηματοδότηση, δηλαδή η διαδικασία της χορήγησης των απαιτούμενων κεφαλαίων στους φορείς εμπορίας των αγροτικών προϊόντων για να διευκολυνθεί και να επιταχυνθεί η εμπορία τους.
13. Η τιμολόγηση, δηλαδή η διαδικασία καθορισμού των τιμών στα προϊόντα, από τους φορείς εμπορίας-συνεταιρισμός, για να διευκολυνθεί η διαδικασία της ανταλλαγής και, συνεπώς, η μεταβίβαση της κυριότητας από τους πωλητές στους αγοραστές των προϊόντων και έτσι να επιτευχθεί ο στόχος του φορέα εμπορίας, που είναι η είσοδος στην αγορά.
14. Η αγορά, που είναι η διαδικασία κατά την οποία οι αγοραστές αποκτούν την κυριότητα ενός προϊόντος από τους πωλητές-παραγωγούς που το διαθέτουν-πωλούν.
15. Η πώληση των προϊόντων, δηλαδή η διαδικασία της μεταβίβασης της κυριότητας των αγροτικών προϊόντων από τους πωλητές στους αγοραστές τους (Καμενίδης, 2018).

5. Μεθοδολογία διερεύνησης απόψεων υποψηφίων μελών για τη δυνατότητα δημιουργίας αγροτικού συνεταιρισμού «Κόκκινης Πιπεριάς-Καρατζοβίτικης»

Με τον όρο «έρευνα» αναφερόμαστε στη συστηματική μέθοδο που αποσκοπεί στην εξεύρεση λύσης για ένα ζήτημα, μέσω της συλλογής γεγονότων-συμβάντων ή δεδομένων. Η διαδικασία που ακολουθείται είναι συγκεκριμένη, και αποτελείται από μία σειρά ενεργειών για την εξαγωγή συγκεκριμένων συμπερασμάτων, είτε με ορισμένες γενικεύσεις για κάποια θεωρητική διατύπωση είτε με τη μορφή λύσεων προς το σχετικό υπάρχον ζήτημα. Η έρευνα θεωρείται μια πρωτότυπη συμβολή στο υπάρχον απόθεμα της γνώσης με απώτερο σκοπό την ευρύτερη ανάπτυξή της. Επομένως, η έρευνα πεδίου θα μπορούσε να οριστεί ως «η επιστημονική και συστηματική αναζήτηση κατάλληλων πληροφοριών για ένα συγκεκριμένο θέμα».

Ο σχεδιασμός μιας έρευνας περιλαμβάνει τις εξής βασικές παραμέτρους:

- Βασικοί σκοποί της έρευνας,
- Λογική της έρευνας,
- Μονάδες ανάλυσης που περιλαμβάνει το τί ή ποιος θα μελετηθεί,
- Εναλλακτικοί τρόποι διαχείρισης του χρόνου στην έρευνα, συγχρονικές και διαχρονικές μελέτες (Χαλικιάς & Μανωλέσου, 2015).

Σκοπός της έρευνας είναι να δώσει επιστημονικά τεκμηριωμένες απαντήσεις στα ερωτήματα που τίθενται και να ανακαλύψει την αλήθεια που είναι κρυμμένη ή δεν έχει ανακαλυφθεί μέχρι στιγμής (Γαρεφαλάκης & Κουτούπης, 2020).

Στην προκειμένη εργασία ο κύριος στόχος είναι η συλλογή και η επεξεργασία πληροφοριών και δεδομένων για τη διερεύνηση της δυνατότητας δημιουργίας ενός αγροτικού συνεταιρισμού «Κόκκινης Πιπεριάς-Καρατζοβίτικης».

Η δειγματοληπτική έρευνα, η οποία χρησιμοποιείται συχνά τα τελευταία χρόνια, είναι η διαδικασία κατά την οποία ο ερευνητής επιλέγει ένα δείγμα από τους ερωτώμενους και στη συνέχεια υποβάλλει στον καθένα από αυτούς ένα τυποποιημένο ερωτηματολόγιο. Αυτού του είδους η έρευνα είναι η καλύτερη διαθέσιμη μέθοδος, εφόσον πρόκειται για τη συλλογή πρωτότυπων δεδομένων, καθώς παρέχει τη δυνατότητα να περιγράψει έναν

πληθυσμό τόσο μεγάλο, που θα ήταν αδύνατο να παρατηρηθεί άμεσα με διαφορετικό τρόπο. Οι δειγματοληπτικές έρευνες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για περιγραφικούς, διερευνητικούς και ερμηνευτικούς σκοπούς (Babbie, 2018).

Ένας γενικός κανόνας είναι ότι το ερωτηματολόγιο πρέπει να είναι ξεκάθαρο και τακτοποιημένο (Babbie, 2018).

Τα ερωτηματολόγια που είναι δομημένα έχουν μία αυστηρά καθορισμένη σειρά γραπτών ερωτήσεων και χρησιμοποιούνται κυρίως σε έρευνες οι οποίες γίνονται πρόσωπο με πρόσωπο (face to face), καθώς επίσης και σε τηλεφωνικές έρευνες, διαδικτυακές και ταχυδρομικές. Στα μη δομημένα ερωτηματολόγια η σειρά των ερωτήσεων μπορεί να αλλάζει σύμφωνα με τον εκάστοτε ερευνητή, προκειμένου να διευκολύνεται η συζήτηση με τον ερωτώμενο και να γίνεται έτσι πιο ομαλή η ροή της έρευνας. Τα μη δομημένα ερωτηματολόγια χρησιμοποιούνται συνήθως σε έρευνες με ομάδες εστίασης και συνεντεύξεις σε βάθος.

Στην προσπάθεια εξεύρεσης απαντήσεων στο ερευνητικό ερώτημα που θέτουμε στην παρούσα εργασία, θα συλλέξουμε νέες πληροφορίες, δηλαδή πρωτότυπα δεδομένα από τους υποψήφιους παραγωγούς χρησιμοποιώντας δομημένα ερωτηματολόγια.

Κάθε ερωτηματολόγιο αποτελείται από διάφορα στοιχεία (items), τα οποία μπορεί να είναι ερωτήσεις που επιδέχονται μία και μοναδική απάντηση ή ερωτήσεις που επιδέχονται πολλαπλές απαντήσεις. Επίσης, μπορεί να είναι προτάσεις για τις οποίες ο ερωτώμενος καλείται να δηλώσει τον βαθμό συμφωνίας του, ή αριθμητικά πεδία που σκοπό έχουν να καταγράψουν ποσοτικές πληροφορίες.

Οι ερευνητικές μέθοδοι διακρίνονται σε ποσοτικές (quantitative), οι οποίες χρησιμοποιούν μεταβλητές που μπορούν να μετρηθούν, και σε ποιοτικές (qualitative, categorical), οι οποίες βασίζονται σε μεταβλητές που δεν μπορούν να μετρηθούν (Χαλικιάς & Μανωλέσου, 2015).

Όσον αφορά τις ερωτήσεις που παρατίθενται σε ένα ερωτηματολόγιο, αυτές χωρίζονται σε ανοικτού τύπου (ανοικτές ερωτήσεις) και κλειστού τύπου (κλειστές ερωτήσεις). Στην πρώτη περίπτωση δεν προτείνονται συγκεκριμένες τιμές απαντήσεων. Αντίθετα, ο ερωτώμενος καλείται να απαντήσει, μέσα από μία μικρή συνέντευξη, στο θέμα της κάθε ερώτησης. Η επεξεργασία τέτοιων απαντήσεων είναι συνήθως ποιοτική, αλλά υπάρχει, επίσης, η περίπτωση της κατηγοριοποίησης των απαντήσεων, ώστε με την κατάλληλη

επεξεργασία να μετασχηματιστούν, δίνοντας ποσοτικά αποτελέσματα. Δηλαδή, κάθε φορά που κάποια απάντηση ελέγχεται, γίνεται προσπάθεια να ενταχθεί σε μία από τις κατηγορίες που έχουν δημιουργηθεί από τις απαντήσεις των ερωτωμένων που ήδη έχουν καταγραφεί. Συνήθως, η συνέχεια της διαδικασίας περιλαμβάνει τον υπολογισμό των ποσοστών των ερωτωμένων που δίνουν καθεμία από τις απαντήσεις για τις οποίες ο ερευνητής κατέγραψε ποιοτικά δεδομένα από τις ερωτήσεις. Στις κλειστές ερωτήσεις υποδεικνύεται μια σειρά πιθανών απαντήσεων (σειρά τιμών) από τις οποίες ο ερωτώμενος επιλέγει μία ή περισσότερες. Οι κλειστές ερωτήσεις χρησιμοποιούνται ως επί το πλείστον στην ποσοτική ανάλυση (Ζαφειρόπουλος, 2015).

Στο ερωτηματολόγιο της παρούσας εργασίας υπάρχουν ερωτήσεις στις οποίες αντιστοιχούν πολλαπλές συγκεκριμένες απαντήσεις, ενώ υπάρχουν και ερωτήσεις στις οποίες ο ερωτώμενος απαντάει ελεύθερα με δικό του κείμενο. Τα ερωτηματολόγια θα συμπληρωθούν ύστερα από τη φυσική συνάντηση με τα υποψήφια μέλη του συνεταιρισμού.

Στις σύγχρονες έρευνες χρησιμοποιούνται, κυρίως, μετρήσεις οι οποίες είναι αντιπροσωπευτικές του πληθυσμού που ερευνάται. Ειδικά στις περιπτώσεις των ερευνών όπου οι μονάδες ανάλυσης είναι οι άνθρωποι, η απογραφή ή η μέτρηση των σχετικών παραμέτρων σε όλα τα άτομα του υπό μελέτη συνόλου ή πληθυσμού είναι κατά κανόνα αδύνατη ή και πολύ δαπανηρή. Έτσι καταλήγουμε στη λήψη ενός αντιπροσωπευτικού δείγματος, το οποίο, αν επιλεγεί σωστά, σύμφωνα με τους κανόνες που υπάρχουν για τη μέθοδο της δειγματοληψίας, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να γίνουν ευρύτερες αναφορές στον πληθυσμό. Το θέμα της δειγματοληψίας γενικά είναι αρκετά σημαντικό ενώ οι μέθοδοι που ακολουθούνται ποικίλλουν ανάλογα με τα χαρακτηριστικά, την κατανομή του πληθυσμού και το μέγεθος του δείγματος (Χαλικιάς & Μανωλέσου, 2015).

Στην παρούσα εργασία το δείγμα μας θα αποτελείται από 7-10 υποψήφια μέλη του συνεταιρισμού, δηλαδή θα αντιπροσωπεύει τουλάχιστον το 50% των υποψηφίων μελών του συνεταιρισμού. Στη συγκεκριμένη έρευνα θα χρησιμοποιήσουμε τις κλίμακες Likert οι οποίες είναι κλίμακες συμφωνίας του ερωτωμένου με μία συγκεκριμένη άποψη. Για να κατασκευαστεί μια τέτοια κλίμακα πρέπει να διατυπώσουμε καταφατικά μια πρόταση και να ζητάμε από τον ερωτώμενο να δηλώνει τον βαθμό συμφωνίας του στην πρόταση που

διατυπώσαμε. Τα σημεία-κλειδιά για τη δημιουργία μίας κλίμακας τύπου Likert είναι τα εξής:

- Η διατύπωση μιας καταφατικής πρότασης (όχι ερώτησης).
- Το αίτημα προς τον ερωτώμενο να δηλώσει το βαθμό συμφωνίας του προς τη διατυπωμένη άποψη.
- Η χρήση μιας κλιμάκωσης τιμών, συνήθως από το «διαφωνώ απόλυτα» έως το «συμφωνώ απόλυτα».

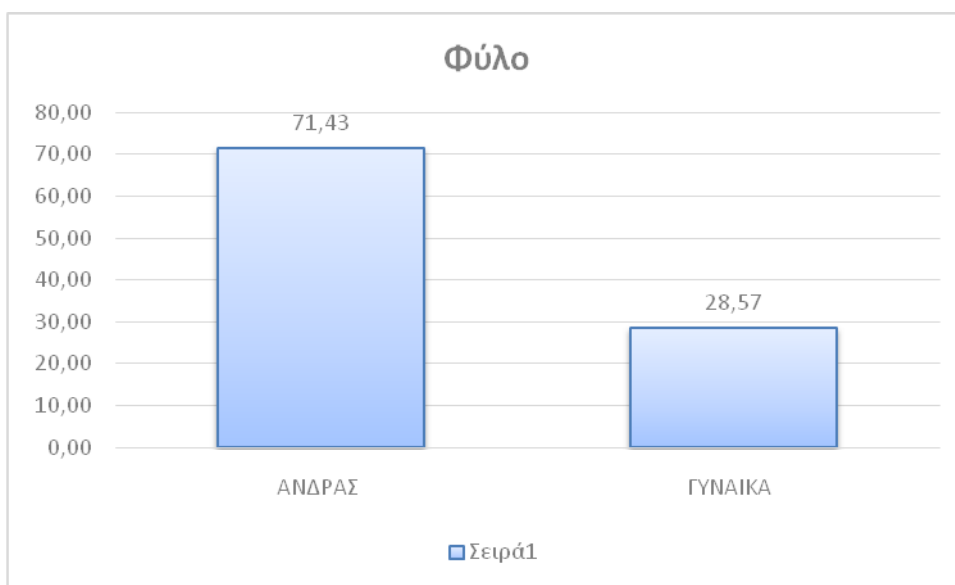
Οι κλίμακες Likert περιέχουν συνήθως πέντε τιμές απαντήσεων οι οποίες είναι οι εξής: «διαφωνώ απόλυτα», «διαφωνώ», «ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ», «συμφωνώ», «συμφωνώ απόλυτα» (Ζαφειρόπουλος, 2015).

Τα ερωτήματα που θα τεθούν στις συνεντεύξεις των υποψηφίων μελών διερευνούν τη δυνατότητα της επιτυχημένης ανταπόκρισης του συνεταιρισμού στη σύγχρονη ανταγωνιστική οικονομία και είναι τα εξής:

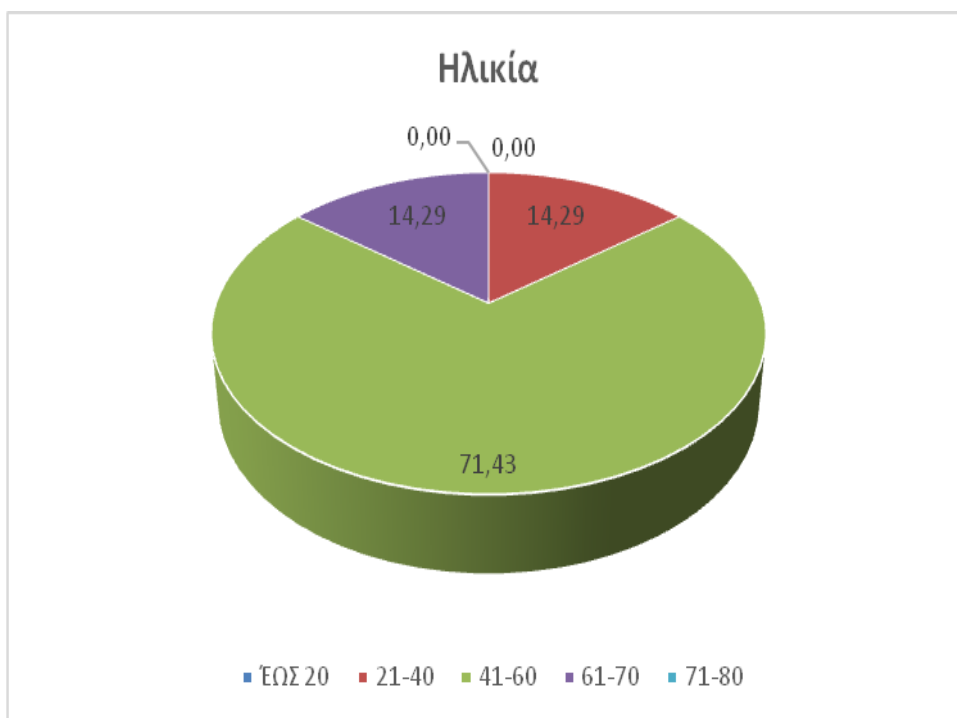
1. Θα επιτύχει τη σύνδεση με την αγορά;
2. Θα καταφέρει να δημιουργήσει ένα ισχυρό brand name (επώνυμο προϊόν);
3. Θα παρέχει τη δυνατότητα αξιόπιστης τεχνικής υποστήριξης των μελών;
4. Θα επιτυγχάνει τη συνεχή προσαρμογή στις μεταβαλλόμενες απαιτήσεις της αγοράς;
5. Θα καταφέρει να έχει τον έλεγχο στο κόστος παραγωγής του προϊόντος;
6. Θα συμβάλλει στην εκπαίδευση των παραγωγών;
7. Θα βοηθήσει στη μεγιστοποίηση των αποδόσεων;
8. Θα βελτιώσει την ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων;
9. Θα συντελέσει στη διάθεση ενός μεγαλύτερου όγκου παραγωγής και την καλύτερη διαπραγματευτική ικανότητα των μελών;
10. Θα παρέχει τη δυνατότητα συμμετοχής σε προγράμματα χρηματοδότησης;
11. Θα ενισχύσει την προσπάθεια προστασίας του περιβάλλοντος και την εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών σε μεγάλη κλίμακα;
12. Θα συμβάλλουν τα μέλη στη διαχείριση του συνεταιρισμού με τις υπάρχουσες δυνατότητες;
13. Ποια θα είναι η στάση και η συμπεριφορά απέναντι στο συνεταιρισμό; (Νηλέας-Ομάδα Παραγωγών).

6. Παρουσίαση των Αποτελεσμάτων της Έρευνας

Στην έρευνα πεδίου ανταποκρίθηκαν 7 από τα 12 υποψήφια μέλη-παραγωγών του υπό σύσταση συνεταιρισμού, τα οποία στο πρώτο μέρος της έρευνας έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά όσον αφορά το φύλο τους 5 άνδρες και 2 γυναίκες, την ηλικία τους με πέντε απαντήσεις στο ηλικιακό επίπεδο 41-60, την οικογενειακή τους κατάσταση με 6 στις 7 απαντήσεις να είναι έγγαμοι, το εκπαιδευτικό επίπεδο με τρεις απαντήσεις στο εκπαιδευτικό επίπεδο του δημοτικού και 2 μέλη να έχουν τελειώσει κάποιο ΑΕΙ παρακάτω στα διαγράμματα από 5-1 έως και 5-4 βλέπουμε τις απαντήσεις που έδωσαν.

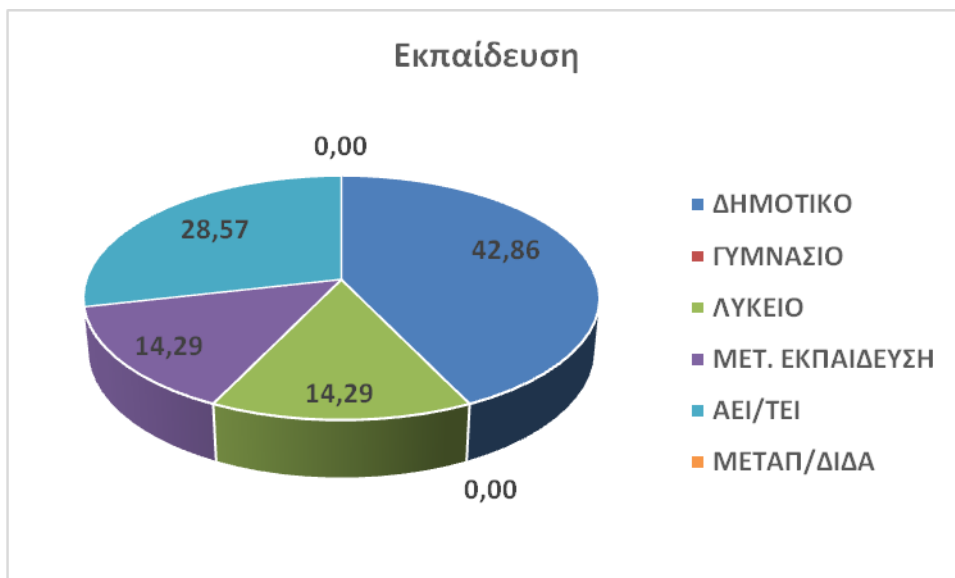
Γράφημα 5-1 Φύλο: Άνδρας-Γυναίκα

Γράφημα 5-2 Ηλικία σε έτη

Γράφημα 5-3 Οικογενειακή Κατάσταση: Έγγαμος – Άγαμος

Γράφημα 5-4 Επίπεδο Εκπαίδευσης

Στο δεύτερο μέρος της έρευνας βλέπουμε τους υποψήφιους παραγωγούς να έχουν διαφορετικά έτη εμπειρίας στις γεωργικές δραστηριότητες με τρεις στις επτά απαντήσεις να έχουν 11 μέχρι 20 χρόνια εμπειρίας και 2 απαντήσεις να βρίσκονται στο 31 μέχρι 40 χρόνια εμπειρίας τους. Βλέπουμε να ασχολούνται και με άλλες δραστηριότητες εκτός από τις αγροτικές, 4 απάντησαν ότι απασχολούνται μόνο με τη γεωργία και 3 ότι έχουν και άλλες δραστηριότητες. Ο/η σύζυγος να απασχολείται και αυτός με γεωργικές δραστηριότητες και το πλήθος των απαντήσεων είναι 3 που δεν απασχολούνται και 3 που ασχολούνται και με άλλες δραστηριότητες. Το κύριο προϊόν της καλλιέργειας τους είναι το πιπέρι και ακολουθεί ως δεύτερη παραγωγή το ροδάκινο και έπονται τα δαμάσκηνα, το κάστανο και τα σιτηρά. Μοιρασμένες σχεδόν είναι οι απαντήσεις στο αν ήταν στο παρελθόν μέλη άλλου συνεταιρισμού, 4 απάντησαν θετικά και 3 δεν ήταν στο παρελθόν μέλη κάποιου συνεταιρισμού. Περισσότερες είναι οι απαντήσεις για το μέγεθος της γεωργικής εκμετάλλευσης ανάμεσα στα 21-30 στρέμματα με 3 απαντήσεις και ακολουθεί η απάντηση 10-20 στρέμματα με 2 απαντήσεις και λιγότερες οι άλλες επιλογές. Τέλος στο δεύτερο μέρος για το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα περισσότερες είναι απαντήσεις για εισόδημα από 10.001 έως 20.000 με 3 απαντήσεις και ακολουθούν οι απαντήσεις για εισόδημα κάτω των 10.000 ευρώ με 2 απαντήσεις.

Στο τρίτο μέρος της έρευνας που αποτελεί έχουμε παραγωγούς-υποψήφια μέλη να δίνουν ελεύθερα τις δικές τους απαντήσεις στα ερωτήματα που ζητείται η άποψη τους και να

συμπληρώνεται η έρευνα στο τρίτο μέρος με μία ποσοτική ανάλυση στις ερωτήσεις που εμπεριέχει.

Στο ερώτημα ποια είναι η γνώμη τους για τη δημιουργία ενός νέου αγροτικού συνεταιρισμού με αντικείμενο την παραδοσιακή ποικιλία της κόκκινης πιπεριάς-καρατζοβίτικης, τα υποψήφια μέλη τη βλέπουν θετικά και ως μία ιδιαίτερα καλή ιδέα, επίσης ως μία διέξοδο που θα τους δώσει επιπλέον λύσεις για την καλλιέργεια της παραδοσιακής πιπεριάς. Πιστεύουν ότι αριθμητικά είναι λίγοι εκείνοι οι παραγωγοί του χωριού και της ευρύτερης περιοχής της Αλμωπίας που ασχολούνται με την καλλιέργεια της παραδοσιακής κόκκινης πιπεριάς και τα στρέμματα που καλλιεργούνται δεν επαρκούν για να επιβιώσει να σταθεί ένας νέος συνεταιρισμός, μία καινούργια προσπάθεια που θα ασχολείται αποκλειστικά και μόνο με την πιπεριά. Κρίνεται από τους παραγωγούς απαραίτητη η δημιουργία και λειτουργία του για να μπορέσει ο παραγωγός να εξασφαλίσει μία δίκαιη τιμή για το προϊόν (επεξεργασμένο πιπέρι), μέχρι τώρα δεν υπάρχει σταθερότητα στις τιμές πώλησης και στην οργανωμένη αγορά. αργότερα επεκταθεί ως συνεταιρισμός στη διαχείριση και του ροδάκινου ως καλλιέργεια. Απαραίτητη προϋπόθεση για να κριθεί ως θετική η δημιουργία και η εύρυθμη λειτουργία του είναι να υπάρχουν τα στοιχεία της διαφάνειας και της ισότητας ανάμεσα στα μέλη του νέου συνεταιρισμού. Η δημιουργία ενός τέτοιου συνεταιρισμού είναι ότι καλύτερο για τη διάσωση της τοπικής ποικιλίας πιπεριάς, με αυτό τον τρόπο οι νέοι των επόμενων γενεών δε θα χρειάζεται να φεύγουν από τον τόπο τους λόγω μειωμένων ευκαιριών απασχόλησης, ευκαιρίες που θα τους δίνει η συμμετοχή στο εγχείρημα αυτό, με την καλλιέργεια και τη μεταποίηση της πιπεριάς και την απόκτηση ενός αξιοπρεπούς εισοδήματος για την επιβίωση τους στον τόπο τους. Υπήρξε και μία απάντηση από παραγωγό ο οποίος εκφράζεται με μία ουδέτερη στάση στο νέο εγχείρημα και δεν το βλέπει με ενθουσιασμό ή ως μία εναλλακτική λύση.

Στην ερώτηση πως πιστεύουν ότι μπορεί να βοηθήσει ο νέος συνεταιρισμός στην ανάπτυξη της καλλιέργειας στη διαδικασία της μεταποίησης και της εμπορίας της τοπικής ποικιλίας κόκκινης πιπεριάς οι παραγωγοί βλέπουν και πάλι θετικά τη δημιουργία και λειτουργία του. Πιστεύουν ότι θα δώσει επιπλέον κίνητρα για την ενασχόληση με την πιπεριά σε νέους αλλά και άλλους καλλιεργητές της ευρύτερης περιοχής τους. Θεωρούν ότι μπορεί να βοηθήσει με μεγαλύτερη ευκολία, επαγγελματισμό και αναβάθμιση του τοπικού προϊόντος με οικονομικά οφέλη και καλύτερη συνολική απόδοση, με αποτέλεσμα

να γίνει μία οικονομικά συμφέρουσα παραγωγή η οποία θα μεταποιείται και θα εμπορεύεται στον τόπο παραγωγής της. Θα τους εξασφαλίσει τη μεταποίηση της πιπεριάς και τη δημιουργία υπεραξίας, την καλύτερη τιμή και τη σιγουριά της διάθεσης στην αγορά, κάτι που δεν υπάρχει μιας και δεν υπάρχει έμπορος ή άλλος μεσάζων που να έρχεται κάθε χρόνο και να ζητάει συγκεκριμένες ποσότητες προϊόντος. Με τη λειτουργία του αναμένεται να αυξηθούν τα καλλιεργήσιμα στρέμματα στην ευρύτερη περιοχή της Αλμωπίας, με αποτέλεσμα τη συνολική αύξηση του παραγόμενου και διατιθέμενου προϊόντος. Επίσης θα συμβάλει στη διεύρυνση των αγορών διάθεσης της πιπεριάς και στον καλύτερο έλεγχο του προϊόντος ως προς τα ποιοτικά του χαρακτηριστικά που αυτό θα διαθέτει. Τέλος θα διευκολύνει την καλύτερη επικοινωνία μεταξύ των «πιπεροπαραγωγών» και την αποτελεσματικότερη αλληλοβοήθεια τους σε ζητήματα που τους απασχολούν από κοινού.

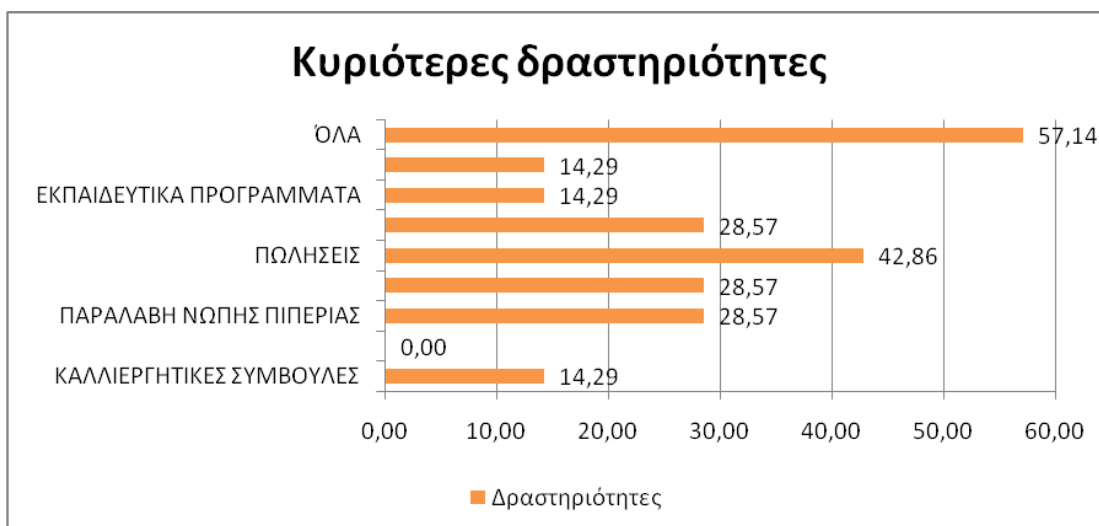
Στην ερώτηση αν πιστεύουν ότι με τη δημιουργία του νέου συνεταιρισμού αυτός θα καταφέρει να προσελκύσει και άλλους παραγωγούς ώστε να εγγραφούν μέλη και παράλληλα να συμμετέχουν στις δραστηριότητες του, οι παραγωγοί βλέπουν επιφυλακτικά τα νέα μέλη και δεν είναι σίγουροι αν αυτός θα καταφέρει τελικά να προσελκύσει νέα μέλη. Είναι επιφυλακτικοί και στο κατά πόσο μπορεί να αυξηθεί ο αριθμός των νέων μελών. Την επιφυλακτικότητα τους άρει μία πιθανή καλύτερη τιμή πώλησης του προϊόντος και η ευκολότερη διάθεση του στην αγορά, τότε και μόνο πιστεύουν τότε θα έρθουν νέα μέλη. Τα νέα μέλη ίσως βρουν απαγορευτική τη συνεισφορά τους με κάποιο πόσο ως συνεταιριστική μερίδα που πρέπει να διαθέσουν. Πιστεύουν ότι θα μπορέσει να προσελκύσει νέους παραγωγούς μόνο αν υπάρχει μεγαλύτερο όφελος για τον παραγωγό και ταυτόχρονα υπάρχει ίση μεταχείριση των μελών του καθώς και τυπική τήρηση των υποχρεώσεων από όλους τους παραγωγούς. Ένας νέος συνεταιρισμός που σκοπό θα έχει την παραγωγή ποιοτικών τοπικών προϊόντων που μεταποιούνται στον τόπο παραγωγής τους, με όλες τις σύγχρονες ποιοτικές προδιαγραφές και δημιουργεί αγορά για τα προϊόντα του μπορεί να προσελκύσει με μεγαλύτερη ευκολία νέα μέλη, που θα έρχονται από ευρύτερη περιοχή της Αλμωπίας. Ο συνεταιρισμός αυτός θα είναι ένα νέο πρότυπο συνεργασίας παραγωγών που θα έχει ως σκοπό να αναδείξει με τη σειρά του ένα ιδιαίτερο τοπικό προϊόν.

Στην ερώτηση με ποιους τρόπους θα συμμετέχουν στο νέο συνεταιρισμό, οι απαντήσεις τους είναι ως ένα πιθανό ενεργό μέλος που θα συμμετέχει σε όλες τις δραστηριότητες του

και φυσικά με την καλλιέργεια της κόκκινης πιπεριάς. Ως ένα ενεργό μέλος το οποίο θα συμμετέχει στη διοίκηση του οργανισμού και θα συμμετέχει ενεργά και στις διαδικασίες δημιουργίας του συνεταιρισμού, με την φυσική παρουσία όπου αυτό απαιτείται. Με τη συμμετοχή σε οποιαδήποτε θέση του Δ.Σ και ως ενεργός επιχειρηματίας που θα ήθελε να βλέπει τον κόπο του να ανταμείβεται με ην πραγματική αξία ενός μοναδικού προϊόντος. Με σκοπό τη βοήθεια για την πιστοποίηση της πιπεριάς για να μπορεί να γίνει ένα προϊόν που θα μπορεί να διεκδικήσει θέση ακόμη και στην παγκόσμια αγορά με όλες τις προϋποθέσεις. Με τις προσπάθειες καλύτερης προώθησης του προϊόντος στην αγορά, με την άμεση συνεισφορά και τις εμπειρίες του σχετικά με την καλλιέργεια της πιπεριάς. Έμμεση συμμετοχή χωρίς να ενδιαφέρεται για κάτι άλλο λόγω χαρακτήρα είναι μία άλλη απάντηση, τον παραγωγό ενδιαφέρει μόνο η καλλιέργεια και η εξασφάλιση μίας καλύτερης τιμής.

Ο βασικός στόχος του συνεταιρισμού σύμφωνα με τις απαντήσεις πρέπει να είναι οικονομικός ή ταυτόχρονα όλοι οι στόχοι μαζί (Οικονομικός-Κοινωνικός-Πολιτιστικός), δίνονται 4 απαντήσεις ότι όλοι μαζί θα πρέπει να είναι οι στόχοι και 3 απαντήσεις για τον οικονομικό στόχο του συνεταιρισμού. Η οικονομική επιτυχία του συνεταιρισμού είναι κάτι ένα ζήτημα που τους απασχολεί από τη δημιουργία του.

Στο ερώτημα ποιες είναι οι κυριότερες δραστηριότητες του συνεταιρισμού η απάντηση που συγκεντρώνει τις περισσότερες επιλογές είναι το όλα μαζί με 4 απαντήσεις δηλαδή καλλιεργητικές συμβουλές, εκπαίδευση, παραλαβή νωπής πιπεριάς, μεταποίηση της πιπεριάς, πωλήσεις, γεωργικά εφόδια, εκπαιδευτικά προγράμματα χρηματοδότηση. Ακολουθούν απαντήσεις σε επιμέρους δραστηριότητες με τις πωλήσεις να ξεχωρίζει με 3 απαντήσεις.

Γράφημα 5-5 Οι κύριες δραστηριότητες του συνεταιρισμού

Στην ερώτηση αν θα γίνει μέλος του συνεταιρισμού λόγω έλλειψης εναλλακτικών λύσεων οργάνωσης των παραγωγών η απάντηση που συγκεντρώνει τις περισσότερες απαντήσεις είναι το συμφωνώ απόλυτα με 3 απαντήσεις και ακολουθεί το διαφωνώ απόλυτα με 2 απαντήσεις.

Συμφωνούν απόλυτα 3 μέλη ή διαφωνούν 2 μέλη στο αν θα γίνουν μέλος του συνεταιρισμού γιατί θα του προσφέρει αυξημένες τιμές πώλησης των προϊόντων. Δεν είναι ξεκάθαρη στάση του απέναντι στις τιμές πώλησης που επιδιώκουν.

Συμφωνούν με 3 απαντήσεις ή συμφωνούν απόλυτα με 2 απαντήσεις τα μέλη στο αν θα γίνουν μέλη εξαιτίας των φθηνότερων γεωργικών εφοδίων. Η παροχή φθηνότερων εφοδίων είναι κάτι το οποίο το θέλουν ως παροχή από το νέο εγχείρημα.

Διαφωνούν απόλυτα 3 μέλη στην παροχή ευνοϊκών δανείων για τα μέλη του συνεταιρισμού, ωστόσο υπάρχουν και 2 μέλη που συμφωνούν απόλυτα για την παροχή τέτοιων δανείων.

Δίστανται οι απόψεις για τη δωρεάν εκπαίδευση των μελών, φαίνεται να είναι κάτι που δεν τους ενθουσιάζει όλους ιδιαίτερα σαν παροχή. Έτσι παρατηρούμε 2 από τα μέλη να συμφωνούν απόλυτα, 1 μέλος να συμφωνεί και 2 μέλη να είναι ουδέτερα, επίσης 1 μέλος διαφωνεί και 1 μέλος διαφωνεί απόλυτα.

Συμφωνούν απόλυτα 3 μέλη ή συμφωνούν 2, που είναι το μεγαλύτερο μέρος των παραγωγών που βλέπουν θετικά τις δυνατότητες του συνεταιρισμού στην αντιμετώπιση δύσκολων καταστάσεων-ζητημάτων.

Οι περισσότεροι συμφωνούν απόλυτα 3 απαντήσεις ή συμφωνούν 2 απαντήσεις στο ότι θα βοηθήσει ο ο νέος συνεταιρισμός τους παραγωγούς να διαχειρίζονται καλύτερα την καλλιέργεια της παραδοσιακής κόκκινης πιπεριάς.

Τα περισσότερα μέλη-παραγωγοί συμφωνούν απόλυτα με 3 θετικές απαντήσεις ή συμφωνούν με μία απάντηση στη διάθεση όλης της παραγωγής στο συνεταιρισμό, δεν είναι όμως η απόλυτη πλειοψηφία αφού υπάρχουν μέλη που θα διαθέσουν αλλού την παραγωγή τους αν βρουν καλύτερη τιμή αγοράς από την τιμή που δίνει ο συνεταιρισμός τους. Δεν υπάρχει απόλυτα ενιαία στάση στο σοβαρό για τη λειτουργία του συνεταιρισμού ζήτημα της παραλαβής όλων των ποσοτήτων της διαθέσιμης παραγωγής.

Συμφωνούν απόλυτα με 2 απαντήσεις ή συμφωνούν με 2 τα περισσότερα μέλη σχετικά με το γεγονός ότι όλα τα μέλη γνωρίζουν και έχουν κατανοήσει τις υποχρεώσεις που θα έχουν απέναντι στο νέο συνεταιρισμό, παρόλα αυτά υπάρχουν 3 απαντήσεις που διαφωνούν απόλυτα με την κατανόηση των υποχρεώσεων από όλα τα μέλη.

Σύμφωνουν απόλυτα όλα τα υποψήφια μέλη για τις ωφέλειες που πρέπει να έχουν το ίδιο όλα τα ενεργά μέλη του συνεταιρισμού.

Σχετικά με τα συναισθήματα τους για το νέο συνεταιρισμό και τα μέλη του οι περισσότεροι 4 μέλη του συμφωνούν απόλυτα ότι θα δεθούν συναισθηματικά και υπάρχουν κάποιοι οι οποίοι έχουν πιο ουδέτερα συναισθήματα με 2 απαντήσεις.

Συμφωνούν απόλυτα με 4 απαντήσεις ή συμφωνούν με δύο απαντήσεις σχετικά με το πιστεύω τους ότι στο μέλλον η παραγωγή ποιοτικών προϊόντων από την πλευρά του νέου οργανισμού θα τους γεμίσει με χαρά και υπερηφάνεια για την προσφορά των ίδιων σε αυτόν.

Πολλές και διαφορετικές είναι οι απαντήσεις σχετικά με το ύψος της αρχικής συνεταιριστικής μερίδας, οι τιμές τις οποίες δίνουν οι ίδιοι ξεκινάνε από τα 100 ευρώ και φτάνουν μέχρι και τις 3.000 ευρώ. Δεν υπάρχει κάποια τιμή μερίδας στην οποία να συγκλίνουν οι περισσότεροι.

Στο τέταρτο και τελευταίο μέρος της έρευνας όπου εξετάζεται η μελλοντική συμπεριφορά των υποψήφιων μελών προς το συνεταιρισμό τους έχουμε ποσοτικές απαντήσεις σε συγκεκριμένες ερωτήσεις.

Στην ερώτηση αν πρέπει να βοηθούν το συνεταιρισμό όπου παραστεί ανάγκη, ως ένα από ιδρυτικά μέλη του συνεταιρισμού οι περισσότεροι παραγωγοί συμφωνούν απόλυτα με 4 απαντήσεις ή συμφωνούν με 3 απαντήσεις, στη διάθεση τους προσφέρουν από την αρχή της δημιουργίας τους.

Οι περισσότεροι παραγωγοί συμφωνούν απόλυτα με 4 απαντήσεις ή συμφωνούν 1 απάντηση, βλέπουμε όμως κάποιοι να είναι πιο ουδέτεροι και επιφυλακτικοί με 3 απαντήσεις για το λόγο για τον οποίο γίνονται μέλη του συνεταιρισμού, αφού υποστηρίζουν τις ίδιες αξίες με αυτόν και τα υπόλοιπα συνιδρυτικά του μέλη.

Συμφωνούν απόλυτα με 3 απαντήσεις ή συμφωνούν με 3 απαντήσεις στην ερώτηση της δικής τους συμμετοχής τους στις γενικότερες δραστηριότητες, εκδηλώσεις και συζητήσεις γύρω από το νέο συνεταιρισμό. Θετική είναι η προδιάθεση τους για τις δραστηριότητες του νέου εγχειρήματος από την πλειοψηφία των μελών.

Στις γενικές συνελεύσεις του συνεταιρισμού θα κάνουν ερωτήσεις ή θα καταθέτουν τις απόψεις τους για θέματα που αφορούν το συνεταιρισμό, σε αυτό συμφωνούν απόλυτα 3 μέλη ή συμφωνούν 2 μέλη δηλαδή οι περισσότεροι βλέπουν θετικά την ενεργό συμμετοχή τους.

Θα εκφράζουν τους φόβους και τις ανησυχίες τους όταν κάποια δράση ή απόφαση εντός του συνεταιρισμού θα τους προκαλεί κάποιες αμφιβολίες, με αυτό συμφωνούν απόλυτα τα 4 μέλη ή συμφωνούν τα 2 μέλη από τα περισσότερα υποψήφια μέλη. Παρατηρούμε τη διάθεση για ενεργό έλεγχο και παρέμβαση των περισσοτέρων μελών για τη εύρυθμη λειτουργία του συνεταιρισμού.

Συμφωνούν απόλυτα όλα τα μέλη για το δημοκρατικό τρόπο λήψης των αποφάσεων εντός του συνεταιρισμού, συστατικό για την επιτυχία του εγχειρήματος, το οποίο αναγνωρίζεται απόλυτα από τα υποψήφια μέλη.

Συμφωνούν απόλυτα τα 5 μέλη ή συμφωνούν 1 μέλος για τη δυνατότητα που τους δίδεται να συμμετάσχουν σε ημερίδες, εκπαιδευτικά προγράμματα ή καλλιεργητικές πρακτικές σχετικά με το νέο οργανισμό. Θετική είναι η προδιάθεση τους όσο αφορά το σοβαρό ζήτημα της εκπαίδευσης των μελών.

Στη δυνατότητα που τους δίνει ο συνεταιρισμός ώστε να ανταλλάσσουν γνώμες και απόψεις με όλα τα μέλη του και εκτός του συνεταιρισμού συμφωνούν απόλυτα 4 μέλη ή συμφωνούν το 1 μέλος, βλέπουμε τα περισσότερα εκ των πιθανών μελών να βλέπουν ιδιαίτερα σοβαρά την επικοινωνία και την ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των μελών..

Συμφωνούν απόλυτα 2 από τα μέλη, υπάρχουν 2 μέλη που βλέπουν πιο ουδέτερα και 2 από τα μέλη διαφωνούν ως προς την εμπιστοσύνη που θα πρέπει να έχουν προς τα μέλη του συνεταιρισμού που θα σχετίζονται με την εύρυθμη διοικητική του λειτουργία.

Στη δυνατότητα που έχει ο συνεταιρισμός να αναπτύσσει συνεργασίες με άλλους συνεταιρισμούς ή φορείς, τοπικούς και μη, συμφωνούν απόλυτα 3 μέλη ή συμφωνούν πάλι 3 μέλη, βλέπουμε να υπάρχει μία θετική προδιάθεση από τα περισσότερα μέλη ως προς τη δημιουργία συνεργασιών και τη λειτουργία με μία εξωστρεφή διάθεση.

Συμφωνούν απόλυτα τα περισσότερα μέλη με 6 απαντήσεις ότι ο νέος συνεταιρισμός με τη λειτουργία του θα πρέπει να στηρίζει την τοπική κοινωνία της Αλμωπίας και παράλληλα θα πρέπει να αξιοποιεί και να προστατεύει τους φυσικούς της πόρους.

Τα περισσότερα μέλη με 6 απαντήσεις συμφωνούν απόλυτα ότι ο συνεταιρισμός οφείλει με τις πολιτικές και τις πρακτικές του να μεριμνά για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος της Αλμωπίας.

Ανάμεσα στα πιθανά μέλη που έχουν απαντήσει στο ερωτηματολόγιο αλλά ακόμη και σε άτομα που δεν έχουν απαντήσει για διάφορους λόγους, διακρίνεις μία ιδιαίτερη αγάπη και ένα ξεχωριστό μεράκι για την αναβίωση και διάσωση αυτού του ξεχωριστού τοπικού προϊόντος, ένα ιδιαίτερο συναίσθημα για την αναβίωση της παραδοσιακής καλλιέργειας και της παραδοσιακής μεταποίησης της, παρόλο που αυτή έχει χάσει τη δυναμική της εδώ και πάρα πολλά χρόνια. Η παραδοσιακή κόκκινη πιπεριά ταυτίζεται με την επαρχία Αλμωπίας και με τις τοπικές κοινότητες όπου καλλιεργούνταν πριν από πολλά χρόνια, άλλωστε στην περιοχή υπήρχαν τα εργοστάσια της τότε εποχής που μεταποιούσαν το τοπικό προϊόν σε καρύκευμα-σκόνη πιπεριάς. Στο ξεκίνημα της προσπάθειας όλα τα μέλη έχουν αποφασίσει να καλλιεργήσουν μία μικρή έκταση για να δούνε πως θα κινηθεί την πρώτη χρονιά η νέα προσπάθεια. Οι παραγωγοί με τους οποίους συζητήσα είναι συγκρατημένα αισιόδοξοι και επιφυλακτικοί όσο αφορά τη μεταξύ τους συνεργασία για την επιτυχία του νέου εγχειρήματος, για τις δυνατότητες προσέλκυσης σε σύντομο χρονικό διάστημα και άλλων μελών, οι οποίοι θέλουν να δουν κάποιες νέες επιτυχημένες δραστηριότητες του νέου συνεταιρισμού ώστε σύντομα να γίνουν μέλη και να ενεργοποιηθούν και αυτοί. Στην επαρχία Αλμωπίας έχουν δημιουργηθεί πάρα πολλοί συνεταιρισμοί τα τελευταία 40 χρόνια, οι περισσότεροι εκ των οποίων έχουν κλείσει αφήνοντας πίσω τους ανοιχτές πληγές, ελάχιστοι από αυτούς έχουν μείνει να υπολειτουργούν και ελάχιστοι είναι οι νέοι συνεταιρισμοί που έχουν δημιουργηθεί.. Η ενασχόληση με το προϊόν για πολλούς παραγωγούς θα μπορούσε να αποτελέσει μία

διέξοδο στο βιοποριστικό πρόβλημα τους, γιατί πιστεύουν στις δυνατότητες ανάπτυξης του. Από τα πιθανά μέλη του συνεταιρισμού δεν μπόρεσα να διακρίνω κάποιο που να έχει ξεχωριστά χαρακτηριστικά-δυνατότητες έτσι ώστε να ασχοληθεί με τα ζητήματα της εμπορίας και του marketing του συνεταιρισμού. Σε αντίθεση με τις καλλιεργητικές πρακτικές της κόκκινης πιπεριάς και τη μεταποίηση της όπου διακρίνω εμπειρία και γνώσεις για το προϊόν. Παρατηρείται μία αντίφαση στη στάση των παραγωγών απέναντι στο συνεταιρισμό τους, από τη μία θέλουν να καρπωθούν όλα τα οφέλη που προκύπτουν από τη δημιουργία του και από την άλλη αν βρουν μία χρονιά καλύτερη τιμή διάθεσης του προϊόντος είναι πρόθυμη να παραδώσουν αλλού την παραγωγή τους. Επίσης επισημαίνεται ότι το δείγμα των συνεντεύξεων είναι μικρό για να γενικευτούν όλες οι στάσεις, παρόλα αυτά είναι πολύ κοντά όλες οι απαντήσεις που δόθηκαν.

Συμπεράσματα και προτάσεις

Η δημιουργία και η εύρυθμη λειτουργία ενός νέου συνεταιρισμού είναι ιδιαίτερα σημαντική για την διάσωση και την αναβίωση της τοπικής ποικιλίας πιπεριάς-Καρατζοβίτικη και την τοπική (κοινοτική) ανάπτυξη της Αλμωπίας. Για να πετύχει το νέο εγχείρημα θα πρέπει να συνεργαστούν στο μέγιστο βαθμό όλα τα πιθανά νέα μέλη του συνεταιρισμού και να εκμεταλλευτούν όλα τα πλεονεκτήματα που τους δίνει αυτός ο ιδιαίτερος τρόπος της οργάνωσης τους.

Ο νέος συνεταιρισμός απευθύνεται σε ανθρώπους που ήδη έχουν κάποια εμπειρία σε γεωργικές δραστηριότητες και ειδικότερα στην καλλιέργεια και μεταποίηση της πιπεριάς (παραδοσιακός τρόπο), με κάποιους να απασχολούνται και με άλλες δραστηριότητες και σε ορισμένους να ασχολούνται και οι σύζυγοι με τη γεωργία. Το κύριο προϊόν της καλλιέργειας τους είναι το πιπέρι και ακλουθεί ως δεύτερη καλλιέργεια το ροδάκινο, το οποίο στο μέλλον θα μπορούσε και αυτό να απασχολήσει το συνεταιρισμό. Κάποια από τα μέλη είναι ήδη μέλη σε άλλους συνεταιρισμούς και έχουν εμπειρίες γύρω από τη συνεργασία αγροτών (συνεταιριστές), η αγροτική εκμετάλλευση τους είναι μικρή και πρέπει να καλλιεργούν κάτι που θα τους δίνει υπεραξία για να επιβιώνουν. Το ετήσιο οικογενειακό τους εισόδημα και αυτό είναι χαμηλό, βλέπουμε να υπάρχει η ανάγκη για την αύξηση του για βιοποριστικούς λόγους.

Η δημιουργία ενός νέου αγροτικού συνεταιρισμού με αντικείμενο την παραδοσιακή ποικιλία της κόκκινης πιπεριάς-Καρατζοβίτικης, αντιμετωπίζεται από τα υποψήφια μέλη ως μία θετική εξέλιξη και ως μία διέξοδος που δίνει λύσεις στην καλλιέργεια της παραδοσιακής κόκκινης πιπεριάς. Με την καλλιέργεια της ασχολούνται αριθμητικά λίγοι παραγωγοί στην περιοχή της Αλμωπίας, όπως και πολύ λίγα είναι τα στρέμματα που καλλιεργούνται, είναι ένα ζήτημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί με την αύξηση των παραγωγών και των καλλιεργούμενων εκτάσεων για να επιβιώσει ο νέος συνεταιρισμός και η καλλιέργεια του. Το μέλος του συνεταιρισμού θα μπορέσει να εξασφαλίσει μία δίκαιη τιμή για το προϊόν (επεξεργασμένο πιπέρι), η οποία μέχρι τώρα δεν υπήρχε γιατί δεν υπάρχει οργανωμένη αγορά και οι παραγόμενες ποσότητες του τελικού προϊόντος είναι. Οι παραγωγοί πιστεύουν στη δημοκρατική λήψη των αποφάσεων εντός του συνεταιρισμού και στην ύπαρξη των στοιχείων της ισότητας και της διαφάνειας ανάμεσα στα μέλη του, με αυτό τον τρόπο θα εξασφαλιστεί η εύρυθμη λειτουργία του και πιθανόν η συμμετοχή στη διοίκηση. Πιστεύουν στην ίση μεταχείριση των μελών του καθώς και

στην τυπική τήρηση των υποχρεώσεων που απορρέουν από όλους τους παραγωγούς-μέλη. Η αναγέννηση και διάσωση της καλλιέργειας της πιπεριάς θα βοηθήσει τους νέους να παραμένουν στον τόπο τους, γιατί θα τους δώσει περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης και αύξησης του διαθέσιμου εισοδήματος τους καλλιεργώντας στον τόπο τους. Επίσης θα βοηθήσει και άλλους παραγωγούς από την ευρύτερη περιοχή της Αλμωπίας να ασχοληθούν με το συνεταιρισμό και τις δραστηριότητες του. Η πετυχημένη λειτουργία του συνεταιρισμού θα αναβαθμίσει τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του ίδιου του προϊόντος με την απόκτηση πιστοποιητικών ΠΟΠ ή ΠΓΕ, θα αυξήσει τις τιμές διάθεσης-πώλησης στην αγορά, θα δημιουργεί υπεραξία και νέες αγορές διάθεσης του. Επίσης θα διευκολύνει την καλύτερη επικοινωνία μεταξύ των «πιπεροπαραγωγών-μελών» και την αποτελεσματικότερη αλληλοβοήθεια-συνεργασία τους σε ζητήματα που τους απασχολούν από κοινού. Ο νέος συνεταιρισμός θα πρέπει να καταφέρει να δίνει υψηλότερες τιμές αγοράς και να έχει αγορές διάθεσης για το προϊόν των μελών, έτσι ώστε να καταστεί ελκυστικός για την προσέλκυση νέων μελών με περισσότερα καλλιεργήσιμα στρέμματα. Και επιπλέον να μην έχουν φόβο ή διστακτικότητα στην καταβολή της συνεταιριστικής μερίδας που θα τους ζητηθεί για την ανάπτυξη του εγχειρήματος. Ένας νέος συνεταιρισμός πρέπει να έχει σκοπό την παραγωγή ποιοτικών τοπικών προϊόντων που θα μεταποιούνται στον τόπο της παραγωγής τους, με όλες εκείνες τις σύγχρονες ποιοτικές προδιαγραφές, ο συνεταιρισμός αυτός θα αποτελέσει ένα νέο πρότυπο συνεργασίας παραγωγών που θα θέλει να αναδείξει με ένα ιδιαίτερο παραδοσιακό τοπικό προϊόν. Ένα ενεργό μέλος θα πρέπει να συμμετέχει σε όλες τις δραστηριότητες του και φυσικά στην καλλιέργεια της κόκκινης πιπεριάς. Ως ένα ενεργό μέλος θα συμμετέχει στη διοίκηση του συνεταιρισμού και θα συμμετέχει ενεργά και στις διαδικασίες που απαιτούνται για τη δημιουργία, δηλώνοντας και τη φυσική του παρουσία όπου αυτό θα χρειαστεί. Με τη συμμετοχή σε οποιαδήποτε θέση του Δ.Σ, με τη βοήθεια του στις διαδικασίες για την πιστοποίηση της κόκκινης πιπεριάς, με τις προσπάθειες για την καλύτερη προώθηση του προϊόντος στην αγορά και με την άμεση συνεισφορά και τις εμπειρίες που έχει γύρω από την καλλιέργεια της πιπεριάς.

Ο νέος συνεταιρισμός έχει ταυτόχρονα τρεις στόχους μαζί οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό, με την οικονομική επιτυχία του να κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική. Όλες οι δραστηριότητες του συνεταιρισμού θεωρούνται ιδιαίτερα σημαντικές, η συμμετοχή των παραγωγών στο νέο εγχείρημα αποτελεί μία ξεκάθαρη επιλογή τους, ο ρόλος των αυξημένων τιμών πώλησης δεν είναι ξεκαθαρισμένος. Ενώ η παροχή φθηνότερων

γεωργικών εφοδίων είναι μία παροχή που τη ζητάνε οι παραγωγοί. Σε αντίθεση με την παροχή ευνοϊκών δανείων που δεν τους επηρεάζει στην επιλογή τους να γίνουν μέλη του συνεταιρισμού. Η παροχή για τη δωρεάν εκπαίδευση των μελών δεν είναι κάτι που ενθουσιάζει τους παραγωγούς. Οι παραγωγοί-μέλη συμφωνούν ως προς τις σημαντικές δυνατότητες που έχει ο συνεταιρισμός στην αντιμετώπιση δύσκολων καταστάσεων-ζητημάτων που προκύπτουν κατά τη διάρκεια της λειτουργίας. Οι περισσότεροι συμφωνούν ότι θα βοηθήσει ο νέος συνεταιρισμός τους παραγωγούς να διαχειριστούν καλύτερα την καλλιέργεια και εμπορία της παραδοσιακής κόκκινης πιπεριάς. Διαφωνίες υπάρχουν ως προς τη συνολική διάθεση τα παραγωγής στο συνεταιρισμό, γιατί επηρεάζονται από τις αυξημένες τιμές αγοράς που μπορεί να βρουν αλλού. Οι παραγωγοί πρέπει να ενημερωθούν για το ποσό σημαντικό είναι όλη η παραγωγή τους να πηγαίνει στο συνεταιρισμό και τη δύναμη που αποκτούν. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να γνωρίζουν τις υποχρεώσεις τους προς το νέο συνεταιρισμό τους. Όλα τα ενεργά μέλη πρέπει να ωφελούνται το ίδιο, με τον καιρό θα δεθούν συναισθηματικά με το νέο οργανισμό τους και η παραγωγή ποιοτικών προϊόντων θα τους γεμίσει με θετική ψυχολογία για αυτόν. Οι περισσότεροι παραγωγοί έχουν τη θετική διάθεση για προσφορά βοήθειας στο συνεταιρισμό για την επίλυση προβλημάτων. Κοινές αξίες μοιράζονται όλα τα συνιδρυτικά μέλη του συνεταιρισμού και δηλώνουν ότι θα συμμετέχουν σε δραστηριότητες και συζητήσεις που οργανώνονται γύρω από το συνεταιρισμό, καθώς επίσης θα συμμετέχουν στις γενικές συνελεύσεις με ερωτήσεις ή με απόψεις. Όταν κάτι δεν τους αρέσει θα εκφράζουν τους φόβους και τις ανησυχίες τους και την παρέμβαση τους εντός του συνεταιρισμού. Θέλουν να συμμετέχουν σε ημερίδες, εκπαιδευτικά προγράμματα ή σεμινάρια με καλλιεργητικές πρακτικές. Ο συνεταιρισμός τους δίνει τη δυνατότητα να ανταλλάσσουν γνώμες και απόψεις με όλα τα μέλη του και εκτός του συνεταιρισμού. Δείχνουν μία επιφυλακτικότητα όσο αφορά την εμπιστοσύνη στα πρόσωπα που σχετίζονται με την εύρυθμη διοικητική του λειτουργία. Πιστεύουν στις δυνατότητες που έχει ο οργανισμός να αναπτύσσει νέες συνεργασίες με άλλους συνεταιρισμούς ή φορείς, τοπικούς και μη, στην εξωστρέφεια που μπορεί να έχει. Ο νέος συνεταιρισμός με τη λειτουργία του θα στηρίξει την τοπική κοινωνία της Αλμωπίας και παράλληλα θα αξιοποιήσει και θα προστατεύσει τους φυσικούς της πόρους. Επίσης θα μεριμνά με τις πολιτικές και τις πρακτικές του για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος της Αλμωπίας.

Επίλογος

Η οργάνωση των λίγων (7) αρχικά παραγωγών της παραδοσιακής ποικιλίας κόκκινης πιπεριάς-Καρατζοβίτικης σε έναν συνεταιρισμό ή σε μία αναγνωρισμένη ομάδα παραγωγών, είναι μία ανάγκη που προκύπτει από την απαιτήσεις τους για συνεργασία μεταξύ των ανθρώπων-παραγωγών που ασχολούνται με την ίδια καλλιέργεια και τη μεταποίηση του αγροτικού προϊόντος, οι οποίοι από μόνοι τους έχουν μικρές δυνατότητες. Η αναγνώριση και η συνεργασία τους θα τους δώσει συγκριτικά πλεονεκτήματα όπως είναι η βελτίωση της διαπραγματευτική τους δύναμης, η ανάπτυξη της επικοινωνίας μεταξύ ανθρώπων που έχουν κοινές εμπειρίες γύρω από την καλλιέργεια και κοινά προβλήματα γύρω από αυτή. Η καθιέρωση ενός αναγνωρισμένου brand name (Π.Ο.Π ή Π.Γ.Ε) για το τελικό προϊόν της μεταποίησης που πραγματοποιούν, η προστασία και η ανάδειξη μίας παραδοσιακής ποικιλίας πιπεριάς, η δημιουργία ενός αναγνωρισμένου ποιοτικού προϊόντος που πληροί συγκεκριμένες προδιαγραφές, η ανάπτυξη και διείσδυση σε νέες αγορές όπως είναι τα δίκτυα super market ή τα καταστήματα με παραδοσιακά προϊόντα σε όλη τη χώρα, η δημιουργία υπεραξίας για το μεταποιημένο πιπέρι που θα καταλήξει ως κέρδος σε αυτούς.

Βιβλιογραφικές Αναφορές Ελληνόγλωσσες

- Αποστολόπουλος, Κ. (2019). Η αδήριτη αναγκαιότητα του συνεργατισμού, για την επιτυχή λειτουργία και ανάπτυξη ανταγωνιστικών εκμεταλλεύσεων στον αγροτικό τομέα. Ημερίδα Γεωπονικό Πανεπιστήμιο. 17. *Περιοδικό Κοινωνική Οικονομία*. Ανακτήθηκε 20 Μαρτίου 2024, από <https://isem-journal.blogspot.com/2019/05/h.html>
- Αστρανίδης, Γ. & Αστρανίδου, Μ. (2016). *Αρχαίοι Αλμωπες- Πέρα από τον Μύθο*. Ιδιωτική Έκδοση
- Babbie, E. (2018). *Εισαγωγή στην Κοινωνική Έρευνα*. Επιμ: Κατερέλος, Ι. και Χατζηφωτίου, Σ. 2^η έκδοση, Κριτική.
- Γαρεφαλάκης, Α. & Κουτούπης, Α. & Πασσάς, Ι. 2020. *Μεθοδολογία Έρευνας για τη Συγγραφή Εργασιών και Επιστημονικών Μελετών*. Αλέξανδρος Σ. Ι.Κ.Ε.
- Γεωργίου, Ι. (2022). *Λίγα λόγια για τον Μακεδονικό Αγώνα*. σελ. 35-54. Η Αλμωπία στα Μονοπάτια της Ιστορίας, Δήμος Αλμωπίας
- Δαουτόπουλος, Γ. (2006). *Κοινωνιολογία του Συνεργατισμού*. Γεώργιος Δαουτόπουλος
- Δουβίτσα, Ι. (2023). *Η απασχόληση στον χώρο της κοινωνικής οικονομίας: Τάσεις και προοπτικές*. Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων ΓΣΕΒΕΕ
- Ζαφειρόπουλος, Κ. (2015). *Πώς γίνεται μια Επιστημονική Εργασία; Επιστημονική Έρευνα και Συγγραφή Εργασιών*. Κριτική
- Καμενίδης, Χ. (2018). *Μάρκετινγκ Αγροτικών Προϊόντων*. Γ' έκδοση. Κυριακίδη
- Καμενίδης, Χ. (1998). *Συνεταιρισμοί*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη
- Καμενίδης, Χ. (2001). *Συνεταιρισμοί Αρχές-Οικονομική-Πολιτική-Ανάπτυξη-Οργάνωση-Νομοθεσία*. Κυριακίδη.
- Καρατζόγλου, Τ. (2009). *Η Αλμωπία στο Διάβα των Αιώνων*. Ιδιωτική Έκδοση
- Καρυπίδης, Φ. (2023, Ιούλιος). Οι Συνεταιρισμοί ως Επιταχυντές της Βιώσιμης Ανάπτυξης. 24. *Περιοδικό Κοινωνική Οικονομία*. Ανακτήθηκε 20 Μαρτίου 2024, από https://isem-journal.blogspot.com/2023/07/blog-post_59.html
- Καρυπίδης, Φ. (2015, Απρίλιος). Συνεταιριστική Εμπορία Γεωργικών Προϊόντων και Αναξιοποίητες Δυνατότητες στην Ελλάδα. 4. *Περιοδικό Κοινωνική Οικονομία*. Ανακτήθηκε 20 Μαρτίου 2024, από https://isem-journal.blogspot.com/2015/04/blog-post_6.html
- Καχριμάνης, Σ. (2019). *Γιατί οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί αποτυγχάνουν στην Ελλάδα; Κέντρο Αγροτικής Επιχειρηματικότητας*. Ανακτήθηκε 20 Μαρτίου 2024, από <https://www.openbook.gr/giati-oi-agrotikoi-synetairismoi-apotyghanoyn-stin-ellada/>
- Κιτσοπανίδης, Γ., & Καμενίδης, Χ. (2003). *Αγροτική Οικονομική*. Εκδόσεις Ζήτη.

Κόκκινος, (2019). *Ομάδες Παραγωγών. Προκλήσεις και Ευκαιρίες Οργάνωση της παραγωγής. Η αναγκαιότητα που δεν συμβαίνει.* Νηλέας-Ομάδα Παραγωγών. Ανακτήθηκε 13 Μαρτίου 2023 από <https://www.cvf.gr/files/Info-Center/2019/Hmerida/%CE%93%CE%B9%CF%8E%CF%81%CE%B3%CE%BF%CF%82%20%CE%9A%CF%8C%CE%BA%CE%BA%CE%B9%CE%BD%CE%BF%CF%82.pdf>.

Κοντογεώργος, Α., Τσελεμπής, Δ., & Σεργάκη, Π. (2015, Απρίλιος). Αγροτικοί Συνεταιρισμοί και Οικονομική Κρίση. Υπάρχουν Διέξοδοι; Απόψεις Στελεχών. 4. *Περιοδικό Κοινωνική Οικονομία*. Ανακτήθηκε 21 Μαρτίου 2024, από https://isem-journal.blogspot.com/2015/04/blog-post_81.html

Κοντογεώργος, Α., & Σεργάκη, Π. (2015). *Αρχές διοίκησης αγροτικών συνεταιρισμών.* Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. <http://dx.doi.org/10.57713/kallipos-640>

Μελέτη, Κ. (2010). *Συνεταιριστική Οικονομική και Πολιτική Θεωρία. Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνικές Θεωρίες.* Παπαζήση

Μπαλαούρας, Μ. (2020). *Η ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα και η αναγκαιότητα των συνεργατικών σχημάτων.* ΕΝΑ Ινστιτούτο Εναλλακτικών Πολιτικών.

Μπέκας, Α., & Φεφές, Μ. (2022, Μάρτιος). Αγροτικά συνεργατικά σχήματα και η σημασία τους. *Περιοδικό Κοινωνική Οικονομία*. 22. Ανακτήθηκε 20 Μαρτίου 2024, από https://isem-journal.blogspot.com/2022/03/blog-post_39.html

Μπίνος, Π. Χ. (2022). *Η Αλμωπία στη Διάρκεια της Τουρκοκρατίας και στα Μετέπειτα Χρόνια.* Η Αλμωπία στα Μονοπάτια της Ιστορίας. σσ. 13-24. Δήμος Αλμωπίας.

Μπίνος, Π. Χ. (2022). *Αλμωπία 1821-1912, Τόπος Πίστης και Πατριωτισμού.* Η Αλμωπία στα Μονοπάτια της Ιστορίας. σσ. 25-34. Δήμος Αλμωπίας

Παπαδάκη, Α. (2003). *Υφαίνοντας τον Χρόνο - Ένα Χρονικό Οδοιπορικό στη Γη της Αλμωπίας.* University Studio Press

Παπαγεωργίου, Κ. (2007). *Βιώσιμη Συνεταιριστική Οικονομία. Θεωρία και Πρακτική.* Β' Έκδοση. Αθ. Σταμούλη

Παπαγεωργίου, Κ. (2015). *Βιώσιμη Συνεταιριστική Οικονομία. Θεωρία και Πρακτική.* Γ' Έκδοση. Αθ. Σταμούλη

Πασχαλίδου, Ε., *Πολιτισμός της Φύσης και Βιώσιμη Οικοτουριστική Ανάπτυξη στην Περιοχή των Ιαματικών Πηγών του Δήμου Αλμωπίας,* Διπλωματική Μεταπτυχιακή Εργασία, Ε.Α.Π. (2023)

Πλιακούρα, Α., Μπεληγιάννης, Γ., & Κοντογεώργος, Α. (2019, Δεκέμβριος). Το Αγροτικό Συνεταιριστικό Μοντέλο Επιχειρηματικότητας Μέσα από τη Διεθνή Βιβλιογραφία. 18. *Περιοδικό Κοινωνική Οικονομία*. Ανακτήθηκε 20 Μαρτίου 2024, από https://isem-journal.blogspot.com/2019/12/blog-post_42.html

Σέμου, Β., & Σεργάκη, Π. (2019, Μάιος). Η Οικονομική και Κοινωνική διάσταση των Αγροτικών Συνεταιρισμών στην Ελλάδα: Μια θεωρητική Προσέγγιση. 17. *Περιοδικό Κοινωνική Οικονομία*. Ανακτήθηκε 20 Μαρτίου 2024, από https://isem-journal.blogspot.com/2019/05/blog-post_93.html

Σεργάκη, Π., Κοντογεώργος, Α., Ντρίνιας, Θ., & Λαϊνάς, Σ. (2023, Μάιος). *Διακυβέρνηση και Επιχειρηματικότητα Συνεταιριστικών Εγχειρημάτων*. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε 30 Μαΐου 2024, από <http://dx.doi.org/10.57713/kallipos-231>

Σκυλακάκη, Μ., Κανταρτζής, Θ., Μπένος, Θ., & Σκυλακάκης, Θ. (2019). *Ένα Νέο Μοντέλο Συνεργατικότητας Για Τον Πρωτογενή Τομέα στην Ελλάδα. Ανάπτυξη ενός νέου μοντέλου συνεργατικότητας για τον πρωτογενή τομέα στην Ελλάδα, με επίκεντρο τον πελάτη/καταναλωτή*. Διανέοσις, Οργανισμός Έρευνας και Ανάλυσης

Φεφές, Μ. (χ.χ.) *Κοινωνική Καινοτομία και Στρατηγικές Ανάπτυξης*. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών. Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου. Ανακτήθηκε 20 Μαρτίου από <https://eclass.uop.gr/modules/document/file.php/2059/Σημειώσεις%20Κοινωνική%20Οικονομία.pdf>

Χαλικιάς, Μ. & Μανωλέσου, Α. & Λάλου, Π. (2015). *Εισαγωγή στη Στατιστική Ανάλυση Δεδομένων με το IBM SPSS STATISTICS*. Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Ανακτήθηκε 4 Μαρτίου 2024 από <http://dx.doi.org/10.57713/kallipos-528>

Zvolská, & Olsson. (2014). Συνεταιρισμοί και αναδιάρθρωση. Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής. 2. *Περιοδικό Κοινωνική Οικονομία*. Ανακτήθηκε 31 Μαΐου 2024, από https://isem-journal.blogspot.com/2014/09/blog-post_23.html

Parnell, E. (2000). *Επανεφεύρεση των Συνεταιρισμών. Επιχειρήσεις για τον 21^ο Αιώνα*. Παπαγεωργίου, Κ. επιμ. Φεφές, Μ. Μτφ. Στοχαστής-Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Βιβλιογραφικές Αναφορές Ξενόγλωσσες

Benos, T., Sergaki, P., Kalogeras, N., Tzinalas, D. (2023). Coping with side-selling in cooperatives: A members' perspective. *Annals of Public and Cooperative Economics*. 95. 1. pp. 177-199. <https://doi-org.proxy.eap.gr/10.1111/apce.12414>

Candemir, A. Sabine, D. & Latruffe, L. (2021). AGRICULTURAL COOPERATIVES AND FARM SUSTAINABILITY – A LITERATURE REVIEW. *Journal of Economic Surveys*. 35, 4, pp. 1118-1144. <https://doi-org.proxy.eap.gr/10.1111/joes.12417>

Fulton, M-E. & Giannakas, K. (2020). Corruption in agricultural processing firms: A comparison of cooperatives and investor-owned firms. *Canadian Journal of Agricultural Economics*. 68, 4, pp. 445-460. <https://doi.org/10.1111/cjag.12254>

Ghuri, S., Jackson, E-L., Marinova, D., & Mohammadi, H. (2022). Agricultural cooperatives for managing natural capital to achieve UN Sustainable Development Goals 12–15: A conceptual framework. *Journal of Co-operative Organization and Management*. 20,2. <https://doi-org.proxy.eap.gr/10.1016/j.jcom.2022.100188>

Grashuis, J., & Cook, M-L. (2021). Members of cooperatives: more heterogeneous, less satisfied? *International Food and Agribusiness Management*. 24, 5. <https://doi.org/10.22434/IFAMR2020.0086>

Kalogiannidis, S. (2020). Economic Cooperative Models: Agricultural Cooperatives in Greece and the Need to Modernize their Operation for the Sustainable Development of Local Societies. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 10, 11, pp. 452-468. <http://dx.doi.org/10.6007/IJARBS/v10-i11/8035>

Ma, W., Hong, S., Robert Reed, W., Duan, J., & Luu, P. (2023). Yield effects of agricultural cooperative membership in developing countries: A meta-analysis. *Annals of Public and Cooperative Economics*. 94, 3, pp. 761-780. <https://doi.org/10.1111/apce.12411>

Navarro, S-J-L., Lario, N-A., & Espallardo, M-H. (2023). Identifying the antecedents of opportunism in agri-food cooperatives: a comparative analysis between first- and second-tier cooperatives. *Annals of Public and Cooperative Economics*. 95, 1, pp. 201-223. <https://doi.org/10.1111/apce.12416>.
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/apce.12416>

Novkovic, S. (2021). Cooperative identity as a yardstick for transformative change. *Annals of Public and Cooperative Economics*. 93, 2, pp. 313-336. <https://doi-org.proxy.eap.gr/10.1111/apce.12362>

Sarkar, S., Biswas, T., Mariana Curado Malta, M-C., Meira, D., & Dutta. (2023). A coalition formation framework of smallholder farmers in an agricultural cooperative. *Expert Systems with Applications*. 221, <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2023.119781>

Shi, J., Zhao, Y. Rose, B., Kiwanuka, K., & Chang, J. (2019). Optimal Selling Policies for Farmer Cooperatives. *Production and Operation Management*. 28, 12, pp. 3060-3080. <https://doi.org/10.1111/poms.13091>

Wang, J., & Wang, Y. (2023). Economic performance of rural collective-owned cooperatives: Determinants and influence mechanism. *Annals of Public and Cooperative Economics*. <https://doi.org/10.1111/apce.12454>

Sebhatu, K-T., Taheri, F., Berhanu, T., Maertens, M., Van Passel, S., & D'Haese, M. (2020). Beyond focus: Exploring variability of service provision of agricultural cooperatives. *Annals of Public and Cooperative Economics*. 92, 2, pp. 207-231. <https://doi-org.proxy.eap.gr/10.1111/apce.12301>

Sergaki, P., Kontogeorgos, A., Kalogeras, N., & Van Dijk, G. (2020). Reciprocity and Cooperative's Performance. The Example of Mandatory Greek Cooperatives. *Economics, Business*. <https://doi.org/10.4422/ager.2020.04>

Yu, J., Bonroy, O., & Mechemache, Z-B. (2022). Quality and quantity incentives under downstream contracts: A role for agricultural cooperatives? *The American Journal of Agricultural Economics*. 105, 4, pp. 1176-1196. <https://doi-org.proxy.eap.gr/10.1111/ajae.12352>

Teixeira, E-G., Bittencourt Marconatto, D-A., Pacheco Dias, M-F., Auler, D-P., Wegner, D. (2021). Solidarity economy cooperatives: The impact of governance and gender on member income. *Nonprofit Management & Leadership*. 32. 2. pp. 263-285. <https://doi-org.proxy.eap.gr/10.1002/nml.21480>

(Guttman, A. 2020). Commons and Cooperatives. A new governance off collective action. *Annals of Public and Cooperative Economics*. 92, 1, pp. 1-167. <https://doi.org/10.1111/apce.12291>

Διαδικτυακές Αναφορές

Bioma Stores. <https://www.biomastores.gr/i-istoria-tis-karatzovitikis-piperias/>

Cooperatives Europe. Cooperatives Ecosystem. <https://coopseurope.coop/cooperatives-ecosystem/>

Coop International Cooperative Alliance. But what does it mean? Explaining what a cooperative is: Cooperatives Europe. Cooperatives Ecosystem. <https://ica.coop/en/cooperatives/what-is-a-cooperative>

Δήμος Αλμωπία. Ανακτήθηκε 1 Απριλίου 2024 από Επιχειρησιακό Σχέδιο Δήμου Αλμωπίας (Ιούλιος 2016). <https://www.dimosalmopias.gov.gr/files/epixxedio.pdf>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Agriculture and rural development. https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/agri-food-supply-chain/producer-and-interbranch-organisations_el

Κοντογεώργος, Α. Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα. Συνεταιριστική Οικονομία. Πανεπιστήμιο Πατρών <https://eclass.upatras.gr/modules/document/file.php/DEAPT147/1%CE%B7%20%CE%A0%CE%B1%CF%81%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%B1%CF%83%CE%B7%20%CE%95%CE%B9%CF%83%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B3%CE%B7.pdf>

Λαμπίρης, Γ. (2020). Η Συνεργασία Παραγωγών Αλμωπίας που αποποιήθηκε την ονομασία «συνεταιρισμός» και μπήκε στη γαλλική Carrefour. Agronews. <https://www.agronews.gr/food-insider/188599/i-sunergasia-paragoga-almopias-pou-aporoiithike-tin-onomasia-sunetairismos-kai-bike-sti-galliki-carrefour/>

Μπαλαφούτη, Γ. (Ιούνιος 2023). Πως καπνίζουν το πιπέρι στην Αριδαία. olivemagazine.gr. <https://cantina.protothema.gr/chrisima/themata-chrisima/pos-kapnizoun-to-piperi-stin-aridaia/>

Σπαής, Γ. (χ.χ). Αγροτική Επιχειρηματικότητα-Marketing Αγροτικών Προϊόντων. Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. Κέντρα Δια Βίου Μάθησης.

Σπαής, Γ. (29 Δεκεμβρίου 2011). Δυνατοί Παραγωγοί-Χορτάτοι Έλληνες. Φροντιστήριο Αγροτών. https://agrotica.blogspot.com/2011/12/blog-post_2150.html

Σαββίδης, Π. (19 Οκτωβρίου 2023). Το success story της ελληνικής πιπεριάς που έχει κατακτήσει τον κόσμο. Αλμωπία: Στην πατρίδα της καρατζοβίτικης πιπεριάς. Travel.gr. Experience & explore. <https://www.travel.gr/food-and-drink/almopia-stin-patrida-tis-karatzovit/>

2. Πώς πιστεύετε ότι θα βοηθήσει ο νέος συνεταιρισμός στην ανάπτυξη της καλλιέργειας, μεταποίησης και εμπορίας της παραδοσιακής ποικιλίας κόκκινης πιπεριάς;

.....

.....

.....

.....

3. Πιστεύετε ότι η δημιουργία του συνεταιρισμού θα προσελκύσει και άλλους παραγωγούς στην εγγραφή τους ως μέλους και παράλληλα στη συμμετοχή στις δραστηριότητες του;

.....

.....

.....

4. Με ποιους τρόπους θα συμμετέχετε στο νέο συνεταιρισμό;

.....

.....

.....

.....

5. Ποιος πιστεύετε πρέπει να είναι ο βασικός στόχος του νέου συνεταιρισμού.

Οικονομικός Κοινωνικός Πολιτιστικός Άλλος

Άλλος:

6. Ποιες θα είναι οι κυριότερες δραστηριότητες του συνεταιρισμού.

Καλλιεργητικές συμβουλές Εκπαίδευση Παραλαβή νωπής πιπεριάς

Μεταποίηση της πιπεριάς Πωλήσεις Γεωργικά εφόδια

Εκπαιδευτικά προγράμματα Χρηματοδότηση Όλα

Στις προτάσεις που ακολουθούν σας παρακαλώ να συμπληρώσετε τον βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας σας, χρησιμοποιώντας τον αντίστοιχο αριθμό όπου 1=Διαφωνώ απόλυτα, 2=Διαφωνώ, 3= Ούτε συμφωνώ, ούτε και διαφωνώ, 4=Συμφωνώ και 5=Συμφωνώ απόλυτα.

7. Θα γίνω μέλος του συνεταιρισμού λόγω έλλειψης άλλων εναλλακτικών λύσεων οργάνωσης των παραγωγών (πιπεριάς).

1	2	3	4	5

8. Θα γίνω μέλος του συνεταιρισμού γιατί αυτός θα μου προσφέρει αξιόπιστες λύσεις στα παρακάτω ζητήματα, τις οποίες δεν μπορώ να βρω με διαφορετικό τρόπο.

A) αυξημένες τιμές πώλησης προϊόντων

1	2	3	4	5

B) φθηνότερα λιπάσματα

1	2	3	4	5

Γ) ευνοϊκά δάνεια

1	2	3	4	5

Δ) δωρεάν εκπαίδευση

1	2	3	4	5

9. Πιστεύω στις δυνατότητες που έχει ο συνεταιρισμός για την αντιμετώπιση διαφόρων δύσκολων καταστάσεων-ζητημάτων.

1	2	3	4	5

10. Το να γίνω μέλος του συνεταιρισμού θα με βοηθήσει να διαχειρίζομαι καλύτερα την καλλιέργεια της παραδοσιακής κόκκινης πιπεριάς.

1	2	3	4	5

11. Θα δίνω όλη την παραγωγή μου της κόκκινης πιπεριάς στον συνεταιρισμό.

1	2	3	4	5

12. Πιστεύω ότι όλα τα μέλη γνωρίζουν και έχουν κατανοήσει τις υποχρεώσεις που θα έχουν απέναντι στο συνεταιρισμό.

1	2	3	4	5

13. Πιστεύω ότι όλα τα ενεργά μέλη του συνεταιρισμού πρέπει να ωφελούνται το ίδιο.

1	2	3	4	5

14. Πιστεύω ότι θα δεθώ συναισθηματικά (συνεργατικότητα) στο άμεσο μέλλον με το συνεταιρισμό και τα μέλη του.

1	2	3	4	5

15. Πιστεύω ότι στο μέλλον η παραγωγή ποιοτικών προϊόντων και η δημιουργία καλής φήμης από την πλευρά του συνεταιρισμού θα με γεμίσουν χαρά και υπερηφάνεια (θετική ψυχολογία) για την προσφορά μου σε αυτόν.

1	2	3	4	5

16. Πόσο πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι το ύψος των συνεταιριστικών μερίδων για τη δημιουργία ενός αρχικού συνεταιριστικού κεφαλαίου σε ευρώ

Μέρος ΙΙΙ

Η μελλοντική συμπεριφορά των υποψήφιων μελών προς το Συνεταιρισμό τους

Στις προτάσεις που ακολουθούν σας παρακαλώ να συμπληρώσετε τον βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας σας, χρησιμοποιώντας τον αντίστοιχο αριθμό όπου 1=Διαφωνώ απόλυτα, 2=Διαφωνώ, 3= Ούτε συμφωνώ, ούτε και διαφωνώ, 4=Συμφωνώ και 5=Συμφωνώ απόλυτα.

1. Ως ένα από τα ιδρυτικά μέλη του συνεταιρισμού θα πρέπει να βοηθάω το συνεταιρισμό όποτε παραστεί ανάγκη.

1	2	3	4	5

2. Θα γίνω μέλος του συνεταιρισμού αυτού γιατί υποστηρίζω τις ίδιες αξίες με αυτόν και τα υπόλοιπα συνιδρυτικά μέλη του.

1	2	3	4	5

3. Θα συμμετέχω με ενδιαφέρον στις γενικότερες δραστηριότητες, τις εκδηλώσεις και τις συζητήσεις που θα γίνονται από το νέο συνεταιρισμό.

1	2	3	4	5

4. Στις γενικές Συνελεύσεις του συνεταιρισμού θα κάνω ερωτήσεις ή θα καταθέτω τις απόψεις μου για τα διάφορα θέματα.

1	2	3	4	5

5. Θα εκφράζω την ανησυχία και τους φόβους μου όταν κάποια δράση ή απόφαση του συνεταιρισμού θα μου προκαλεί αμφιβολίες.

1	2	3	4	5

6. Πιστεύω ότι οι αποφάσεις εντός του συνεταιρισμού θα πρέπει να λαμβάνονται δημοκρατικά.

1	2	3	4	5

8. Όταν μου δίνεται η δυνατότητα θα παρακολουθώ ημερίδες κατάρτισης και εκπαιδευτικά προγράμματα, τόσο για τη λειτουργία του συνεταιρισμού όσο και για τις καλλιεργητικές πρακτικές της κόκκινης πιπεριάς.

1	2	3	4	5

9. Θα συζητώ και θα ανταλλάσσω γνώμες απόψεις με όλα τα μέλη του ακόμη και εκτός του συνεταιρισμού.

1	2	3	4	5

10. Θα εμπιστευτώ όλα τα μέλη του συνεταιρισμού που θα σχετίζονται με την εύρυθμη διοικητική του λειτουργία του.

1	2	3	4	5

11. Πιστεύω ότι ο συνεταιρισμός θα πρέπει να αναπτύσσει συνεργασίες και με άλλους συνεταιρισμούς ή φορείς, τοπικούς ή μη.

1	2	3	4	5

12. Ο συνεταιρισμός με τη λειτουργία του θα πρέπει να στηρίζει την τοπική κοινωνία και να αξιοποιεί τους φυσικούς πόρους της (γη και μικροκλίμα).

1	2	3	4	5

13. Ο συνεταιρισμός οφείλει με τις πολιτικές και τις πρακτικές που χρησιμοποιεί να μεριμνά για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

1	2	3	4	5

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.